

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

ALLI
LIGN
SANCT

615.

3

g lka
R

615.3
g 17 an
De Ligno San-

CTO NON PERMI-
scendo, Antonio Gallo me-
dico autore.

Idem In imperitos fucatosq; medicos.

PARISIIS
Apud Simonem Colinaum.

1540

CVM PRIVILEGIO.

CANDIDO.

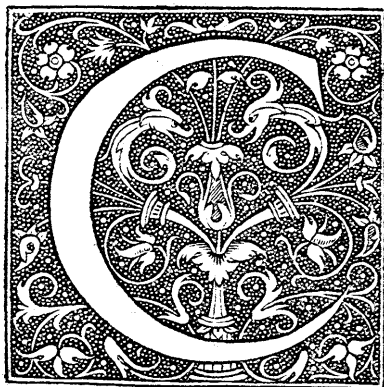
V M viderem (lector) nostræ
 ætatis nō solū medicos, sed ip
 sam planè vulgi fæcem, omni
 bus ferè in morbis lignū, quod
 vocant sanctū, tum simplex tū permixtū
 nullo discrimine vsurpare: profecto nō po
 tuimibi temperare, quin ea re vehementer
 cōmouerer. Verū opinionis istius authorē
 simulatq̃ reperi, cœpi mecū perpēdere, qui
 bus ille demōstrationibus niteretur. Quarū
 cū ne litera quidē occurreret, futurū ē re stu
 diosorū existimaui, meā in quæstione, quæ
 demōstrari vix poterat, addere sentētiam.
 Itaq̃ in alterā partē agere cœpi, ratiōes q̃
 utrūq̃ producere, (Nā demonstrationibus
 in ea re quis cōtendat?) Quibus ostenderē,
 nullā cū alijs medicamentis societate lignū
 istud inire posse. In quo perficiendo si non
 vbiq̃ necessarijs, aut artificiosis argumētis
 vsū fuisse me quisq̃ iudicabit, certe vnū
 videbor gnauius contendisse, Quas ob cau

sas medicamentorū cōpositio sit necessaria.
Quā vnā probationē ad totā cōtrouersiā
diluendā, abūde fuisse validā sum arbitra-
tus. Quādoquidē is propositi scopus erat,
inutiliter cōpositionibus ea accedere, quæ
nullā inter se cōmerciij legē haberēt. Id aut
negotiū si fortasse quibusdā minus accura-
tē q̃ res postulabat, tractatū adhuc videbi-
tur, nobis, q̃ aliorū ratioēs dūtaxat perstri-
gimus atq̃ cōfutamus, venia forsītā aliqua
cōcedi possit: Illis vero, q̃ maxime debuerāt
præcepto scribēdi nobis argumento priores
suscepti huius negotij partes demonstrasse,
non video cur gratia habēda sit, nisi expe-
riētia nobis, aut potioribus q̃ hactenus fe-
cerint, rationibus, id ipsum cōfirmēt. Quare
tuū erit, lectōr cādide, iudiciū hisce adhibe-
re, idq̃demū sequi, quod alterutra tibi via
planum fecerit. Bene vale. Nōsq̃ ad ma-
iora cōuersos in tui gratiā studijs aliquā-
do vacasse, si quidē hæc tibi grata fuisse in-
telligemus, breui senties. Rursus Vale.

HAGIOXYLON AMI=

cton, hoc est, lignum sanctum
minime permiscendum,

A. Galli Physici
Medici.

Vm ligni
nuper ex
India ad
nos adue
cti vis ac
naturacu
râdis Hi
spanicæ
luis om=

nis generis malis, adeo saluta=
ris mundo sit cognita, vt *ἁγιοξύλου*
nomen meruerit: mirum est profe
cto non defuisse, qui velut harpyiæ
obscœnæ atq; impuræ religionem
eius ac simplicitatem contamina=
re cõtenderint, tametsi vna adhuc
celœno (quod quidẽ sciam) infan=

a. iij.

DE LIG. SANCT.

dum hoc prodigium canere est au-
sa. Verùm Strophades permultis
ingredientibus, bellum harpyijs
strenuè indictum est. princeps au-
tem Huttenus eques ille, & in lite-
ris Pliniana disciplina antesigna-
nus, noua prælia tentat.

Obscœnas pelagi ferro fœdare vo-
lucres.

Sed neque vim plumis vllam, nec
vulnera tergo

Accipiunt, celeriq; fuga sub fydes
ra lapsæ

Semesam prædam, & vestigia fœ-
da relinquunt.

Enimuero harpyiæ nostræ in Phi-
neiam protinus domū abditæ ne-
gabūt palum sanctum, quomodo
ferè Hispani nominant, & Guaia-
cum idem esse, & fortasse nos accu-
sant, qui bellum etiam pro sede

boū, stratīsq; iuuentis Laomedon-
riade bellum iam inferre paremus,
Et patrio infantes harpyias pellere
regno. Noui, qui se tria ligni fan-
cti genera cognouisse adfirmat:
quorum tertium puniceo cerui co-
lore prædicat. Verū siue idem sit
siue diuersum, quod in genere Ebe-
ni reponatur, mea non multum ar-
bitror interesse. Tametsi vix pau-
ca eius lineamenta notæq; respon-
dere videantur Ebeni designatio-
ni Plinij ac Dioscoridis. Nam qui
nobis Indicum hoc lignum depin-
gunt, fraxini tradunt esse proceri-
tate, vt quod duodecim æquet cu-
bitorū altitudinem, folia planta-
ginis instar habere neruea, mino-
ra tantum, rotundioraque & vali-
diora, fructum ferre castaneis pro-
ximū, vel vt alij oliuæ specie, flori-
bus esse luteis, cortice cinerij colo-

DE LIG. SANCT.

ris tendētis in fuscum, cui lignum subest foris pallidū, intus nigrum, duri adeo concrementi, vt a sciam retundat, ac respuat, graui pōdere, resinofum, odore pingui, gustu suaui, aliquantū amarescēte, in portione tamē subacido. Cæterū qui Syphilida doctissimo lusit carmine, arboris huiusce fructum purgātis naturæ facit : Nux parua (inquit) sed acris Dependet ramis. Ego certe nukulam vidi oliuæ magnitudine, specie trigona: sed vna sui parte fessili, dorso acuto, nucleo intus albo, castaneæ, aut coccali sapore tā grato, vt ad se mandēdum inuitet, & alliciat. Etiam si quidā acidum illi ipsi gustum tribuunt. hæc integra sumpta cum leui vomitione, aluum copiosissime ciet, aquas potissimum eliciens. Ante cremorem verò ligni sancti, purgatiōis vice,

præsumebatur ab ijs, qui ex India reuerſi in hanc luem inciderent. Quidam tamẽ in ea eſt opinione, nullũ vt fructum ad nos ligni huius ferri poſſe dicat, quòd cito putreſcit: edi tamẽ à barbaris ad ſanitatẽ recuperandã. Eos verò quibus is deeſt, ligni decocto veſci. quod an ſit verũ non magnopere laboro. Porrò materies Ebeni, Aethiopicæ præfertim, nigra eſt nullis pectinibus, læuore ſuo politi cornu ſimilitudinẽ refert, prædenſæ in frangẽdo ſoliditatis, guſtum mordaci tentat eroſione, & leuiter astringit, pruniſq; impoſita iucundo odore, citràq; fumi tẽdium vaporatur. Quid autẽ de eius dicemus pòdere? proſecto Ariſtotelis auctoritate haud cõmoueor, tametſi tantũ ei tribuo, vt non ſimpliciter dixiſſe credam, omne lignũ (ipſi cer-

DE LIG. S A N C T.

te cognitū) præter Ebenū in aqua natare, nec fidere: quibus verbis aliqd deesse puto, quia buxus illi pulchrè exploratus, aquæ iniectus statim it pessum. Quid suber, nōne detractō cortice fudit euestigio, cortex tñ aquis perpetuò fluitat, neq; demergitur? Quā ob causā vericulorū funiculis ānectitur. Aspalathus itē semel immerfus fudit, nā pondere mox cedēs, nunq̃ existit. Hęcine ignorasse Aristotelē summū virū credemus? nisi fortè, quod Strabo memorię prodidit, eū fugisse dixeris in India fluviū esse Siliā, Pliniꝰ fideritim, in quo nihil innatet, quod negare dicit Aristotelē. verū æquius fortasse sit cōtendere lignū Guaiacanū colore ab Ebēno distare, q̃ Ebenus nigritia superior hoc in rufū vergit, extrinsecus etiā tēnia circumdatū buxea. Quinetiā

palus sanctus propè pallidus visitur, vt cum buxi colore certare putres, quo vno fuco adulterantes ita perstringunt imperitorũ oculos, facile vt illo velut supposititio partu imponat. pullicies igitur illa in Guaiaco tm̃ deprehẽditur: etiamsi palũ interdũ media cordis intercapedine atro cõmaculatũ neuo videre licet: quod etas ne, an arboris partes, an natura denique efficiat, norũt qui ad nos deferunt. Cõstat profecto, qui victus vtuntur simili ratione, celerius multò palo sancto, q̃ Guaiaco curatũ iri, id quod regionis varietati tribui video. nã tribus ex insulis ad nos cõuehi distitãt: vna à diuo Dominico, altera à sc̃tã Cruce, tertia à diuo Ioãne cognominata. E qua postrema præstantissimũ petitur. Nã primũ è sancto Dominico asportabatur,

DE LIG. SANCT.

deinde è Sancta cruce, postremo optimū est habitū, quod diui Ioannis insula suppeditat. Hoc enim multo succulētius existimatū, propter regionē minus pustā solibus. Quæ octo ferè partibus quos, gradus nomināt, ab æqnoctiali lōgi9 q̄ sancti Dominici insula, remota est, quæ tredecim ipsa dūtaxat ab illo distat circulo, sicut Diui Ioannis vna & viginti. Ferrus autē ex medię ætatis arbore, ramo mediocri, lignū legit q̄ recentissimū, graue, cortice hærenti, colore fusco, & flauo, è diui Ioānis excisum. Ego à quodā qui ad ea loca accessit, accepi optimū, cuius pallorē q̄ minimus nigror infuscarer. Etsi Guaia cū illud præstantissimū putabāt, in quo nigri quamplurimū inesset, sed hoc à Palo differre videtur, quòd Guaiacū vnguinosum, vt à

quo accēso refina profluat : Palus
verò crematus , nullā, aut perexi-
guā exudat pinguitudinē . Huius
ille ope à malo supra q̄ dici potest
fero & immani nouē diebus, quod
miraculi loco tunc est habitū, me
administratore curatus est. Annus
hic agitur duodecimus . Sed ad
propositū redeamus, suo postea lo-
co de ijs plura cōmentaturi. Sicut
igitur Indici ligni color ab Ebena
dissidet, ita etiā illi cū hoc in gustu
non cōuenit : quo ego causæ meæ
firmamēto vti decreui. Nec enim
adhuc deprehensum , nec à quoq̄
(quod sciā) literis proditū, lignum
hoc sanctū acri ac mordaci sapore
esse: sed in gustu cum aliqua astri-
ctione amarescere, certo cognosci-
mus experimēto. præterea nō cer-
nitur in hoc ligno corneus ille ni-
tor, vel sine arte protinus iucūdus,

DE LIG. SANCT.

neq; ossea durities, quę in Ebena cre-
dit in lapidē cōcrescere, quīs ingēs
Guaiaci rigor, vixq; secabilis. Neq;
Indicū lignū citra fumi prorsus tæ-
diū, vt Ebenus, sufficit. nā quæ Ferrus
tradit, minime cōuincunt, lignū san-
ctū Ebenū nō esse, dū ait, *Præter hæc,*
Ebenus si iuxta ignē ponatur, flāmā statim
corripit: quod ligno sancto negat ac-
cidere. nā spinę auth. Pl. Ebena simi-
li magis id est propriū, q̄ deprehēdi-
tur lucernis, igni p̄tinus trāsiliēte.
Itaq; accēdi ebenū Fabianus negat,
vriſ tamē odore iucūdo. Dios. Ebe-
nū recētē sua pinguitudine succēdi
scribit, igniq; admotā flāmas agere:
sed nō cōtinuo sequitur ignē citissime
corripere. Id aut puerile q̄ subijcit,
lignū sanctū si cōburat, nec tātū nec
talē oīo odorē reddere, quāta & qua-
lis reddiſ ab Ebena. Qui enī id pro-
bat? experimentōne? at Ebenus hoc

tēpore incognita nobis est. cōcludit
 tādē, *Quāobré prorsus aliud est lignū san-*
ctum q̄ niger Ebenus. En quēso q̄ apte.
 Nō ita maceratur, inqt, lignū sanctū in aqua
 cæteris paribus, quēadmodū Ebenus, cum tra-
 dat *Auic.* ex Ebēno collyriū fieri. Hac ratio-
 ne Ebenū ab Indico ligno separat:
 quēquāti sit momēti, quis nō videt?
 Nō ita ait maceratur, &c. Quod nis-
 hil aliud est q̄ quod dicit à Dios. At
 trita in cote Ebēno ad oculorū col-
 lyria vtunt̃. Vtrū ad cotem affriari
 sanctū lignū nō poterit? Atqui hoc
 minus sctō ligno respōdet, q̄ cotis
 attritu flauescat Ebenus. Quē nota
 nō latuit Dios. qui ait, *ἡ φθίσκα δ' ἐπ'*
ἐκόντος ὁ ὀκισσός γίνεται. lignū verò sanctū
 cote leuigatū, lacteo ferē in ceruleū
 colore pallefcit. sed de Ebeni mace-
 ratione videamus, Curat̃ (idē inqt) “
 Eben⁹ ad oculorū medicinā ramētis “
 scobéve ei⁹ integrū cū sua nocte diē “

DE LIG. SANCT.

„ in vino Chio madēribus tū diligē
 ter concisis, & in collyria cōfirma
 tis. Quæro quidni possit similiter
 in collyrij formā Guaiacū fingi,
 si ramenta eius vino madefacta
 „ perleuigarentur? Addit: Ebeni qui
 „ dā ramenta & scobē antea trita cri
 „ brāt, & reliqua pariter faciūt, sunt
 „ etiā qui pro aqua vino vrantur.

Quid prohibet idē in hoc ligno
 fieri? Sed ni fallor aliud est. Népe
 „ quod Gal . inquit : Ελενος τῶν δε χύλων
 „ ἀναλυομένων ἐς ξύλων, ἐι παρὰ τριῶν το μεθ'
 „ ὕδατος ὥσπερ ἐνιοι τῶν λίθων. Nū lignum
 igitur sanctum exiguo resolutum
 liquore æque delinī potest? Mini
 me verò in succū, qđ euenit & Xe
 rocollyrijs, quæ quidem è tenuissi
 mo sūt polline, quæ quāuis curio
 se terantur, naturam suam tamen
 amittere non possunt : sicuti de
 cadmia vstóq; ere Scribonius ex=

empla induxit. Nunquã enim (inquit) vt succus diluuntur, sed cū in summã subtilitatẽ deduci nõ possint, perseverãtia tamẽ teretiũ, corpora quasi puluerulẽta necesse est maneãt. At quãobrem tandẽ hoc argumento Ebeni materiã colligit magis refractariam? Inepte proculdubio, si in succum solui, opinatur duritiei vllõ modo exhibere significationem. Quòd alia etiam sint ligna ab Ebena, quæ idem efficiant, sicut etiam nonnulli lapides, quos molliores esse conuenit, cum cote læuigantur, duri enim vix ex se qd remittunt. Nũ igitur Ebenus quoniam succum reddit, & ad cote pertrita in collyria conformatur, durior? Quæso id nõne commune habet cum alijs quibusdam lignis etiã Guaiaco minus fortẽ solidis? Sed nõ est credo expertus in

b.i.

DE LIG. SANCT.

collyria Indicam materiam posse
digeri, & ad hæc fore quadamtes-
nus aconiam. Id quod nulla quis-
dem mordendi cupiditate dico,
quasi nesciam Ebenum ligno san-
cto rigidius esse, cum id nunquam
lapidescat: sed vt ostendam, qui-
bus ille probationibus nitatur,
qui nobis res aliter quàm habent,
persuadere molitur. Itaq; Guaia-
cum Ebena similius esse, qui vtri-
usq; notas aliquot collimarit, for-
tè deprehendet. Nimirum Ebe-
nus in aqua non fluitat, & quam-
vis non tota, tamen medullacea
eius pars, nunquam mergitur. Idẽ
Indico propemodum ligno q̃mi-
nutissime cōciso cōuenit. Color In-
dico idẽ, qui buxo, sed nigricans:
Ebena aspectus candẽxque buxo
similis, decorticato summa nigri-
ties: vtriq; vix secabilis durities.

Cæsa Ebenus durescit in lapidem,
adeo ut parte lignum, parte saxum
videatur. Tam dura sunt horum
robora, ut rimis hiscere negent.
Rigiditate præterea usque eò perui-
caci, ut fissa mox resiliant, ac fer-
ram limamque utrumque genus re-
fugiat. Vruntur odore non in-
suavi, Palus tamen non sine quo-
dam fumi tædio. Rimoso utrum-
que hiat cortice. Ad cotem trita
rufescit Ebenus. Itidem lignum
ferè Guaiacanum quod à cote re-
soluitur, ac colorè mutat, in palli-
dum tamen non in rufum planè. Ebeni
Plinius duplex facit genus: alterum
arboreum, fruticæ alterum. Illud
rarum melius, quod palmarum gene-
ri ascribit Herodorus, quamvis in
Atticis Pausanias Cyprij nescio
cuius fide fretus, qui herbas ad ho-
minum salutem cognorat, tradit

DE LIG. SANCT.

Ebenū nec folia nec fructus æde-
re, nec vīq̃ à sole conspici: verū
radices esse humo cōditas, ad quas
eruscandas in Aethiopia artifices
esse scrutandę illius peritos, nec te-
mere nisi à fodiendi gnaris inue-
niri: quæ an vera sint illi iudicent,
qui à Pompeio in triūpho Mithri-
datico ostensam viderunt. Certe
arborē plerumq; tenuē esse narrāt
(vtri Solinus testatur) frequentio-
rem, vimine raro, in crassitudinē
caudicis extuberatā, hiulco corti-
ce, & admodū reticulato, dehiscēti-
bus venis, adeò vt per ipsos sinus
pars intima vix tenui libro cōte-
gatur, lignū omne atq; mediale ea-
dem fermē & facie, & nitore, qui
in lapide gagate. Quæ notæ non
omnes vtiq; apparent in Indico.
Ceterum Dioscorides duo eius ge-
nera cum indicasset, Aethiopicum

& Indicum: hoc candidis & rutilis discurrentibus maculis fruticosum intelligens, subdit: Quidam „ sesamina & achāti ligna pro Ebe- „ no venditāt. Vbi Marcellus mori „ ligna substituit, & achanti vice spinæ Indicæ, qua in parte Plinio subscribit, qui inibi spinam similem Ebeni esse ait, sed deprehendi lucernis igne protinus transiliente. Serapion Maurus tantum cum quadam spinæ specie adulterari scripsit. Cur aut Marcellus *συνάμιναι* potius quàm *σεσάμιναι* legat, rationē subiungit, quòd sesamum in frugū sit genere, itaq; aptius esse mori materiam vertere. Vetus aut interpres (vt Pandectarius repetit) Assamina posuit: pro quo Serapiō barbare saphsomphe, quo quid velit, nescimus: si tamē ex fide locum hunc interpres reddidit. Mihi placet.

b. iij.

DE L I G. S A N C T.

ceret assamenia restitui : quod cū
 vetulo īterprete nō ita dissentit , &
 ad hūc dici modū ligna cornea cō
 peri, qualia styracis habent : de quo
 Strabo 12. Qui corneis missilibus
 similes præpilatas tōsilas exhibe
 re asseuerat . Quos vroskos græ
 ci dixere , vnde postea ex eo styra
 ces missilia illa vocitari cœperūt.
 Proinde cōueniētius est, vt cornea
 ligna pro Ebēno vēdi dicamus, po
 tius q̄mori: cū cornus nitore splen
 descere Ebēnū proditū sit: nec nos
 mouere debet, qđ sequitur, deprehē
 di qđ fungosa & inanis horū mate
 ria sit . hoc em̄ in rimas dehiscere
 significat, & solutiora esse etiā cor
 nea ligna, sicut & spinæ Indicæ est
 materies: quę quidē in taleolas co
 lore purpureo scindit̄. Quod eò di
 ximus, vt etiā sancti ligni* differen
 tiā aliquatenus ostēderemus: quod

etsi præduro existit robore, vt in rimas nõ diffluet, tamẽ cornus nitore expoliri vel arte neq̃t, id qđ Ebeno vernaculũ est. superest, vt monemus, apud Pliniũ Palã arborẽ Indicam plurimũ ab hoc Palo distare, qua quidem Indiæ sapientes (gymnosophistas vocãt) victitasse scribit: Alas auium eius folium imitari, lēgitudine triũ cubitorũ, latitudine duum, fructum è cortice mittere, admirabilem succi dulcedine, vt vno quaternos satiet: arbori nomen Palæ, pomo arienæ. Theophrastus struthiocamelorũ alis similia dixit folia. Hæc ex ficus est speciebus, quas India profert, quibus conos galearum bellicos adornant. Ita putant appellatam, quòd emicet in altitudinẽ, à caryo Indico omnino distinguenda, qđ Pœni succi bonitate butyrũ

b.iiij.

DE LIG. SANCT.

superare prodiderunt. Id recēs iuxta ac inueteratū articulorū morbis, maximēq; gonagris & lumbagini adhiberi. Iā verò quādo ostēsum est nō sine causa nos dubitasse, an idē esset lignum Guaiacanū quod Ebenus, silentio nō est dissimulandū coniecturæ maxime finitimum esse, quod nōnulli cōtendūt apud Auicē. esse hestedeē, quod lignū Indū notū interpretat, eiūsque proprietatē tradit validū podagræ adiumentū: cui cū prāter infinitas alias proprietates, lignū sanctū prodesse compertū sit, non abs re addubitātū est: verū cū nusq̃ ipse depingat, illo argumēto hoc asseuerare cōiectantis potius est, q̃ ex facie ac lineamētis veritatē indagantis. prāterea qui potuisset tot insignes huiusce ligni dotes, quæ in vtendo celari nequeunt, prāterire?

Nimirum quòd sanguinis ac iecinoris vitia emēdet, & amissum bonum corporis habitū restituat, affectosq; ex pedibus, vel etiā artuū compaginibus, siue calida siue frigida ex causa, indiscriminatim reparet. Non impedio tamē quominus, si qui volent, in ea sint opinione: sed talibus mihi rationibus nō persuadebūt. Nam quid causæ est, quin alia atq; alia ligna India proferre possit, quæ ex æquo podagris opitulentur? Quale est *Karon*, quod *Massa lignū sanctum* credit, *Auicennas* non multū putat abesse ab *Almugat*. Quā omnes ferè agrestis granati radicem autumāt, ipso reclamante: succurrit hoc artuū malis, magis tamen appositum, q̄ haustū, vt *Ferro* visum est, quin apud *Auicennā* fractis tātum & luxatis facere animaduertit. Quasi verò

DE LIG. SANCT.

non multa reperiantur, quæ intrò sumpta eā vim habeāt. Sed pergamus de noua tandē curatione, quæ miseræ mortalitati heri ac nudiuf tertius (vt græci dicunt) data est, dicere. Equidē cum rē tam vtilē, tã sanctam ac propè adorandā à profanis istis inquinari videā, vix me contineo quin ijs succenseam, quorum durissimis legibus vindicari istos intererat, qui opē cælitus demissam suæ fragilitatis corrumpunt audacia. Quę monstra quo nomine cōmodius appellem quàm harpyiarum? nempe

Tristius haud illis monstrum; nec
fæuior vlla

Pestis & ira deūm stygijs sese extulit vndis.

Quā vellē longissimē à mysterijs
medicinæ pestes istæ summoueren-
tur, quæ experiētię semel cedēdum

esse nesciūt. Nō quia non putē ad medicinā ratiōe opus esse, sed quia huiusmodi sunt experimentorū sacra, à quibus si vel transfuersum vnguē deflectas, polluas. At non tutū (inquit) experimentum. quibus ex eodē respōdeo, iudiciū difficile. nisi enim exquisitis fulciatur demonstratōibus, haud scio an rectū vnquā sint consequuturi, quo istos ne aspiraturos quidē arbitror. Atqui in altissimo otio Auerroes nobis & Haliabbates, & Auanzoares, & quos nō isti obtrudunt? Atq; si dijs placer, Galenū, Aristotelē, Paulū, Oribasiū, Celsū, Aëtiū, quorū omnīū Aristarchos sese profitentur. Quasi illi viri vbi ratio defuit nō cōcesserint experiētīe. Isti verò impostores ne in re tā plausibili otio si ac nihil agētes dephenderentur, versare oīa cōeperūt fursū deorsum

DE LIG. SANC.

non doliũ (vt ille) sed dolum agitare, dum permiscere sua non crubescunt, quæ cum tam multiplicis vsus medicamento copulari recusant. Et si maximè societatem reciperet, necessaria tamen non esset, cum nullius rei ad Hispanici malicurationem indigere sit exploratũ. Quid aut opus est vbi nõ expedit, similium remediorũ vim ac cõgeriem inculcare? Peruulgatum est illud, frustrà fieri per plura, quod fieri potest per pauciora. Cæterũ rei per se tantæ non video quid rectè adiũgi possit: detrahatur fortasse, addi sine periculo interdũ non potest: ita non superuacaneũ hoc modò, sed interdũ pernitiõsa erit opera. Neq; tantũ remedij vis infamabitur, verumetiam ægroto negotium exhibebitur, dum tempus ac impensam perdet, atq; adeo in

discrimen vocabitur, non quoduis illud quidē, sed capitis: non fortunarum, sed vitæ: non corporis, sed animi etiā persæpe. At cur Magnes, si adsit Adamas, ferrum nequit attrahere? Cur idē lapis alio perunctus aciē ad se non rapit? Quid est q̃ scammonio cum iure pingui non cōuenit? quod ipsum cū aloe pulchrè cōiungitur. Quam ob causam vester quoq; Mesue dixit, neque ámbarum neque coralliū cum illo cōciliari posse? q̃uis peruagatum sit, scāmonium cordi officere, virúsque ab eo depellere. An quia naturali lege nulla cum ijs intercedit concordia? Neq; verò corallium, etsi refrigerat, scāmonio conspirat, quod ipsum spontè alioqui incandescit, & succos incēdit. Adde quòd omphacitis, quæ congregandi facultate prædita est, laxādi

DE LIQ. SANCT.

noxam refrenare scāmonij nō potest. Quę omnia magnificē prestat vnum cotoneū, quo dacrydion illud præparat: alioqui nardi spica, caphura, tragacanthum seu mastiche, illi ipsi respondent. Cur ita? quia quædam vinculo nullo necti possunt, quædā vltro coëunt. Atq; hoc ipsum nulla ne ratio docere poterit: minimè profecto. At totā ratio medicinā inuenerit, (meliorē reddidisse non dubium) quid opus erit ad sarcoticon, quod Gal. inuēto ex erugine cera & oleo confectū est, alia ex ratiōe similia cōmiscere? quo modo in cephalico ab Empiricis promiscuē factitatū idē queritur tertio Methodi therapeuticę. Nā etsi constar non omnes ab omnibus similiter affici, q̃ plurima tamen eiusdem spei in idem miscere, ne quid vlli corporis naturę de-

fit, vt ratiocinātis fortè fit, ita non emuncti neque demōstratione veritatem eruentis, censendum. siquidem (vt eo in loco tradit Gal.) in commistis speciebus non seruatur actio suæ cuiusq; substātię sic, vt in vnaqua; substantiæ specie nō desit quod morbo curando cōueniat. Nouimus indicationes (cuius em id est negotij?) tū quibus in rebus rationis consilia capeßere oporteat. At omnia methodo sese curanda non præbent. Ac stupor est experimēta methodo velle tractare. Neque enim Galenus ista vnquam confudisse visus est, nec qui Galeno posteriores in arte mirabiles extiterunt. Nōne Sapphirus anthraca restinguit? quod experimento haberi nulli non compertum. Dicant autem qua methodo in hoc vtentur remedio?

DE LIG. SANCT.

An distinctionibus admouendi rationem viamq; nobis præscribēt? Nihil attinet hoc loco sterminus in mentem vobis redigere, non etiam hirundinū cibos, nō la spidem viridē in stomachi malis, non lupi corium in colicis, nō sexcenta similia. Quantominus ijs in morbis, qui ratione depelli nunq̃ potuerunt? Et quo tandē modo ijs percurari possent, quę venantur ex obscuris? Attamen designatores istos cœlum terrę miscentes video nunquā desinere: sed velut muscas repulsas proteruitatē ostendere, ac procaces identidē assilire, quibus arcentur rebus. Quare vt difficile sit creditu, vnum medicamentum naturis omnibus conuenire, fieriq; posse, vt nature, quę interdum sibi cōtrarię sunt, ab eodem restituantur: cum idem Aristoteli similiter

se habens, semper comparatum sit
 facere idem, contraria enim nunq̃
 efficiet, quòd contrariorũ contra-
 riæ sint causæ, & perit quicq; in cõ-
 trarium & à contrario. Cũmq; ni-
 hil quod agit, in eadẽ dispositione
 producere habeat effectus contra-
 rios, ita vt proportio eius quod ha-
 bet potentiã cõtraria operandi, cũ
 se habuerit ad contraria, neutrum
 illorum efficiet eadem potentia: ta-
 ceo alia axiomata, quæ proferunt.
 Quæ quidem omnia in methodi-
 ca recipimus curatione, non autẽ
 in ea, quæ morbos experimentis
 profligat. Tamen nos lignum san-
 ctum eodem modo apparatus, cor-
 poribus variè affectis cõducere te-
 nemus. Sanandisq; diuersis in vno
 corpore morbis, imò pluribus etiã
 in corporibus ipsi (vt spero) valere
 probabimus, ac docebimus omnẽ

DE LIG. SANCT.

aliorum medicamentorum societatem aspernari. Quamobrè ligni in primis natura, vires, rectusque preparandi modus perscrutandus, & paulò etiam altius morbi genus explicandum, firmissimis adiunctis ut ceciderit rationibus.

Quid sit lues Hispanica.

Incipiemus igitur à definitione melius, nugas enim persequi nolumus hoc tēpore (nugas voco nomina, quæ variæ ipsi lvi gentes in hac miseria indiderunt) altercatio nésq; de mentagra, de elephāte, & similibus. appellet aut quisq; novū malum quo volet nomine, dūmodo de re nulla sit cōtrouersia. Neque enim nos hac appellatiōe tam fœdi tāmque turpis affectus, clarissimæ gēti detractum volumus: sed

mōnemus primam omnium, contagem istam ex cōmercio cum noui orbis insulanicis cōtraxisse, à quibus (vt est verisimile) labes illi populo familiaris in hanc facile deriuata est. Consensu etiam moueor doctissimorum ita appellantiū, imprimisq; Erasmi, hominis summi. Sed vocet cui collibitū fuerit, Gallicum, vocet Parthenopœum, vocet Neapolitanum (nota sunt historię tempora.) vocet ad extremum suo quisq; arbitrato. Mihi videtur recte sic definiri: Publica contagio affrictu maximēque in venere contracta, quæ sanguine humoribúsque inficiendis occulta quadā qualitate cū oībus ferè corporis partibus, tum præcipuè iecori affectum inducit putredinosum, & in pustulas vel vlcera vel abscessus degenerantē, quæ post partem

DE LIG. SANCT.

quæ illa traxit, in faciẽ sæpe rege-
 sta sese ostendunt, aut in ipsis latet
 faucibus, non sine doloribus excru-
 ciatibus. Sentiunt igitur nouum hunc
 morbum omnesque; memoria superiore in-
 cognitum genitales ferè partes, quas
 à concubitu hoc malum tentat, pustula,
 vel vlcusculo peni siue preputio
 oborto, multis interdum velut gemantibus
 pectinis in ambitu, perque; scro-
 tum huc illuc papulis, vnde pudenda-
 græ ioculari primum dicacitate (vt
 semper lasciuè peccatrix in alienis mi-
 serijs est natura humana) vocabu-
 lum hæc sibi lues adoptauit, & Cel-
 tarum vulgus grossam verolam vo-
 citauit, ludicra & ipsa ni fallor, no-
 menclatura, quod pustulis vndique;
 totum corpus scateret exanthema-
 tum more, quos latini varos dicunt,
 vt plerisque; non omnibus tamẽ, ac-
 cidit. Iam verò adlito affricatoque

ad penem malo, nonnūquam vfu-
 uenit, vt virulenta colluue ad in-
 guina vomice durioris erūpat ima-
 gine, quæ glādia, quas *adrienas* vocāt,
 obsidione velut ambiat & circun-
 uallet. Hæc si suppurat frequenter
 bono est, hac se expurgante (vt fe-
 runt) iocinore, modo inter initia
 rota foras eliciatur illuues, colle-
 ctionis emissaculo longi temporis
 tractu recluso, vt in virulentis fit
 ictibus. Quod si pestifera vis in ie-
 cur regeratur, certum est luem non
 euitari. Hoc morbi genus cancro-
 sum vocant bubonē, alij pulinum
 dicaci etiamnum scommate notā-
 tes velut equuleo insidere, quando
 diuaricatis incedant crusculis, qui
 eo malo implicantur. Exigua hæc
 essent, nisi crudelior labes incru-
 desceret. Nam sub vesperam huius
 luis furor in caput scapulásq; graf

DE LIG. SANCT.

satur, qui solis ortu paulum remittitur: deinde posteaquam delituit, in artus compagésque sæuit, & internodia magis occupat, cōuestientes quoque ossa membranas diro exest tormento, atque ad medullas impetu factō delabitur, ossáq; putri carie perforat ac syderatione, tum duris tuberibus amisso pristino æquore in gibbera attollit. Cartilagines quibusdam momēto depascitur, vt Deiphobi personā sic affectos agere credas, lacerā crudeliter ora,

- „ Ora manúsq; ambas, populatáque
- „ tempora raptis
- „ Auribus, & truncas inhonesto vul
- „ nere nares.

Adeo nativum omnem decorē adimit, & exasperatum tumoribus corpus reddit; callis obdurat, sinibus

ac fistulis cuniculatis subtus excauat, lacunosis cicatricibus deturpat, priuatas item alimento partibus extenuat, additamentisque in osseam duritiem concrefcentibus velut appendicibus quibusdam tam pertinaciter ossibus offirmatis, ut auelli nullo queant diuortio eleuat. Et quamuis sint, qui abscedere ossa negent, tamen frequenter collectionibus etiam saniem eructantibus turgescere videas, & tunc fluere. Interim vis hæc maior in summa recipitur, ubi Telephia, ubi Chironia fuscitantur ulcera, aliæque serpentina rebeli adeo contumacia, nullis ut auxilijs cedant. Hinc facer ignis, aphthæ, nomæ, phagedænæ, impetigo, pfora, fera scabies, & quid non malorum? ut Pádoræ pyxis potius censenda vis.

c.iiij.

DE LIG. S A N C T.

deatur,quam(vt fatyrici verbis vtar) circumfilit agmine facto Morborum omne genus. De qua non est,quòd pluribus agam,nisi quòd ex contagio non subitá vitæ perniciem inuehit sed diuturnitate celeritatem aliarum pestiũ compéfat: dum horrenda sui fœditate mortalitatem respirare haud finit,& clamato vitæ solatio longum valere dicit. Ita non potuit olim hæc noxa extinguí,vt vel sapientes animum cogeret despódere,nisi accessisset diuinum sancti ligni præsidium. Ceterum finitióne illam superiorem nũc examinemus. Publicam diximus contagem,quòd tam viros quàm fœminas,pueros q̃ senes,procere q̃ mǎcipia,magistratus q̃ humilem plebẽ, attactu corripíat. Sensere quoq; hanc labẽ virgines & infantes,& monastice vitę

puritati dediti: neq; solum in Europam, sed in Africam quoq; & Asiam translata est, vt ab Indis ad Hispanos qui nobis importarunt, serpsit. Contagium autem appellamus vulgare malum, quòd contactu corpora labefacit. Est verò vulgaris Galeno morbus, quicumq; vno in loco multos inuaserit. qui si hoc etiam adsit vt multos perimat, pestis. sed quoniam còtages quedam inhalatur, & conuictu ab vno ad alium transit, affricu contractum adiunximus: ad indicandum contactum huiusmodi palpabilem & corporalẽ, vt in ijs qui ex cubitu cū infectis ea lue implicantur: qui sicut māmārū suctu infantes malū trahūt, q̄ lintea còtrectāt ab ijs impurata, maxime quibus indormierunt aut desudarūt, proinde aliquā esse morā oportet,

DE LIG. S A N C T.

vt corpora hãc maculã cõcipiant:
alioqui nõ carerent periculì fufpi-
cione, qui illorum tractant vlcera.
Hoc aut malũ vix ab ìnteriore na-
fcitur alteratione, fed externa ori-
go eft. funt etiã quibus hanc luem
potus attulerit , propter rarã oris
regionẽ falivæ'q; vligine perpetuò
humefcentẽ, quæ vafis attractu fa-
cile vitiatur, & putredinem tenera
pars fentit . Equidẽ obftetricẽ no-
ui, quæ dũ mulieris inquinatę par-
tũ exciperet , hoc morbo correpta
fuit, nulla tamẽ foetui noxa cõmu-
nicata, vſq; eò afficiendi corporis
præparatio, quẽadmodũ Gal. pro-
didit, vel maxima pars eft morbo-
rũ generationis. Verũ age produ-
cat nũc quifpiã ſi poteſt in aſſidua
vitæ conſuetudine, & corporis di-
ſpoſitione , vnum quempiam hac
lue occupatum, & de finitione illi

lubens decedam : sed nemo poterit (opinor) hoc certe in orbe, nec adhuc inuētus quisq̃ quāuis impudens, qui talia scribere sit ausus: tametsi non defuerunt, qui solo odore contrahi dixerunt. Qua de re postea. Adieci deinceps, maximeque in re venerea, q̃ non peræque velox huius, atque fuit olim mentagræ transitus, quæ osculo protinus infigebat, quasi in tenuiori, qui cito trāsfunderetur vapore illa resideret contagio: hæc verò in crassioribus delitescit humoribus, & adhærentē habet visciditatem: ideoq; attritu ac calore opus est, vt in actum exeat contagiosum virus, quod quidem vligo obscœna in meatus cauâque corporis insinuet, quia partes humeniores putredini magis sunt obnoxia. Non negauerim tamen fieri

DE LIG. SANC.

interdum posse, vt ex venereo cōplexu coles aut genitale non conflictetur, & à pustulis non laboret: siquidem vbi materia, quæ fomitem habet, aut mordax non est, aut supra modum est tenuis, clanculum obrepit iecori, sicq; diffusa in totū corpus venenatā causam in alias partes transmittit, quæ postea virus illud eructant & in aperum proferunt. Adde quòd ex vehementi verendorum agitatione meatus laxatur, & tanquam transfusis cribris, quæ inde oriūtur contagia nullo colantur perlitu, ita vt partes illæ minime infestentur, si à coitu eluantur. Certū nihilo tamē minus est collactaneum ijs fore, qui in venerem ruent præcipites, tantòq; magis, quò quis salacior fuerit. Verum enimvero non inficiabor sponte principio nasci po-

tuisse vi quadam cælesti. Quippe totum vulgarium mörborum genus, Gal. authore in Epidemia, ex cæli statu proficiscitur. Hoc autē tempore nisi ex pollutorum contactu affrictúq; gigni, vix credibile fit. Grassatur autem pestis hæc in oculorum muliebrium spurcis latebris, hinc ex concubitu tentigo immedicabilem pestem concipit vlcusculis præduris, sed nullo ferè sensu perniciosus illic delitescentibus. Ex quo intelligitur tanti mali vix alium esse fontem. sequitur, affectum putredinosum inducere. Quem putredinosum appello, quo modo Gal. habitus in putredinem pronos vocat σκπεδονώδες, non quia velim hunc affectum calidum & humidum esse, neq; tamen frigidū & vt Massa crepat, aliququaliter sic cum, quod proculdubio curationi

DE LIG. S A N C T.

repugnat: sed qualitatē occultā dico cum deteriori cōditione, in qua est hepar dū in ipsum, virus illud inuadit, eā ob causam adiūximus, occulta sua qualitate. Et fieri quidē potest vt iecur nulla ex primis qualitatibus egrotet sicuti eorū cordi accidit, qui à veneno substātia tota deleterio enecātur: nihilo tamen secius humidus sit necesse est affectus, ad gignendā putredinem. Nihil em̄ calor citra humidū habet putrefacere, vt ait Gal. & satis est aduentitiū esse calorē illū. Quā ob rem noxia ac pestilens qualitas tantisper pullulat in iecore, dū sanguinē aliōsq; deinde humores sine intermissione inficiat, ac sanguinē quidē in aliquā: velut suppurationē cōuertat quāuis fluxio consistēs nō ubiq; puris habet similitudinē, sed alius quidē putredinis ap

paret modus, vt Hip. in Epid. humores verò in crassam quãdam & absurdã immutat glutinositatẽ. Recte igitur hoc additũ. Nã spiritus vix lædit, etsi inter initia rãtus ab vlceribus foetor dicitur exhalasse, vt statim inficeretur cuius odor nares contigisset: quod vix credibile videtur. Quãuis in animalia, quæ spiritũ letalẽ cõcepissent q̃longissime diuagatum legi. Diximus deinceps, in pustulas &c. quòd aliæ quoque contagies affectum inducunt putredinosum, qui si abeat in vnum aliquod eorum quæ diximus, cum hac lue affinitatem habebit, vt non dubitauerit Leonicensius huiusmodi morbum finire, pustulas ex varia humorum corruptione generatas, propter nimiam aëris in calore atque humiditate præsertim intemperiem,

DE LIG. SANCT.

pudenda primū, deinde reliquum corpus cum magno plerumq; dolore occupantes, in qua diffinitione quid desiderē ij cognoscēt, qui nostram exacte intellexerint. At tamē pustulas ille huiusce mali genus censer, quòd affectus ille putredinosus eas spargat per corpus. Nam putredinis munus est commune (vti tradit Galenus) vt partes eas corrumpat in quas impingit. Verū cū interdum non erumpant pustulę foras, sed vlcera se tantum & abscessus ostendant, aliąq; putredinis indicia: ideo per disunctionē enuntiauius. Neq; enim pustularū vna semper forma (etiā si illę vlcera & abscessus plurimū præcedunt.) Nam imaginem ferè reddunt summę glandis, vt eleganter Syphilis, Species morbi nota, ua pustula summę

*Glādis ad effigiē, pituita marcida pingui, “
Tēpore quæ multo nō post adapta debiscēs “
Mucosa multum sanie tabóæ fluebat. “*

Interdum planæ sunt minimèque
extantes, sed scabræ tamen in su-
perficie, ac colore incandescen-
tes apparent, à quibus resolutis
squamis caro subiecta erosa vides-
tur. Aliæ varis sunt similes, figu-
ra rotunda, à quibus exempta cru-
stula, caro emicat rubicundior.
nonnulli latiores habent, sed quæ
supra cutem non exturgescunt,
squaroso cortice, quo resoluta ca-
ro subliuens se prodit. Quartum
præterea genus est, quod remotis
squamis albicantibus, cicatrici si-
milè remanet, à quo sanguis inter-
dum manans sanationis minatur
difficultatem. Hoc scabiem repræ-
sentat siccam, cæteris planè dete-
rius, quod etsi non ita erodit, ser-
d.j.

DE LIG. SANCT.

pendo tamen varijs intentatísque locis infidet : sunt & aliæ pro humorum qui corrumpuntur varietate, raro enim syncerus & impermixtus datur succus . Porro quibusdam, nullis se pustulis exerentibus, vlcera innascuntur, maximèq; in ijs, quos argento viuo illito percuratos redux ex cōtactu morbus repetit. Hæc frequenter in guttore palatòq; serpunt : sic abscessus ac tubercula, post diuturnos dolores excutiente se tandem vi expultrice, malòq; foras exultante, ad cutem compelluntur (tales vomicas ac panos, gummas ferè nomināt) ex quibus intelliguntur illa quę post partem &c. addita ad demonstrandum non iecur modo hoc labefactari cōtagio, sed deinde cerebrū. Nam hæc lues propter putredinis crassitiem, vix ad cor cōmeat, ali-

oqui perimeret. E quo fit vt simul-
atq; qualitas illa noxia in cerebrū
irrepfit, pustulę ferè prius emergāt
circa frōtē ac tēpora, q̄ aliā quāuis
corporis partem: pręterq̄ vbi cepit
malū. Est enim humidissimū ipsum
cerebrū, proindēq; humores illic cō-
diti facile patēt putredini. Incipiūt
aut (vt diximus) circa pudēda, qui-
bus ex venere ortū habet morbus:
alijs verò in locis pro eo atq; intri-
tio infederit. Diximus præterea in
ipsis latēre faucibus, quo intelligat̃
vlcera in ore depascētia illuuiē ce-
rebri magnopere concipere: illac
enim cerebrū per lacunosam caui-
tatem à suis se recremētis emūgit.
Postremo, non sine excruciatibus
doloribus, quippe ob meningas va-
poribus ex putredinis habitu ela-
tis affectas, grauissime tunc caput
laborat, & in scapulas, artuumq;
d.ij.

DE LIG. SANCT.

iuncturas per nervos & periostea, hoc est, mēbranas ossa conuestientes, degrauans molestia diffunditur : quæ nisi prouideatur, vsq; eò inualefcit, vt sæpe mortales adigat ad desperationem. Atq; his totam cum recētis tum veteris morbi vim ac naturam satis à nobis explicatam arbitror, quantāq; fieri potuit breuitate. Vtemur aut̃ in sequētibus hac diffinitione cū opus erit, dū aliquis eā vitij conuicerit.

Huic malo neminē adhuc sola ratione mederi potuisse.

In hoc igitur malo expugnando doctissimi physici non sine causa elaborarunt. Et tantorū affectuum semina inuestigare sicuti par erat conati sunt, optimè intelligentes, nullum affectum incognita causa tolli posse. Ijdem non generalem modo causam contemplati sunt,

quam partim in vires aëthrorū con-
tulerunt, partim in humidū celi sta-
tū, nonnulli in virus cum elephan-
tiosis coitu cōceptum, in alias cau-
sas alij. Sed particularem etiam
ac proximam originem non negle-
xerunt. Et materialem quam vo-
cant causam, corruptos humores
statuerunt: Efficientem, iecur affe-
ctum: Formalem, pustulas, vlcera,
cæteraq;, quæ symptomatū quoq;
numero accedunt: & finalē (si dijs
placet) putredinē, qua nimirū cor-
pus ad corruptionē spectat. Quin-
etiā exteriores interiorēsq; causas
sunt scrutati, & ex intestinalū cau-
sarū aucupijs continētes, quas cō-
iunctas vocant, posuerunt, & con-
causas, & fouētes, & quid non? In-
uentus est etiam, qui huiusce mali
fundamentū solā fecerit pituitam,
atram bilē alius, alius item aliud.

d.iiij.

DE LIG. SANCT.

Officinā verò quā mineram vocat, iecur omnes faciunt. cæteras porrò indicationes ex methodo eos in curā attulisse credibile est, quibus tamē efficere nemo potuit, vt absq; argento viuo vel minimā eius luis speciem leniret. Quāq̃ nō defuit, qui libris etiam in vulgus æditis, sua somnia experientibus profutura crederet, temerario me hercules ausu, & fiducia de se maiore q̃ qui pati posset alios sua excogitare. Certē alij experiētiam ferē cū ratione coniunxerūt: sed ita, vt cū de re splēdidè perorauissent, ad eam experiētiam inuiti delaberentur. Nempe tota propemodum opera eliciendo pessimo illi veneno impendēda, alioqui causis alijs prouidentes, morbū nō elidimus, sed corpus laceessimus. Verū nosse, quid excutiat ac deleat hāc perniz

tiosam qualitatem, hic labor, hoc opus. Neq; eñ nisi experiētia duce ad verā mali huius curationē peruenimus, ac ferè per desudationes, sputismata, saliuarúm q; vligines fauciu subeūtes angustias. Ex quo cōstat eliciendū esse vndequa q; virus. Nā ad nocētes argēti viui illitus qua ratione ventū sit: nō facile quisq; dixerit, præsertim in natura eius medicis, vt ingenue fatear, haud satis explorata. Gal. eñ nullū se periculū fecisse confitetur, siue deuoreť siue foris admoueat, interimere. Quidā verò naturā eius humidā ac frigidā statuerūt, alij cōtrā calidā & humidā: qua ex temperie vinci p cōtrariū nō posset putredinosus affectus, q ipse madētē videt causam habere. Et in maxime rationalibus q volūt calidū humidū q; argētū viuū, ij causam ac basim, d.iiij.

DE LIG. SANCT.

(vti vocát) píuitam constituunt. Equidē Aeginetā Paulū, calidum hoc ficcúm; facere Rasem dicentē audio: cū tamē septimo suæ artis hydrargyrō testetur in medicinæ vsum nō magnopere accōmodari, & venenum repræsentet: esse tamen aliquos, qui concrematū in cinerē, mistúm; alijs aduersus colicos & iliosos in potione exhibeant. Huius autē cremádi rationē ab antiquis traditā nusq̃ reperi præterq̃ vno Azarauio, quē Serapionē dixerunt, Arabe quidē, nec ita prisco scriptore, sed q̃ cū sulphure cōcinnēt, & Zinsiphur, quod vulgus cinaprū cinabriúmve à cinabari vt opinor falso creditū vocitat, chymistę autē nostri alia etiā hoc curāt ratiōe, ex stillatitio & medicato laticē, quę aqua dici chrysulca cū Budeo potest ab extrahēdi quā habet

auri potentia, Galli aquã fortem,
& à departiendo vocat Italia: hac
vrentes adeo valetudini noxiã ex-
periuntur, vt fumus eius bullientis
inspiratu exhaustus vitalia labefa-
ctare cenfeatur. Quam rem cauēt
etiam diligenter artifices. Est & a-
lius istius rei modus, quo hydrar-
gyrō fublimatu candefacit idē Se-
rapion. Quæ apparandi rationes
vires habēt quadamtenus inter fe
diuerfas: tamenfi fingula horū me-
dicamenta tum calfaciendi tū fic-
candi vi sunt prædita, adeo vt nul-
lum iftorum planè retineat vim ar-
gēti hac in curatione facultatem.
folēt tamen fuffitus nescio qui mi-
rifici, at omni vitę fupplicio fæuio-
res concinnari eodem propofito.
Sed ad virtutem nos eſſe attentos
iubent. Quafi naturale robur ea
fuffimenta diffipent, quę magnam

DE LIG. SANCT.

quoque ipsa partem luis istius plerunque deteriori loco relinquunt. Quæ causa est cur Syphilis in hæc eruperit:

- „ Quocirca totū ad corpus nemo audeat vti,
- „ Iudice me, certis fortasse erit vtile mēbris
- „ Quæ papulæ informes, chironiāq; vlcera
- „ pascunt.

Ex chymistica verò ratione metamorphosis illa, vt abstergendis vlceribus mirifica planēq; diuina est, ita curādo per vnctiones malo vix locum habere deprehenditur. Nec audiendus ille est, qui verā hydrargyri restinctionem autumat præcipitatum vt vocat, & vt Massa, angelicū puluerē, qui negat se Ioanni à Vigo rubrum mercurium appellanti, acceptum referre: cum tamē ante quindecim fermè annos, quā hic librum suum edidisset, illius conficiendi modū scriptis tra-

didisset. Ille autē, quem suprà monuimus non audiendū esse, hydragryri preparationē, quæ vel amararum oleo amygdalarum, vel ieiunifaliua elaboratur, occultationē ac torpescationē potius existimat, q̄ veram extinctionē. quoniā alicubi Rases prodiderit, argentum viuū, quādo extinguitur, ardēs esse. At qui meminisse debuerat Mesuē, Auicennā, aliósq; in suis ad scabiem vnctionibus, exanimatum, siue (vt eorū vocabulis vtar) mortificatū, argētum viuū expetiuisse, non crematum seu præcipitatum, vt appellant. Quomodo in illo Mesuæ ad scabiem: *Adiunge argentum viuum cum saliuā extinctum*: vbi perperā quidam cum saluia, secunda syllaba cōstante ex u & i, nō contrā, legūt. In quo nihil hæsitandū duco. Quinetiam palàm est nō sentiri id, quod quæ-

DE LIG. SANC.

ritur auxilium, in cremato argēto viuo, quale in extorpefacto dilutóq;, seu (vt illi ipsi hanc vocē arri dere video) occultato. In ijs saltē il linitionibus quæ ad totius spectāt curationem: tamē nequaquā inficias iuerim, plurimum alioquin emolu mēti isti lui hoc ipsum allaturum, etiāsi medicorū pleriq; vsum eius per os sumpti supra modū detesten tur, idq; (nisi fallor) haud immerito. Quos tamen meminisse oportuerat, hoc & antiquos in multo le uioribus malis vsos, & quicquid venenū est non continuo sicut ab omni vitæ cōsuetudine abhorrere debet, ita procul esse ab omni me dicinæ vfu atq; cōsortio exploden dum, & tanq̃ inofficiosum prorsus reiiciendū, perinde quasi perpetuo exulare mereatur. Declarant hoc viperæ, quas in Theriace vsurpa-

mus. Quinetiam araneos olim ex vino in eorum morfibus præbuit antiquitas. Et pharmacorum bona pars veneni nomine cōprehenditur. Sed & Philost. Aesculapij filios venenis ad multas ægritudines salubriter vti didicisse Iarchá dicentē inducit: quod diuinationi tamē attribuit. Quasi venenum veneno sit antidotum. vnde mistorū venenorum accessio solet interdū salutaris esse. Qua de re iocus extat apud Aufonium Gallum mirē huic loco faciens, quem ideo subiungere placuit, vt hoc magis intelligāt omnes, argentum viuum in venenis haberi.

Toxica zelotypo dedit vxor mœcha marito

Nec satis ad mortē credidit esse datum:

Miscuit argenti letalia pondera viui,

Cogeret vt celerem vis geminata necē.

Diuidat hæc si qs, faciūt discreta venenū:

DE LIG. S A N C T.

Antidotū sumet, qui geminata bibit.

Ergo inter sese dum noxia pocula certant,

Cessit letalis noxa salutiferæ:

Protinus & vacuos alui petiere recessus,

Lubrica deiectis qua via nota cibus.

Quàm pia cura deū! pdest crudelior vxor:

Et cū fata volunt, bina venena iuuant.

Quæ verba profecto satis mihi videtur esse ad reprimēdos istos cōmixtores. sed de ijs aliàs, nūc quod instat sequamur. Nēpe argentū viuū innoxie nōnunq̃ intrò sumi, maximeq; crematū, perhibemus. Tametsi virum hac in re fani iudicij artīsq; experientē requiro, qui summa ipse cum cautione prudentiāq; ad hoc aggrediatur : à quo nihil non tentari velim vnde cōmodum aliquod speret. sed faciendū ita iudico, vt vel sensim eius rei quæ lædere putatur, modus augeatur donec primum nihil nocuisse, deinde

etiam iuuisse deprehensa sit. Quare cū pestifera contagio veluti be-
lua quædā sit, idcirco medicamen-
to ex viperis quasi feris contra fe-
ram pugnandū Gal. censebat: simi-
liter quoniā lues Hispanica scele-
ris velut pœna est, aut quasi *ἐλέγχου
φρέαρ* (vt Philost. ait apud Indos ef-
fe) igne quoq; expiatorio purgan-
da mihi videtur, tanq̃ cratere illo
venię, quē idem *ὡς ξυγγνώμης* vocari
sapientibus dicebat. Ergo ne cinerē
istum egregium tantum hac in cu-
ratione laudabimus? Atqui pesti
etiam cōmodare, quòd putredinis
vndiq; virus euocet atq; proliciat,
nōnulli tradiderunt. sed ex auro à
se parari quidā professus est, vt no-
bis tamē nondū id præstiterit, neq;
vsum eius edocuerit. Ego verò for-
mulam illam propemodū me te-
nere puto, neq; tamen tam pretiosi

DE LIG. SANCT.

thesauri adita diutius esse clausa
pator. Igitur in sublimē scanfilis
in hoc expetitur hydrargyros, quē
Mercurium chymistæ vocant su-
blimatum, hæc appēdi postulat ad
sex vnciarum pondus, & ex tritici
polline cōmisceri atq; in massulas
cōfingi, butyro assidue manus obli-
nēdo dum agglomeretur. Deinde
destillatiōe quādiu euocari liquor
aliquis ex eo potest, aqua extrahi-
tur. Porro ex vna auri portione &
stillatitij illius laticis partibus sex
concorporatum fieri iubent (amal-
gama vulgus chymistarum nuncu-
pat:) idq; in vitreo vase habēt in ci-
neribus infurnibuli media sui par-
te consepulto, mollissimo cōtinue
utētes igni, vbi crustula consurgit,
quæ veluti *γαλός* quædam cōcorpo-
rato innatet. Nam paulatim ad co-
cturā eius existit. Ac quæ subinde

emergit, ligula sensim demitur & in aliud vas transfertur tātisper, dū aliquod appareat sic nascētis crustulæ argumētū. Has omnes simul collectas in vas aliud priori nō dissimile reponūt, quod ampli esse volunt oris, tāmquā latū q̄ lōgum, nec quatuor excedens digitos: Id in simili igne cōfouent nec operculatum nisi vna chartula, ne quid fordis eò se insinuet. Quo loco tādīu tenent, donec irrubeat, aut certe luteo flauescat pallore: sic enī ignis cōmercio, vt Galenus ad Pisonē, multa redduntur meliora, & latentem in se naturam in apertum proferunt: quippe domita ignis necessitate curationi fiunt apta. Talem habes auream vere ex hydrargyro cinerulam, quam ab amico quodā Alcumista (vt vulgo vocant) magnis profecto precibus vix extor-

DE LIG.SANCT.

fi. Hunc puluerem ficcū appellabat
omnis excremētij humidi exper-
tem. Sed & illum ipsum rursus ap-
parabat, quia nō nesciret (quod ad
Pisonem etiā tradit Gal.) plurimū
virtutis auxiliatricis exhibere prę-
parationē. Hunc igitur in vase fi-
ctili illito recōditū adobruebat vi-
ni stillatio liquore ad infinitā te-
nuitatem deducto, ita vt digiti cir-
citer altitudine supernataret is la-
tex, quē ad ignē absumere permit-
tebat, ac tertio similiter opus repe-
tebat, tum ad vltimū ex intubi vel
buglossi destillato ībre ibi ad ignē
patiebatur esse, vsq; dum planē re-
ficcatum haberet. ex eo autem sic
pulchre ac sedulo accurato modū
oboli dabat: ex alio non ita cōfla-
to tantū à granis quinq; ad nouem.
Addebat ad illum aloes vel dacry-
dij siliquā, saccharis, quod sat esse

videbatur, vel ī catapotia cōfinge-
bat. Imperabat autē abstinētiā à
sumptione ī horas ferè sex, & duas
somnia horas ab eius statim vsu cō-
cedebat. Hoc medicamēto tū super-
na, tū inferna ad miraculū exinaniz-
untur euocatis corruptis omnibus
incōditisq; humoribus, ita vt cōua-
lescant intra nouē dies omnes hac
lue detēti, atq; adeo arthritici con-
clamati, itémq; peste laborantes.
Hoc tam præclarū mysteriū nolui
diutius suppressere. Quod autē su-
pra fidē eorū quę pollicetur excel-
lētius habet, alio tēpore dicturi su-
mus. Meminisse tamē oportet re-
creādas esse à prima statim expur-
gatione vires, quod elixari capi iu-
re cōmodissime assequemur, si rur-
sus leui vomitione sese exonerat
neminē perturbare debet, tū carni-
bus reficiēdus & meraco q̄optimo
e.ij.

DE L I G. S A N C T.

totū diē. Hæc habui quæ de aureo puluisculo nostro dicerem : quem scio plerosq; vt inhumanū ac dirū q̄lōgissime in barathrū vsq; depul-
furos, vel eam ob causam q̄ subli-
mati, quod dicitur, vt veneni præ-
sentissimi fiat mentio. qui me her-
cule si hoc præscriptū recte accipe-
rent, non tã aspere & acerbe tetrici
infectarētur. Quippe non vulgare
illud sublimatū petitur, quod pas-
sim in officinis vānit chymeui-
co inuēto pernicipiale, multo minus
illud quod è Chalcantho albū fie-
ri à Serapione præmonui: sed id dū-
taxat, quod è solo argēto viuo cō-
flatur, quod artificiū Ferrus ex Ge-
bere (quasi non idē tradiderit Pli-
nius) exposuit, dū eius tractat mū-
dationē duplicē: vaporamēti subli-
matu alterā, lauacro alterā: vtraq;
abstersione efficitur, vt omni im-

perfectiōe & terreni sulphureiq;
 concremēti admistione, etiā q; plū
 bi spurcitia exuatur. quin etiā sub=
 tilitatis particeps redditur, adeo vt
 actuosum magis ea ratiōe euadat,
 & minori modo in cōpositiones ve=
 niat. Proinde simplex argentū viuū
 cōflatur in puluerē (quē admodum
 docuimus) auri ministerio, sine a=
 lia vlla permistione, vt metuēdum
 nobis non sit posthac ab aduenti=
 rijs accersitīsque exitiosis medica=
 mentis: tametsi volētibus fatis, (vt
 suprā vidimus) bina iuuēt venena.
 Neq; tamen ipse hoc puluisculū li=
 nimētis censerem iniiciēdum, sed
 hydrargyrō potius, vel lauacro, vel
 illo sublimatu præparatū, aut sim=
 pliciter etiam quoduis exanimatū,
 licet ipsum nō ignorem haud leuī
 iniuria sic curatos afficere, vt mor=
 bo fauere potius, q̄ eū amoliri in=
 e. iij.

DE LIG. SANCT.

terdum videatur. siquidem noxis innumeris fatigare corpus conspici-
citur. hoc enim gingivæ soluuntur,
ac propemodū exeduntur. tonsillæ
tument, labant dentes, ori retrū ha-
litum parit, visum suffundit, obest
auribus, tremula resolutaq; mēbra
detinet, ossa corrumpit, pulmones
deniq; tabefacit, principēsq; omnes
partes inficit & oblædit. Quapro-
pter temeraria multis putatur hæc
medicina, nec minus ipso morbi
impetu reformidanda: sine qua ta-
men patrū memoria, neminē vnq̃
rectē sanitati restitutū constat. Nā
vt in quibusdā forte felici successu
non sit responsum, curantis vel im-
peritia, vel decumbentis vitio, vel
certe mali peruicacia, innumerabi-
les tamen hoc vno remedio cura-
tos nullo relicto vestigio. cogno-
uimus: vt planē amuletum huiusce

luis credi oporteat, quasique anti-
 pharmacon alexiterion. Nemo au-
 tem absque vno hoc auxilio sani-
 tati redditus est, nisi postmodum
 ligni sancti ope diuina. Nanque
 mali reliquias ab argento fortasse
 viuo nondum in totū exhaustas, &
 tamen fomitem fermētūmq; con-
 sopientes, nulla ab eo medela ve-
 hementius ad integrum potuit eli-
 dere. Et vnum demū est, quod cō-
 tra huius noxas omnes egregiē fa-
 cere deprehensum est. Quanquā
 sunt, qui philosophicas suas aquas
 impendio prędicarūt, qua euentus
 fruge norūt ij, qui sunt experti. Pri-
 mūsq; Ioānes cognomento Alma-
 nar Hispanus theriacum introdu-
 xit liquorē, alijs potus suos (sic enī
 appellabāt) magnifice venditanti-
 bus, q̄ ad scenicas & mimicas quas-
 dā iactātias deuoluebātur: quibus
 e.iiij.

DE LIG. SANCT.

dum morbum nō propulsarent, ad
 argenti rursus viui linimēta inui-
 ti descendere cogeabantur verū ob-
 scuro quodā fuco aliud quidpiam,
 quàm hoc præfidiū deierantes, aut
 quiduis potius causificantes. Neq;
 profecto olei sulphurati splendida
 moueor pollicitatione. Quod etsi
 digerēdi insignem habere vim cū
 tenuitate summa facile credo: vi-
 rus tamen pellicere animū non in-
 duco, vt quod per se, vel intro sum-
 ptum, vel foris admotum, nihil
 conferre vel minimum sit comper-
 tum, propterea quòd apyron non
 est amplius. Neque enim sudores
 euocat, quod certe caput est huius-
 ce curationis, neque aluum ducit,
 aut vomitu purgat, aut etiam vri-
 nas ciet, quæ corpus præstare solēt
 ειλικρινis, hoc est integrū ac sincerū:
 sed maxime sudatiōibus virus hoc

natum est exterminari, sunt enim
meatus commune totius emissari-
um. Nam quod Syphilis de exerci-
tatione cecinit, veritatis fortasse
significationem hac ratione edi-
derit. Testimoniū eius hic repetā.

Hic iubeo tibi nulla quies, nulla otia sunt. „

Rūpe moras, agita assiduis venatib⁹ aprōs. „

Impiger, assiduis agita venatibus vrsos. „

Nec tibi sit labor aërii cursu ardua mōtis „

Vincēti, rapidū in valles deflectere ceruū, „

Et longa lustrare altos indagine saltus. „

Vidi ego sæpe malū, qui iā sudoribus omne „

Finisset, syluīsq; luem liquisset in altis. „

Sed q̄ non sit tutum hoc experimē-
tum, neminem latet. Ac fieri qui-
dem potest, vt in leui malo hoc se-
quatur, in grauiore verò vix lo-
cum argumenti veri trahat. Qua-
re cum alia quædam remedia per-
strinxisset, mox infert:

Argento melius persoluunt omnia viuo.

DE LIG. SANCT.

- „ *Pars maior.* Deinde qua ratione inuentum sit, scite confingit non humana ope, sed deorum detectione, vt ambigendum non sit ab experientia manauisse. sed ne singula persequar, cum dixisset: *Miranda*
 „ *etenim vis insita in illo est,*
 „ *Siue q̃ id natū est subito frigūsq̃ calorēq̃*
 „ *Excipere, vnde in se nostrum cito contrahit ignem.* Paulo pōst subnectit,
 „ *Siue aliā vim fata illi & natura dedere,*
 „ *Cuius & inuētum medicamē munere diuū*
 „ *Digressus referā, q̃s enim admirāda deorū*
Munera prætereat? An hæc obsecro
doctissimum poëtam sine causa dixisse existimamus, ac non potius
perspexisse memorabilis auxiliij huius venerandam inuentionem experientiae tribuendam? Neque verò mihi velim obijci vetustiores aduersus scabiem hoc vfos esse: Id enim est Empiricorū ad similia tran-

fitum æmulari. Atq; de hac re nimis sanè multa. superest, vt ad potula illa philosophica redeamus. Nam idem poëta tantū vsum illis condonat morbi reliquias dispergendi, etiam stratis sudorem mouendo. Sed accepi fuisse nōnullos, qui asseuerarent sola medicamenti potiuncula, quod lachan habet elotā aloēmque ex myrti coctione sese permultos sanauisse. Quibus non magnam sanè fidem haberē, nisi in experimenta produxissem supradicta medicamentorum genera adiectis dictamno, attractylidis altera specie (quē cardum benedictum vocant officinæ) inula, scordio, hederæque tū folijs tum lachryma, quæ non parum valuisse comperi. Omnia igitur ea ex vini stillato liquore in fimo computrescere equino sinebam ad quadra-

DE LIG. SANCT.

ginta dies, vase vitreo bombylij in morem conflato, exactè obturato ne quid expiraret. Deinde simul vt infinitam tenuitatem cum medicamentorū facultatibus acquisiuisse hoc artificio laticem illū sperabam, suauiter ampullā tractans, quodlympidum apparebat, id verò q̄mollissime fieri poterat diffundebam in aliud vas:& addita, pro modo aquæ illius, portione aurei nostri puluisculi, quod paratum à chymista illo nactus erā, & crystal li in farinam redacti subdupla, iterum rātūdem in fimo ad insolandum habebam. Deinde relicto eo, quod subsidebat, quicquid pellucidum extabat, detrahebā ad vsum seruans. Eius porrò liquoris potētissimi pretiosissimiq; guttulas tantum decem vel summum quindécim, ex aquæ buglossi vnciola, fac

charo, ac cinnamomi momēto cō-
ditæ in balneo ipse præbui ijs, qui
arthritide inexpugnabili cruciabā-
tur, & reliquias mali ab vnctione
abigere non poterant. Ne quis au-
tem chymistarum inuētum putet
eiusmodi præparationem, quæ pu-
tredinem accersit, ascribam quæ
Gal. in compositione medicamē-
ti Herē quod sub terra mēses tres

sinebat, tradit : αὐτῇ σοι καὶ ἡ τῶ δευτέρου
φαρμάκου γραφή . πλείον ἢ δ' ἑσπληκόν ἐργασο-
μένη τὸ φάρμακον, καὶ δὲ τῶ ἐπανορθώσῃ
αὐτῶ σφοδρὸν τῆς σύψευδος, ὃ πρῶτον βιωθεὶς ἐκ
τῶ κατωρύξει τὴ καὶ ὅσον σῶσαι τὰ μυχθέντα
λεπτομετέραν αὐτῇ τὴν οὐσίαν ἐπεράθην ποιῆσαι

Que sic vertas: hoc tibi est secun-
di medicamēti præscriptum: quod
plusq̃ decet medicamē efficit astri-
ctorium. Quamobrem vehemen-
tē astrictionis vim corrigens, qui
primus medicamentum hoc com-
posuit, ex eo quòd defodit & quasi

DE LIG. SANCT.

„ putrescere fuit, tenuiorem miscel
„ laneorum naturam reddere cona-
tus est. Paulus præterea in entatico
stelliones ex aceto macerās trigin-
ta diebus in fimo defodit. Cæterū
quālibet occursum fuit marcori il-
li putri resinosis pinguibus alijsq;
nunq̃ tamen perfectum est, vt fo-
mes viuax, qui semper corpus ex-
ercet, restingueretur, nisi metalli-
ci illius opera, quæ reuera vomica
liquoris æterni (vt Plinius ap-
pellauit) quasi vena quædam lon-
gè latèq; diues cēsenda est. Recte
quòd idem venenum rerum om-
nium dixit, vt quod hanc diram
labē & immanem solum perimat:
sulphur autem (quod autore Gal.
tenuissimas partes habet, adeo vt
animalibus venenatis multis resi-
stat, vt turturi & draconi marinis,
cūq; terebinthina lepras, lichenas,

psoras, extergeat) nō penitus repellat. nihilo tamen fecius hoc superius malo esse non valuit. Ex quibus illud necessario efficitur, argētum viuum abdita quadam vi nec satis explorata rationi, morbum istum propulsare. Quòd si per se id facit, vniuersa mali curatio ad eius est experiētiam conferenda. Verū priusq̃ finem facimus, nō fuerit incommodum paulo altius ortū ac natales eius scrutari, quo simul natura eius planior fiat, simul ne supina quadā inscitia hydrargyron & argentum viuū cōtra Pliniū idem existimauisse iudicemur.

De origine argēti viui, & ab hydrargyro differentia: deq̃ noxis eius tollendis.

Viui argenti natiui scaturigo in argenti fodinis latet, quippe lapis est ijs in venis, qui vomicam illā

DE LIG. SANC.

argentei liquoris profundit, sed non largiter inueniri solitā affirmant, tametsi in metallis sine coctione in lacubus sui coloris plurimū nunc reperiri constat, & nonnunquam vnā cum vaporibus è terra elatum in ipso videlicet gramine. Adeóq; sua sponte nasci nemini dubium hoc tēpore. Hydrargyros autē authore Galeno factū quiddam est, quod ars etiam è minij hispanici gleba, aut vt Plinius ait secundarij (quę rubigo metalli est, & non nisi in fornacibus rubescit, sterilésq; plumbi vocātur) eduxit tractatione. Quo nomine idem Plinius palàm hydrargyron & argentū viuum distinguit, cum tamen perspicuum sit Gręcis idem genus fuisse, qui tam natuum q̃ factum hoc appellant nomine, siquidem inuenitur (inquit

Dioscorides) & in argētarijs fodi-
 nis cum eruitur argētum, cameris
 earū pendēs & in guttas concreta
 hydrargyros. Addit tradere quos-
 dam, per se in fodinis etiā inueni-
 ri: vt cōsentaneū sit, nō alia de re q̄
 de natiuo eum agere argēto uiuo.
 Itaq; perpetua liquoris vomica ex
 eo lapide, qui in argētum excoqui-
 tur, manat: & illud certè est, quod
 per se dicūt inueniri, quódq; in la-
 cubus suo colore sine coctura exi-
 stit: imò in cameris in guttas con-
 cretum nō aliud sanè fuerit, quàm
 suę cuiusdam spōtis, sicuti quod in
 gramine vaporibus exhalari dixi-
 mus. Ac fortasse Viētruuius accedē-
 tes idē esse, nec iniuria, credemus,
 quod ait, Cum foditur anthrax ex
 plagis ferramētorū crebras emitti
 lachrymas argēti viui: quæ à fosso
 ribus statim colliguntur. Quæ ver
 f.j.

DE LIG.SANCT.

ba ad argēti viui genus natiuū sine
vlla dubitatione prinēt. factitiū ta-
” mē etiā habet Viēt. cū glebę colle-
” ctæ conijciūtur in fornacē propter
” humoris plenitatē, vt interarescāt,
” è quibus ignis vapore fumus susci-
” tatur, & cū resedit in solū furni, in-
” uenitur esse argētū viuū, exemptis
” glebis ex guttæ quæ residebāt, pro-
” pter breuitates nō possunt colligi,
” sed in vas aquæ cōuertuntur, & ibi
” inter se congruunt, & vnā confun-
” dūtur. Quæ ipsius est argenti viui
quadamtenus conficiendi ratio, in
solum siquidem furni reses fumus
in hydrargyron perficitur. Quo
magis mirari soleo quid Hermo-
laum inducere potuerit, vt ex mar-
more argētū viuū elicere Viētruui-
um scriberet, & quid, secutus eum
Marcellus ex marmoris cemētis &
assulis, quas marmorarij deiiciunt

eodē ferē, quo fit ex minio modo, illud ipsum cōflari dixerit, quod sanē nūq̃ apud illū authorē inuenire potui. certū est tamē eodē in loco de marmoraria eum īductione ad rectoria tractare: sed quid ex eo collegerint diuinare nequeo, nisi fortē existimarūt, sicuti sil marmorosum legimus, sic & anthraca marmor esse, nulla inter hoc & lapidē differētia. Porro in vicē argēti viui hydrargyrū Plinius cōficit duobus modis, sed neutro planē modo Vītruuij, altero Dioscoridis: prior ēreis mortarijs pistillīsque miniū ex aceto terit, Alter patinis fictilibus impositū ferrea cōcha, calice coopertū, argilla superillita cōficit: deinde sub patinis accenso follibus cōtinuo igni, atque ita calicis sudore deterso, qui fit argenti colore & aquæ liquore: idē guttis diuidi fas
f. ij.

DE LIG. S A N C T.

cilis, & lubrico humore confluere. Quę descriptio nostrū argētū viuū representat, quod stare (vt ille inquit) loco nescit, micat tremítq; & suo pōdere huc illuc facile fertur. Atqui postrema Plinij ratio nō lōgè à Victruuiana dissidet, cū fumi vapore vterq; argēteū illū sudorē eliciat. Sed videamus, quo tādē ex minio paretur: nā ex secūdario inuentū hydrargyron Plinius ait, ex Hispanico Diosc. & Victruuius ex glebis anthracis priusq̃ tractationibus ad miniū perueniatur: quas tractationes minij ille deinceps ostendit. Ac miniū quidā natiuū rude esse aliquod putāt, nō modo factū & elaboratū: Plinius etiā lapidē esse exustū, venis permistū, in omnibus ferè argētarijs itēq; plūbarijs metallis. Quod alterū dixit esse minij genus, Barbanus nō ex il-

lo lapide liquoris æterni vomica
 componi interpretatur: sed ijs, qui
 cum eo inueniuntur, quos quidē si-
 mul repertos steriles vult esse plū-
 bos. Nōnullis fortē videbitur exus-
 stū lapidē anthraca Pliniū intelli-
 gere, aliū à plūbis futilibus ex quo
 fit secūdariū: quādo aliud quidē est
 miniū quod ex arena fit cocci ni-
 tore, è qua etiam nūc in plysmate
 (vbi primū humorē hauserit) argē-
 tum abire viuū ac secerni volūt: a-
 liud verò ex glebis (vt suprà visum
 est) cōflatur anthracis, quę arescē-
 tes argentū viuum relinquunt: ter-
 tium ex lapide fit arenæ misto in
 Hispania: postremo aliud ex plum-
 bis, quod secundarium vocatur, ex
 quo solo hydrargyron Plinius eli-
 cit. Quare hallucinatus esse alio-
 qui videtur cū arenas teri, dein fa-
 rinā lauari tradit, si nō autumat ex

DE LIG. SANCT.

arena miniū fieri. Sed cū dicit inuē-
tum miniū à Callia, initio sperāte
aurū posse excoqui arena rubente
in metallis argēti, nihil aliud indi-
care eum puto, q̄ venā minij sub-
rufo colore habere circa se rubrū
puluerē, quem quidā natiuum mi-
niū nescio q̄ verē existimat. Qua-
si sit aliquod perfectū, nō tractatio-
nibus exercitum. Erſi Theophra-
stus illud ex arena genus ἀσφοκίς vo-
citet, idcirco tamē asseuerare haud
debit hunc puluerē verū minium
esse, de quo solus Viſt. mentionem
fecit. Quāuis Plinius (inquit ille)
natiūū quodāmodo videatur ad-
umbrare, rubinos, quos carbuncu-
los vocat, eodē loco fieri dicēs. At-
qui miror cur carbūculos rubinos
īterpretetur hoc loco istius author
sentētiæ nisi, quod dilucet, ipse opi-
natur minij lapidē, quē anthraca

Viētr. nominat, huiusmodi gēmā
 esse, quā Plinius aliq; carbunculū
 dixere, cū constet vix eo in genere
 vnicam gemmā fossilē reperiri in
 Thesprotia, quæ anthracitis dica-
 tur, carbonibus similis. Adde quòd
 multa coloris similitudine præter
 vllā nitoris rationē carbūculi no-
 minātur, sed hæc difficultas latius
 à nobis ī Sepiasario explicabitur:
 vbi illud etiā disputauimus, possit
 ne ex minio iam ad vnguē elabora-
 to fieri argētū viuum. Elaboratur
 autē nō lotura tātūm, quod nequa-
 quam prima, at sequēte fit melius,
 sed & excoquitur, miniū autē nati-
 uum sicubi adumbravit Plinius,
 nō alio loco fecit, q̄ vbi de Colchi-
 cō egit, hoc in rupe quadā inaccessi-
 fa, ex qua iaculātes decuterēt habe-
 ri, sed adulterari prodidit. Tépera-
 turā autē minij fuisse, docet Viētru-
 f. iiii.

DE LIG. SANCT.

uius.cui vt adueniāt colores,lotio
nibus & cocturis crebris egere di-
cit. Tunc enim(inquit)miniū pro
pter argēti viui relictionē quas in
se naturales habuerat virtutes reli-
quit,& efficitur tenera natura & vi-
ribus imbecille. Nūc in hoc fumus,
vt sciamus,vtrū melius cēsendū fit
argētū viuū:factitiū ne,an natiuū.
Quod facile indicabimus,si gene-
ra sigillatim enumerauerimus. Pri-
mū igitur scaturiēs habetur,quod
inter metalla reperitur . Aliud vi-
plagarū exilit,dū glebæ ferramētis
eruuntur. fit aliud ex minij lotura
que varia est.suscitatur etiā ex fu-
mo vapore ignis ī patinis siue for-
nacibus:hoc residet,illud scandit.
Huic proximū ad hæc quod ex fe-
cūdario fit lapide,nō nisi fornaci-
bus rubescente ac exusto , in fari-
nām;q; tufo.quod ad differentiam

puto hydrargyrō dixisse Plinium. Quam bifariā parari ex eodē supra monuimus. Cū vtraq; ratione fiat & ex vero minio quoq; sed nisi exusto hoc lapide nō ante extrahit hydrargyros. quod autē ex Hispania, aut (vt mauult Barbarus) Iberia, importabatur Romā, minimum, coctione prius (vt videtur Plinius indicare) perficiebatur. hoc tēpore miniū nō excoquunt, vt notat Georgius Agricola, timētes ne totū in argētū viuum soluatur. Ex ijs tot argenti viui differentijs medici olim factitio utebantur, haud scio qua ducti ratione, neq; statuerē possum ex secundario ne factō, cū id tantū Diosc. scribat ex minio fieri, quod falsō cinnabaris dicitur, & similem, quam Plinius, cōficiēdi eius viā sequitur. Cūmq; planum sit Galenum ac Paulum ex mi

DE LIG. S A N C T.

nio præparati duntaxat meminisse, Musa natiuo mauult uti. Ego existimo factum illud non tam crassarum esse partium, quod sublimatu veluti confletur, aut vero plysmate ex aceto sit concinnatum, quæ duæ sunt corrigendi natiui rationes. lubens tamen eius abstinere extractione, quod fit à secūdario, quia plumbi naturam puto resipere, quod sterili illo plumbari curatur, vstrinamq; flagitat: & aliud, meo iudicio, propius ad argenti naturam accedit. Sed de argento viuo, minióq; satis iam multa, vnū addemus, cīnabarim à Theophrasto multisq; alijs minium etiā dici, ob veri ac lybici similitudinem: vnde cinnabrium hodie quoq; dicitur fictitium quiddā, de quo supra in cinapro. In eo interiorem mutari formā nolunt, adeo ut per re-

ficcationem quamcūq; non dege-
neret in aliud genus: cū vel ex me-
tamorphosi chymeutica redeat ad
ingenium, ita ab igne indomitum
manet, atq; (vt dixi) in tenore cō-
stat. sed neq; hoc neq; sulphure cō-
crematū si reapse cremari potest
(quod à corylo tantūmodo fieri di-
citur) eandem in medendo retinet
facultatem. Porro mina, quæ ho-
die ita appellatur, pallidius quid-
dam est: quod ex plumbo chymisti-
ca quoq; paratur industria. Obi-
ter hic admonendum duxi Plinij
locum in minij adulterati depre-
hensione, in omnibus quos quidē
viderim libris, corruptum mihi vi-
deri: vbi hoc modo legit: ferri cā-
dentis lamina si non sit aurum de-
prehendi illico. Vbi purum, vnus
literę permutatione, legendum cē-
seo, id quo modo fiat, vnus Vietru

DE LIG. SANCT.

„uius manifestè docet: Ferrea (inqt)
„lamna fumatur, in ea minium im-
„ponatur, ad ignem collocetur, do-
„nec lamna cādescat, cum è cando-
„re color immutatus fuerit, eritque
„ater, tollatur lamna ab igne, & si re-
„frigeratum restituitur ad pristinū
„colorē, sine vitio se esse probabit:
„sin autem permanserit nigro colo-
„re, significabit se esse vitiatū. Sub-
„olet mihi causam mendi similitu-
do illa auri, quam Plinius suprà ijs
„verbis attulerat: Auri modo proba-
„tur, auro candente fucatum nigre-
„scit, syncerum retinet colorē. Dein-
„ceps de minio subiungit: Inuenio
„& calce adulterari, ac simili ratio-
„ne ferri candentis lamina, si nō sit
„aurum, deprehēdi. quod doctis ex-
„cutiendum relinquo. Sequitur, vt
„argenti viui noxastollamus. quod
„equidem accepi ex osse cuiusdam

corrupto,quem perunctum ab Empiricis plus decies ferebant,non semel emanauisse. Corrumpi autem ossa,nobilium dentes matronarū hoc fuco nitorem querētium probant.narrant etiam magnam huius vim ab ijs,qui aurum argento inducentes paralytici propemodū facti sunt,in balineo extrahi: quā extractionem impostores quidam vulgò profitentur,qui medicamentō nescio quo elicere se posse totū è corpore argētum viuum ad ostē-tationem non dubitant affirmare: qui à doctis interrogati, sit ne aliquod medicamenti genus quod vt magnes ferrum , ita viuum ad se argentū possit rapere:respondent,esse quidem , sed proferre versuti homines recusant,ac nos auersantur:& potentibus,auro fieri in aures infusurrant,quo pluris sua ven

DE LIG. SANCT.

dant remedia. Ex quo licet conijcere, aurum argento viuo familiaris ac cognatū esse : sed hoc potius aurum in se corripit , quàm contrā, dicente Plinio : Omnia ei innatant præter aurum. Id vnum ad se trahit. Quare suspectum esse poterit quod apud Dioscoridem legitur cum certa quadam velut parenthesis notula , qua vt obelisco spuria confodiuntur : *ῥίνθημα ὃ χρυσὸν πυτῆσι ξύσμα λεπτότατον, πινόμενον ὑδαρὲς ὕδατος θάυμας δὲ βοήθημα.* Sed vt argento viuo aurum potum remedio sit, non cōtinuo sequatur, hoc illud attrahere. Amplexatur certè aurum hydrargyros ita palàm, vt cū ei innatent cuncta , solum aurum conspiciatur: quóq; id foueat melius , sic ipsi firmiter hæere gaudet. Neq; verò in causa esse dixeris auri grauitatem, de cuius pō

dere nihil hæsitamur, vt locum
 mihi habere non videatur, quod
 Vitruius tradit, non amplitu-,,
 dine ponderis, sed genere singu-,,
 larum rerum grauitatem esse non,,
 negandū, sed audiamus quæso mi-,,
 raculū: Cum sint (ait ille) quatuor,,
 sextariorum mensurę (ex argento,,
 viuo) cum expenduntur, inueniun-,,
 tur esse pondo centum. Cū in ali-,,
 quo vase est confusum, si supra id,,
 lapidis centenarij pondus impona-,,
 tur, natat in summo, neq; eū liquo-,,
 rem potest onere suo premere, nec,,
 elidere, nec dissipare. Centenario,,
 sublato, si ibi auri scrupulus impo-,,
 natur, non natabit, sed ad imum,,
 per se deprimetur. Cuius ipse rei
 periculum facere veréq; istud ex-
 periri cupiens, in argētum viuum
 vulgare plures monetæ aureæ spe-
 cies indidi: nullam tamen ex ijs

DE LIG. SANC.

peffum ire vidi, vt nō aliud fufpi-
carer obftare, q̃ argentum vel æs
auro mixtum, quo minus degra-
uarentur: quomodo fit in pumice,
qui ob meatuum raritates aërem
concipiens in aquis non submer-
gitur, cum tamen lapidis natura
in profūdum ftatim deuoluatur.
tradunt itē in maſſa plumbum ag-
glomeratū defidere, in laminā ve-
rò dilatatum innatare. Ac fortaffe
in quo rem experiebar argentum
viuū plumbo affuſo, quod fieri au-
dio, adulteratum erat, aut quod ve-
rius eſſe puto, quo id fiat, aurū cō-
mitti fuſum oportet. nihilo ſecius
tamē quicquid auri eſt, vndiq; am-
plectitur, qua nimirum parte id tā-
git, ſeq; illi ita adiūgit, vt niſi igne
non fugetur. Quod naturali quo-
dam fieri conſenſu, quam ſympa-
thiam vocant, arbitramur: quem-

admodū ad grauissima quæq; onera vna palma nūq̃ deprimitur, nō quia robur illi, Ebēno vel quercu sit firmitus : sed quòd lege naturæ illi cōcessum sit, vt resiliat ad prementia. sic scrupulus auri grauitate quidem sua centenarium argēti viui pondo nō ideo dissipat, quòd id prægrauet, sed quòd societatis eius amore argentum viuū secum illud ire cogat. Neq; tamē negauerim, singularum rerum grauitatē genere suo constare, cum palā sit etiam minimum saxi fragmētum ex infinito aëre in terram præceps decidere, & aquas permeare, ex iisq; in vadum delabi. sed contemplatio huiusmodi alterius est loci. Hic tātū habui affinitatem auri argentiq; viui ostēdere, ne quis posthac existimaret argentum viuū ad auri attractū cōmeare, ne-

DE LIG. SANCT.

dum argento viuo aurum esse grauius. Quod tantū abest vt fatear, vt etiā sim assensus Dioscoridi, q̃ illud interanea disrumpens dissipansq; pondere suo perimat. Nam & argenti spuma non alio modo offendit. aurum verò quamuis copiosum, intus ingestum grauitate sua nocere nondum est deprehensum. Aduersus autem argenti viui epoti noxas priuatim valere lac copiosum etiam bibitū, ac vomitionibus deinde reiectū, scribit Dios. Quā ob causam ætatis nostræ medici lac caprinum vel asininū secundū argēti viui illitus non inapte imperauerunt. Ego tamē quia vomitionibus reijcere iubēt antiqui, ad alia me remedia malui cōuertere. Nempe cū heraclide fiserē dedi, q̃ cōualescentibus & ad vinū redeuntibus fit utilis: etiā si me

rū hic plurimū posse existimeſ, vt
eā ob rē putē dixiſſe noſtrū poetā:

Tempore non alio generoſi pocula Bacchi „
Annuerim ſumenda tibi, purūq; phalernū, „
Et chia, & pateris ſpumātia rhe tica largis „

Poteſt & altera cauſa afferri:
q̃ multa fiat in perunctione ſpiri-
tuū exolutio, qui rectē vino repa-
rantur. Ex quo illud oraculū: Quæ „
longo temporis ſpatio extenuata, „
lentē reficienda eſſe: quæ breui, bre „
uiter. Porrò autem decoctū lini & „
ormini Dioſ. prodeſſe commemo-
rat: vt ijs ab illitu totū luſtrari cor-
pus non intēpeſtiuū iudicē, quāuis
ille author argento viuo tantum
epoto id auxiliij aſcribat, ſic ſemen
vrticæ cōfert, vinū quoq; ex hyſſo-
po, origano, & abſinthio efficax
predicat. Itaq; vltima cura ſit his
etiā totum corpus abluere ac velut
expiare. Ad quæ ſi ea adiūges, quæ

· DE L I G. S A N C T. ·

artuū compagines cōfoucant, quoniam exangues sunt eæ partes, ac facile natua imbecillitate fluxiones excipiūt, nō aliud profecto præsentius queat remediū excogitari: & si quando vsu venit, vt in suffimētis ac thyomatis ex sublimato ac minio (quod miror tentatum, cū Plinius tradat, qui miniū in officinis poliūt, faciē laxis vesicis illigare, ne in respirādō perniciālem puluerē trahant) auram venenatā aperto & hiantē (vt fit) ore egroti exceperint, siue etiā puluisculo illo chymico vsi fuerint, insequēti statim die crystallo tenuissimè pertrita ex amygdalino oleo recēs expresso, periculū si quod inde impēdet, propulsare tanq̃ amuleto p̃sentissimo soleo. Quin etiā noui, q̃ diceret fusione crystalli, quod plūbo vsto, fieri tradūt, viui argenti subli

mationē ita se correxisse, vt nihil prorsus incōmodaret. Cuius rei fides penes authores sit, in me quidē certe nollē experiri. Vincit aut omne operā impensāmq; diuina proculdubio medicina, neq; vnq̃ satis laudata, nisi cōtaminaret verē pura ligni sancti potiūcula. Adeo delet labes omnes, vel sua spōte à morbo, vel ab argēti viui perūctio nibus cōtractas, vt ne vestigiūq̃dē relinquat vllū, sed purgantis ignis more expiet. De cuius celesti natura ac dote deinceps tractabimus.

De ligni sancti dote, natura, & viribus.

Quid sit lignum factum, quatenus ab Ebēno differat, quale & q̃ multiplex sit, superius attigimus, vt nihil opus sit longa oratione lectores fatigare: priusq̃ tamen ad vim eius ac naturā aggediamur, dotē & electionē persequemur. Nā

DE LIG. SANCT.

quicunq; hac de re scripserūt, non satis fideliter eius retulisse cōmendationē vidētur, cū guaiacum omnibus anteponūt, vt eorū testantur descriptiones. Ex guaiaco autē prestantissimum putāt, vt ait Huttenus, in quo q̄ plurimū nigri est, sic ex ligno sancto materiā fuscā & flauā deligūt, addunt de ijs quidā cū maxima medullari parte nigra. Cuius etiā corticē melioris notæ pullum existimāt, qui guaiaco firmiter obhæreat. Nā in palo sancto nō ita agglutinatur, & cinereo potius visitur colore q̄ nigro: tamen si sunt, qui non tantum virium tali tribuunt materiæ. Est etiam palus pustulosus magis & penè buxi cortici p̄ximus, in guaiaco verò inest velut leuor q̄ spiā, dicente Syphili:

„ In cortice lauri Exteriores viret læuor.

Qui cortex profecto nō ita den-

fus, immodicè durus est. Iam palus
 quo minus in corde attri exhibet,
 hoc præstâtior, de guaiaco contrà
 sentiūt indigenæ (vt certò ipse ac-
 cepi) pali autē præfētius sēper præ-
 fidiū animaduerti. Cauēdū tamen
 ne buxo fallamur, cū vtriusq; ma-
 teries aquis fidat: hic crassiore q̃
 buxus est cortice. Quidā ex ijs qui
 de Gallico morbo scripserunt, cro-
 ceū (vt crepat) lignū infirmius cen-
 set, & pueris mulieribúsq; sanādis
 accōmodatū, *Cuius naturam (inquit)*
vimq; cum nemo satis descripserit, ad vn-
guē cognoscere quis potest? Equidem vt
 finitimas esse vtriusq; species non
 inuitus fatebor, ita guaiaci tenues
 esse furculos negabo, quod sibi nō-
 nulli persuaserunt, quia diuersum
 habet gustū ac odorē, neq; vt illud
 resinaceū quiddā pinguéq; incēsū
 sudore profūdit: nisi fortè id acci-
 g. iij.

DE LIG. SANCT.

dit ex regionū varietate, de quo nō
aufim aliquid ipse statuere, sed ad
eos q̄ huiusmodi insulas viderūt,
rē totā referendā puto. Ex quibus
alius castaneæ, alius oliuæ speciē
fructui attribuit, videlicet in re nō
fatis, vt videtur, illis perspecta.
guaiacū verò, quod q̄maxime eli-
gendū esse dicūt pinguescit, & pon-
dere præstat: cuius senectā, tū ma-
credinē, tū leuitatē esse recte opi-
nātur. At palus factus vix pingue-
scit, nec resinaceum spirat, adeò vt
ne ab inflāmato q̄dē defluat quic-
q̄, grauis tñ est etiā vsq; ad miracu-
lū: nā & minutissime concisus, vt
diximus, haud supernatat. Recētē
porrò volūt ab incisionis tēpore,
veterē aut ab ortu, siquidē crassio-
res truncos præferūt. nos arborē in-
tegræ ætatis quæreremus, quæ tūc
maxime in suo cōsistit vigore, &

viriū firmitatē habet, dū succi boni-
 tate turgescit. Nā senecta plāta-
 rū ad auansim, vt græci dicūt, ver-
 gēs, earū vires imminuit, infirmita-
 téq; distabefacit : cōtrā iuuēta ad-
 huc tenella molliórq; est, q̄ vt in-
 maturū pfectúm; succū, immissū
 nutrimentū percoquat: tenuis prete-
 rea eius alimonia est ac vegetabi-
 lis, quā ferè mittit ad incrementū.
 Quare tū materies decerpenda, cū
 iustā sibi magnitudinē acq̄suerit:
 neq; tñ ampli caudices expetendi,
 aut trūcus arboris radicibus pro-
 ximus, quod in guaiaco ferè fit: sed
 neque furculi exiles, in quibus hu-
 moris plenitas cito inarescit: quē-
 admodū in illis propter vastitatem
 vernaculus succus magis magisq;
 exhaustus, minor fit indies. Quam
 ob rem maiusculi ferè rami ceden-
 di, qui succū sibi datum à natura co

DE LIG. S A N C T.

piosū aliquātis per in iusta crassitie
 cōseruāt, vel emori certe in ea cō-
 ditiōe saniē nō patiūtur, materię
 ve corrūpi qualitātē. Cēterū qui ra-
 dices putāt meliores, ne illi aliqua
 moueri ratione videntur, & ijs for-
 tassī interdū vtūtur indigenæ: an-
 quia plus sēper in illis etiā recēs ex-
 cisī succi insit, nō dico. fieri enim
 potest, vt certo tēpore lignescant,
 minúsq; succi genitalis obtineāt,
 quomodo apud nos in arborū quo-
 q; radicibus veris tēpore solet ob-
 seruari. Vere (inquit Viēt.) arbo-
 „ res fiunt pręgnātes, & oēs suę pro-
 „ prietatis virtutē efferūt in frōdes,
 „ anniuersariósq; fructus. Vis igitur
 „ (vt ita dicā) amoris in radice ne-
 quit esse eo tēpore, quę in frōdes ac-
 caudicē absumit. q̄ si reflectat in
 crus radicibus vicinū huiusmodi
 amoris gratia, vt ab furculorū ca-

lore per medullā nequeat pertrahi,
 stolones huc cōuerso humore per=
 multi prorepēt. At si verū est in pa=
 lo, quod de guaïaco Syphilis scri=
 bit, vix mihi locus radicis in vsum
 adhibēdæ reliqui videatur. ait enī:
Ipsa teres ingēnsq; ingentē vertice ab alto
Diffundit semper viridē sempérq; comātē
Arbuteis syluam folijs. Id etiam buxo
 familiare est cum alijs quibusdam
 inter syluestres arbores, fōlia vt nō
 amittat. Igitur si semper ad eum
 modum lignū sanctū viret, par est
 ei alia subinde folia succrescere: nō
 enim ijs, quæ retinēt comas, eadem
 folia durant: proinde vt inarescāt
 vetera, circa solstitiū euenit. Quā=
 do ergo radicis vsus erit, pullulan=
 tibus identidem ramis? quod intel=
 ligēs idem poëta, ramo ac robore
 potiusq̃ radice sacerdotē lustrare
 laborantes finxit quāmscitissimè:

DE LIG. SANCT.

„ Astabāt (īqt) animis tristes & corpora fædi
 „ Squalētes crustis omnes, tabóqꝫ fluentes,
 „ Quos circumfusos albēti in veste sacerdos
 „ Pura lustrat aqua, & ramo frōdētis hyaci.
 „ Et alibi, Illa omnis, quā cernis, in ops
 „ miserandáqꝫ turba
 „ Tacta deo est, veterūqꝫ luit cōmissa parētū
 „ Cui votis p̄cibúsqꝫ pijs, numerisqꝫ sacerdos
 „ Conciliat vates diuos, & Apollinis iras.
 „ Lustrati ingentes ramos, & robora sanctæ
 „ Arboris aduectant tectis, libamine cuius
 „ Vi mira īfādæ labis cōtagia pellūt. Iterū,
 „ Continuò faciles nymphas solémqꝫ precati
 „ Intacti nemoris ramos, & robora ab alto
 „ Cōuectare parant luco, medicatáqꝫ sumunt
 „ Pocula, pro ritu gentis, quo munere tādē
 „ Contagem pepulere feram, &c. In quibꝫ
 bus nulla radicū mētio multò quorū
 rundā opinione reliqua arbore fortiorum.
 Huc accedit, qꝫ quāuis illi
 radices vsurparēt, vix tamē nobis
 idem cōcederetur, citius nimirū q̄

rami, arescētibus. Quas ob res melius est succulentum & recēs, quod annum, si fieri potest, non excedat. Sed ut tēpestiua quoq; materies habeatur, etiā atq; etiam curandum. Nanq; inter viros doctrina percelebres cōuenit, cædendam tum materiam esse, cū sub terra discurrens luna fertur. Quando autē luna infra terrā sit, & quando supra, Constantinus Cæsar docet, & authore Plinio omnia quæ cædūtur, carpuntur, tōdentur, innocētius decrescēte luna, q̄ crescēte fiūt. Lumē itaq; lunæ ligna molliora facit, quęque hac ratione secta sunt, à putredine incolumia permanent, quod Columella nō nesciuisse videtur, omnē inquiēs materiā sic cēsam carie nō īfestari. Sed an ad ista barbari qui lignum ad nos dimittūt, aduertāt, ij viderint, qui curiose similia con-

DE LIG. S A N C T.

sectantur, suo fortè ritu nobis illa
cædūt robora. Mihi tamẽ magno-
perè placeret, tum ramos deiici, cū
vigent maxime, cūmq; ad eos o-
mnis se virtus cōuertit: quod mihi
tunc cōtingere videtur, cū fructum
ad maturitatẽ perduxerūt. sicuti &
flaccescente frōde radices ex terra
in se succū recipiūt, sic in maturita-
te fructuum anteq̃ folia furculiq;
marcescant hauriendo succo refi-
ciuntur, vt plenitate vigeāt. Quod
Viçt. non videtur ignorasse de cæ-
denda materie, cuius sunt hæc ver-
„ ba: Edito foetu, quod prius in aliud
„ genus decremẽti detrahebatur, cū
„ ad disparationẽ procreationis est
„ liberatū, inanibus & patētibus ve-
„ nis in se recipit, & lambendo succū
„ etiam solidescit, & redit in pristi-
„ nam naturæ firmitatẽ. Id quod idẽ
autūno tradit accidere. Si cui ve-

rò collibitum foret teneros sectari coliculos, & turiones, melius id vere consequeretur. Atq; hæc de electione lōgiora fortasse. Ad quam addes, ea quæ suprà de nascēdi locis cōmemorauimus. Deinceps ligni naturā & tēperiem inuestigamus: cuius qui qualitates ex gustu, odore, visu, & actione, quā in corpus edit, rimati sūt, in calido & sicco dominari statuerūt. sed visi sunt tamē interuallis inter se dissidere, dum vnus calidū in secūdi ordinis, qui tertio proximus sit, numero facit: ficcū verò in primo, qui ad secundum accedat: Alter in secundo statim caliditatis abscessu cōsistere, nec ad clausulam huiusce metæ vult pertingere, ficcū etiā in priore numeri interuallo seu gradu cōtineri. Adeóq; inter calida medicamenta, q̃ tēperatissimæ sit naturæ

DE LIG. SANC.

non dubiũ. Nam & eius elixati ius, magnũ corpori alimentũ præstat, nec calidius est, q̃ par sit: & vt videatur manifestè picrocholos biliosæq; naturæ homines calfacere, in æquabili tamẽ ac quadrata habitudine ægrè vllam ostēdit alterationem: idq; plusculo etiã tempore, præsertim si admodũ tēperatam eius ligni potionẽ, ex flaua scilicet cōfectam materia, sumpseris. Nā pars ea, quę aliquo interdum arboris loco nigrescit, amara persentitur: ideóq; reliquis partibus calidior meritò iudicatur. sed hanc ligni qualitatem indigenas etiã in palo respuere, non secus atq; corticẽ, qui similiter amaricat, fando nuper ipse cognoui. Et nos magno semper successus profectu id sequuti sumus, vt ad eam vsq; partẽ desculpta frustra in scobem eliminare-

mus, quicquid nigri occurreret, reijciētes. Qua ratione nō asperā, at fastidij expertem pręstabamus potiūculam: vt neq; glycyrrhiza, neq; melle aut saccharo, vnq̃ fuerit opus. Ac quid attinet siccū vel calidum reddere medicamento genus, quod suapte agere pprietate, quę vel substantiarū similitudinē, vel mistionē sequitur, natum aptūmq; est? Quod ita esse nō latuit vnū ex ijs, qui de Gallico morbo dialogū cōposuit: *Cum sit (inquit) omnibus persuasum resinas omnes oleūmq; fundentes arbores caliditatis & siccitatis esse non expertes, idē de hac arbore possumus assignare. At hoc vtcunq; sit nō laboro modo. Nā à proprietate, vt asseruimus, in huiusmodi morbo videtur agere. Hęc ille. Nō negauerim tamē, quin ex primarum etiam qualitatū cōditionibus agat aliquādo. Sed multò agit vehemē-*

h. j.

DE LIG. SANCT.

tius ex vi illa interiori, quã substã-
tialẽ vocant formã. Népe affectus
calidos iuxta ac frigidos, & humi-
dos perĩde vt siccos, discutit. Qua
vtriq; ex re téperiem eius maximè
cognoscas. Nã (quod mirũ est) ma-
cilẽtos ac graciles pinguefacit, ex-
inanit oboesos, stringit & laxat a-
deò, vt aluũ quoq; resolvere pulvis
eius pòdo denariũ triginta dictite-
tur. Infantes itẽ peræq; ac senes, &
tam viros q̃ mulieres adiuuat, atq;
hec omnia moderatè citráq; vllam
molestiã, aut corporis iacturã effi-
cit. Quocirca téperatã eius esse na-
turã pernosse conuenit, ne quid de
gustu aliisq; qualitatibus aduenti-
tijs, quas accidētarias vocāt, adno-
tẽ. Iã quos effectus pducatur, quosq;
morbos curet, non necesse habeo
quicq̃ cõmētari post eruditissimũ
Huttenũ, qui iudicio doctissimorũ

vsus medicorū, eorūdemq; experiē
 tia fretus, omnia in guaiaeco per=
 spexit ac ptractauit. Quādoquidē
 certū est nō minora, ne dicā maio=
 ra, guaiaeco, in curādis morbis ma=
 xime pertinacibus, potissimūq; luē
 istā resipiscētibus palū sanctū edi=
 disse miracula. Nā quos ratio non
 restituit, diuina hac medicatione
 propè sola persanātur, vt nūc per=
 uagatū sit, difficiles morbos omnes
 isti labi minime affines, nihilve
 eius retinētes, hacvnius ope deleri.
 Sed prò hominū fidē, variā appa=
 randi huius rationē hāc ad ré esse
 volūt, ne diuersos videatur vna me=
 dicatio curare morbos, interimq;
 cōtrarios: cū cōtrariū non accipiat
 suum cōtrariū, vt Auerroes, cuius
 & hoc documēto fulciūtur, Cōtra=
 ria posse in eodē cōtīgere obiecto,
 alterū in intēso, alterū in remisso.

h.ij.

DE LIG. SANCT.

Quos hercle miror nō intelligere maius & minus nō immutare speciem. Præterea quid est q̃, qui hæc tradit, ex Auicēna admisit: *medicinā in duobus cōtrarijs expertā, alteri eorū per se, alteri per accidēs conferre, vel alicuius eorū cōplexioni cōtrariā non existere, idq; in decocto quod fit per vinum.* Ecquis istum quæso Ganimedem dijs nectar ad hūc modum miscere docuit? Nēpe Hebe, quæ à deorū iāpri dē poculis fuit, nō vt nouitius iste nunc primū ab Ida raptus pocillator, tēperare solita, sciebat scilicet dea à tota substātia arborē agere, eiúsq; curandi modū per epicrasin absolui. Est autē epicrasis (vt docet Gal. Therap.) cum id quod vitiosum est paulatim vacuatur, & in eius locū, quod est salubre reponitur. Qua curādi ratione ipse vtendum existimat, cū indicationes si-

bi repugnâtes incertâ succurrendi faciūt rationē. Quis autē nō videt sudoribus vitiosos succos exinani ri, & salubres, ligni cum calore nostro familiaritate, reponi? Cum vel isti, qui viribus eius reclamant, cōfiteantur hāc potionem nihilo minus nutrire, q̄ ius pulli coctione cōsumpti. Et Ferrus dicat: *arcere atq̄ expellere à corpore omne aduersum officiens extraneū*. Ad quæ addo, lignum hoc membris principalibus robur adiūgere, & ex epicrasi in natiuam aut etiā meliorē tēperationem restituere, vt hāc demum medicina τῷ θεῷ χεῖρες dici mereatur. Quorsum ergo nouam induxit ligni tēperationē? An chamæmelon, quod cum nostro calore, sua tepiditate conspirat, inalterari mitione postulat ad epicrasin? Nolo pluribus agere. omnibus, opinor, ratio no-

h. iij.

DE LIG. SANCT.

stra cognita est, etiã in re quæ nihil minus, q̃ ex ratione operatur. Suprà enim cõstituimus in Hispanica saltē lue abigēda, solam agere proprietatē, in cæteris quomodo tēperaretur superuacaneū, imò planē ridiculū fuit ostendere: cū quibus, qui primoribus (vt dicitur) labijs medicinā gustarit, ex causarū morbi imprimisq; affectus ipsius ac cæterarū indicationū ratiocinatione, tā variā ac multiformē permiscēdi ligni viā introducere poterit. Errata verò egregij, dicam ita, pincernæ, quæ (concessis etiam omnibus quæ postulat) de natura arboris, de victu cū regulari tū resumptiuo & reliquis p̃ multa sunt, cõsultò prætereo. Satis enim arbitror in præsentia rectū apparandi ligni modū tradere, quod quidam ante me feliciter aggressi sunt, im-

primisq; Huttenus, vir certè lógio-
 ri vita dignus, qui in guaiaco scitè
 modū omnē, nō ita à nostro (quo
 quidē ī palo vtimur) differētē, per-
 docuit: sed miro quodam cōpēdio
 Syphilis, cuius verba nōnulla sub-
 iiciemus: *Validos abiecto cortice ramos „*
Multa vi tundūt, aut in segmenta minuta „
Elimant, puróq; scobes in fonte reponunt, „
Dū bibulas noctē q; diē q; emaceret humor, „
Inde coquūt, nec non illos ea cura fatigat, „
Vulcano ne fortē furens erūpat aquæ vis, „
 Cetera deinde persequitur, in quib-
 us tametsi rectissimè corticē ab-
 iiciat, tamen neq; ligni neq; aquæ
 docet modum. Quare facturū me
 operæpretiū puto, si exactam pro-
 portionē quæ annos ab hinc duo-
 decim vsus sum, indicauero. Nam
 decoctionis modum, quem tamen
 haud sequor, ille non tacuit.

Dimidia absūpta supest quōdcūq; reponūt
 h. iiij.

DE LIG. SANCT.

Diuini laticis. Et hæc quidem in guaiaco, verū ad sancti pali excoquendi rationem transeamus.

De præparatione ligni sancti perpetuò

& vbiq; sequenda, quidq; in eius

vsu seruandum.

Electo igitur ante omnia palo ea quā præscripsimus ratione, q̄ nihil (si fieri potest) nigri habeat, & buxi colore palleat, sitq; è maiusculis ramis & quā recentissimis, tū ex ora temperatiore, vt diui Ioannis, aduectus: cuius delibrato exquisitè cortice, q̄ & ipse pustulosus aut verrucis asper, & colore leucophæo, spissóq; fatis sit cōcremēto, materies vel desculpatur, vel in scobem elimetur, nigra parte intacta: & si nō fatis in leuorē perducta videatur, pila tundatur q̄ nitidissima, tenuissiméq; perteratur: quod tamē nihil referre nōnulli putant, mihi

verò (vt in rigidissimo robore & fidente) interesse plurimū videtur, quo penetratu facilius suū profunder vndiq; cremorē. Quin etiam ad assequēdū exactū læuorē cribro prædēso succerni iubeo: neq; verendū est, ne vanescat aut despiret ex eo vis aliqua, siquidē solida & prædura alterationibus validissimè obfistunt, & ī farinas pinsita facultates suas exerunt efficacius. Ex eo itaq; puluisculo pōdo librā cū sextarijs sex defēcatisimē aque præsertim pluuię quę īueterata defederit (est enim hęc tenuior alia quauis atq; elaboratior) macerari diē cū sua nocte patior. Romanum autē intelligo sextarium, qui duodecim cyathis (vt notū est) constet, singulos porrò cyathos sesquūciā mensuralē continere cū sextāte vnciæ, cū minimū censeo, quā vnciā mea

DE LIC. SANCT.

obseruatione quadratū esse pollicē
 statuo. Qua ratione sextarius vi-
 ginti ferè mensurales cōprehendit
 vncias. Quare decocti iuris cōpo-
 sitio ad tres abscedēs sextarios tri-
 ginta sex reddet cyathos in quatri-
 dui vsū. Sed hac de re paulo pōst.
 Aquam porrò pluuialem cū expe-
 to, nō solū ab alijs dissidere videor,
 qui vel fontanā, vel fluuiatilē, vel
 etiam puteanā tantū vsurpāt, verū
 etiā à Gale. dogmatis in totū defi-
 cere: qui quarto sanitatis sustentā-
 dæ, quo loco apomelitis cōfectio-
 „ nem docet: Potest (inquit) qui vo-
 „ let, & ex pluuiā aquā id conficere.
 Ipsēq; si pluuiam aquā probarē, id
 suaderem. verū nec ipsam probo,
 & nihilo est deterius, si acescit. Et
 „ de fontana aqua subdit: Cura con-
 „ ficiendi in eo est, vt nec fauus ad-
 „ modū sit vitiosus, coquatúrq; be-

ne in fōtana aqua, quæ & pura sit
& dulcis. Itaq; nō fuerit alienum.
pauca hoc loco de aquis attinge-
re. Nam quod me maxime in hāc
trahit sententiam, vt cælestē aquā
cæteris hac quidē in re anteponā,
cū Victruuij, tum verò Columel-
læ efficit authoritas. Scribit colu-
mella, Colligenda aqua tandē plu-
uialis, quæ salubritati corporis est,
accommodatissima: sed ea sic ha-
betur eximia, si fictilibus tubulis,
in conectam cisternā deducatur.
Addit, Ex quo cælestis aqua maxi-
me salubris intelligitur, quòd etiā,
venenati liquoris eluit perniciem.
Ad quæ si nostri animum attende-
rent, quam frequentes in nostram
irent sententiā. Verùm non defutu-
ros canes lucernarios, quos græci
λύχνες vocant, scio, qui nos adlatra-
bunt, quòd rationalē medicinam,

DE LIG. SANCT.

cui tamen à pueritia impense dedi-
ti fuimus, hic nimium conculcare
videamur. Quos non vehementer
pertimesco . Sed fatius est ad Vi-
étruuiũ descēdere: cuius hæc sunt
” verba: Quę ex imbribus colligitur
” salubriores habet virtutes , eo q̃
” eligitur ex omnibus fontibus leuif-
” simis subtilibúsque tenuitatibus.
” Deinde per aeris exercitationem
” percolata tēpestatibus liqueſcēdo
peruenit ad terram. Quin etiã Aë-
tius ex Rufo, aquarum, quę bibun-
tur, quinq; omnino tradit differen-
tias: pluuiālẽ, fontanam, putealem,
fluuiatilẽ, & stagnantẽ . harũ om-
niũ pluuialem esse leuiſſimã, & fa-
cile transmutari, atq; alijs quidem
affectibus accōmodatissimam , q̃
celerrime transcoletur, ac tráseat.
febri verò eiq; dispositiōi quę cho-
lera dicitur , & arquatis inutilem.

Nā quia facile vertitur, facile etiā in bilē transit. Verū eius quoq; noxas ab eodem explicatas enumerare ne reformidemus: quo intelligatur qua re Gal. cōmotus, hanc tan to opere repudiavit, tametsi nō ubiq; respuit, sed in apomelitis tantū compositione. Quod non pluvia, sicut mulsā aquam, sed quavis alia vult fieri, nihilo deterius apomeli dicēs si ace scat, quod in hydromelite inueterato constabat accidere. Atq; hæc etiam expedientes videāt q̄tum incōmodare huic tāto malo possit. Ait igitur Aëtius, Lip pientibus destillationis aut vlcerū ratione opitulatur. Abstineant ab ea qui acutè vidēt, neq; ad medicinas metallicas abluēdas eligatur, plus enim habet constipationis, q̄ fontana: ideo neq; abstergit facile, neq; coquit, neq; madefacit, &

DE LIG. SANCT.

excretiones impedit : quòd si alibi morã traxerit, magis adhuc constipat, tardiorisq; transitus fit, egestionem detinet, tardius concoquitur, distribuiturq; , destillationes gignit, præsertim si frigida bibatur. Hæc tã multa fortassis Gal. ad eius improbationem adduxerunt, sed plura his Plinius cap. 3. lib. tricimi primi recenset, quæ si cui libet legere, locum indico . Nam is interesse vitæ putat, si leuitatis argumentum refellat: cum subire & in cælum lapides appareat . At leuitas non eo metienda, quod pepèderit, aut nullo penè ponderis momento , vt Plinius credidit, sentiatur. Qui deprehendi aliter, quàm sensu vix posse leuitatē eius asseuerauit. Imò vero pulchre iudicatur ex eo quòd cōmutari prompta sit, citòq; permeet, nec vētrē grauet, vt Gal.

Aph.cōmēt.vicesimo sexto:Quare facilem ostendit alterationem Hipp.cum dixit aquā,quæ cito calet citóq; refrigeratur, leuissimam esse. Per lancē enim procliue esset leuissimas aquas ponderare.Etiāsi quosdā statera iudicare,frustrante diligētia,Plinius tradidit:quia per rarū sit,vt leuior sit aliqua. Quod ab omni veritate abhorret. Cum alijs alias fordidiore, magisq; terreas,ac coenofas esse certū sit.Ceterū celestis aqua pfecto si qua alia, ea habet merita,quæ ex Hipp. suprà adduximus,vt cito caleat,& citissime perfrigescat,quod cum Pliniana discrepat ratiōe: Qui aquā pluuiam idcirco celerrimè calefieri putat,quod sordium inesse plurimū sentiatur.Quod si volumus cōfiteri, celerrimè refrigerascere negemus oportet,nā sordes caliditatis

DE LIG. SANC.

sunt retinentes. At experientia cō-
 probatum, pluuiā refrigerari qua-
 uis fontana citius: quo minus mo-
 uere nos debet, quod obijcit, ca-
 dēnsq; inficitur terre halitu: quasi
 verò assiduo variarum rerum cō-
 mercio nō multo plus fōtana pro-
 currens perēnisq; tingatur. Atque
 vt nos deterreat vehementius, &
 niualet, & glacialē apposito grā-
 dinum argumento, cum pluuiati-
 li coniungit: è quibus pestilentissi-
 mum esse potum conuenit. Quid
 obsecro aliud facit, q̄ rationes su-
 as dum probare se posse diffidit,
 testibus utitur nō necessarijs? nix
 enim & glacies, qualitatis peccant
 conditione, non tantū coactō sub-
 tilitatis crassamento, Vnde Hipp.
 Frigida qualis nix & glacies tho-
 raci inimica tusses mouent, sāgui-
 nem, & destillatiōes. Proculdubio

quod Gal. inquit, perfrigerato ab
ijs cerebro destillationes oboriun-
tur. Vnde tusses, quibus & vasa dis-
rumpuntur, & ab ijs sanguis ma-
nat postea. Sed quid attinet hic de
aquare præstantia differere? tum
quid scire opus an pluuia à toni-
tru melior? Cum omnis ea disputa-
tio ad frigidæ potionē pertineat,
ob quam vocamur ad expertiões.
Nā quæ coquuntur, quauis vitio-
sæ sunt, corriguntur, siquidem ma-
læ aquæ coctura fiunt præstantio-
res. Non desunt tamen, qui negāt
optimas aquas decoquēdas, quòd
corruptioni reddātur opportunio-
res, id quod aquis vitiosis (vt aiūt)
nō vsuuenit. In quo nitūtur expe-
rientia rationi consētanea. Quo-
minus audiēdos recētiore arbitra-
tur, qui sibi persuadēt omnē aquā
crudā esse. Cū aut cruditatē huius-

i. j.

DE LIG. SANCT.

ce author opinionis in solis consti-
tuat vegetatis, & aqua elemētū sit
simplex, videtur ille quidē ratiōis
aliquid habere, sed ei paucis respō-
debo: Plinij ī primis autoritate,
cui etsi de aquis nō prorsus assen-
tior, adducor tamen vt credā verū
„ esse, quod dicit, Omnē decoctam
„ meliorē esse cōuenit. itē, Calefactā
„ magis refrigerari subtilissimo in-
„ uēto. rursus, Neronis principis etiā
„ inuentū est, decoquere aquam, vi-
„ trōq; demissā in niues, refrigera-
„ re: Ita frigoris voluptas cōtingit
„ sine vitijs niuis. sed quod obijci-
tur, coctā putredini magis obno-
xiam esse, minus sanē mirandum.
Nanq; tenuior ita redditur, & ra-
rior, vt facilius cōmutetur argumē-
to pluuiarū aquarū, quas celerrimē
(vt ait idē) putrescere cōuenit, mi-
nimēq; durare in nauigatione. Au-

diāt autē Oribasiū de cōfectiōe ciborū dicētē ad hūc modū: Nō ergo existimet aliquis malam aquā esse quæ cito putrescit. Quod enī cito mutatur, magis virtutis est q̄ vitij. q̄ si quis cōtendat aquas ex decoctiōe crassescere, quoniā vt (quidā volunt) subtile vaporetur, probabili quidē nitē ratiōe, sed minime necessaria. Ignis etenim cōmercio quū ὁμογενέων aggregatio, tū verò ἑτερογενῶν accedit sequestratio. Quæ causa est cur aqua ignis necessitate secernat à tenui, quod crassum est, indēq; terrea pars corpori huius cōfusa ī imo subsideat, & aqua pura relinquatur: quæ si naturalympida synceráque sit, nihilominus rarefit ac tenuatur. Ex quo fit, vt citius frigescat. Itaq; qui pluuiæ carebant, hoc nomine ad mulsæ cōpositurā, aquam ad tertias prius

DE LIG. S A N C T.

percoquebāt. Ac credibile est, imò vero proximū, quod primò vaporatur, alienū prorsus ab aquæ natura esse. Cruda ergo dicitur aqua (nā elemētū quālibet actuosū, in naturæ ordine purū nullū dari potest) si nō propriè, certè nō minus appositè, q̄ bilis, quæ ab Hipp. cruda, acris, ac male olēs : quæ ferofi humoris accessu mitigata, cocta dicitur, sed nos paulò sumus in appellationibus morosiores. Adeo sunt qui inficiātur, quicq̄ coctū dici debere, quod non fiat ad assimilationē: & non vidēt Gal. alterationem quæ cōtundēdis & cōtrahēdis particulis accidit, per abusione sic cognominare permittētē. Verū quid ijs facias, q̄ suas nobis methodos iactare nō dubitāt, cū tamē omniū *αμεθοδότητοι* deprehendātur. Nos ad pluuiatilē redeamus. Cælestis igi-

tur imber cū facile trāsmutetur, ac transeat, vt dictū est, magnā optime aque significationē & indicatiū præbet, vel Gal. teste in primo de Valetudine sustētanda, dicēte: Si præcordia celeriter trāsit, nihil est q̃ magis idoneam requiras: sed ea adesse debēt, vt non gustui modo, verū etiā olfactui, omnis qualitatis expers videatur: eadēmq; potui iucunda, purāq; fit. Quod in pluuiā ferē aqua vulgo habetur. Verū (vt dixi) in ea maxime, quæ frigida bibēda est, hoc requiritur: non etiā in calefacta, cum in coquēdo qualis qualis sit, depuretur. Nā neq; fōtana oīs optima est, sed ea demū, cuius ad oriētē solē fons scaturiens erūpit, quēq; per mūdū aliquē meatū purāve terrā colat: eadēmq; calefit, ac refrigeratur ocysissime. Qua ad hāc cōpositionē si pluuiā

i. iij.

DE LIG. SANCT.

carebimus, nō incōmode (vt mea fert opinio) vti poterimus: minori tamen successus profectu, propterea q̃ hęc venenati liquoris eluendi potestati nō habet; quam existimo pluuiā, ppter elaborationē obtinere. Nec obstat q̃ magis q̃ fontana cōpingat, cum aptior sit sua subtilitate infinita ad sudores mouēdos. Atqui nō absterget. audio, neq; coquit, neq; madefacit, & excretiones impedit, quæ omnia in frigidæ aquæ genere toto reperiuntur. At vt minus alijs hęc præster, nō continuo dānanda veniat, vt quæ cum alijs confusa rebus, hasce noxas nō retineat, sed si qd dotis in se cōprehēdit, id perpetuò cōseruat, quod hoc loco nō necesse habeo demonstrare. Quā ob rē cū alijs oībus affectibus, præterq̃ æstuosis febribus, cōueniat, neq; madefaci-

at, & vlcera fanet, iure huic malo
 abigēdo cæteris præfertur. neque
 mea vnus hæc est opinio, sed in
 hac mecū sētētiā venit Andreas co
 gnomēto Matheolus, q̄ hac de lue
 scripsit. sed nimis iā multa de aq̄s,
 ad ligni p̄parationē reuertamur.
 Hoc maceratū (vt diximus) coque
 re oportet, etsi nōnulli biduum in
 aquā mittūt, quod nō opus esse di
 co, siquidē tenue futurū est pului
 sculū, quod ipsū in recēti ligno nec
 dū siccato in ramētū sat esset descal
 pere. Maceratū igit̄ ad molliuscu
 lū lenémq; ignē in fictili olla plū
 bo illita, cuius tertia pars vel quar
 ta vacet, id tātis per cōtinebis, do
 nec ad tertias, quod supererit, re
 digat̄. Nā sūt, qui ad dimidias tātū
 percoquāt, vt Syphilis cū Hutte
 no guaiacū: sed mihi cremor cras
 sior, magisq; altilis sic apparet, &
 i.iiij.

DE LIG. SANCT.

in palo qui nihil habet illius atri,
quo potio amaricat, cōgruentior
hec magisq; rationi confētanea vi
detur cocturę dimēfio. Quādiu au
tē hoc incoquūt, fūma cura cauent
ne efferueat, & vndare quoquo mo
do exæstuarēve fētiaf, sed absumi
fenfim liquorē ignis quodā velut
fortu patiūtur, perpetuò coopercu
latā habētes ollā, ne quid viriū ex
piret, nifi cū opus est deſpumare,
quod circa initia coctiōis ferē ma
giſcōtingit, ſpumā verò ad vlcera
puſtuláſq; colligūt, & in alios vſus
ſeruāt. Ita decoctū perfrigerare fi
nūt, dū ſcobis refideat, & lympidū
cremorē percolāt, in vitreū vas de
fūdētes, ſicq; obducto ore ac pelli
culato, cōdunt ad vſus. vitrū ea ra
tione eligimus, vt pelluceat, & mu
tationes eius in perſpicuo facilius
attēdamus. Adde q̃ melius vitrea

à forde emūdatur, nec qualitatē vllā seruatis rebus cōferūt. Hāc igitur coctionem primā ita factā, cremorē ligni vocamus, alij syrupū. Quam cocturam moderatā esse & velut tepentē ad vnguē credimus, sic vt alias cōminisci nō sit necesse. Neq; sanē aliter curari apud insulanos auditione assequor. Vnus hic duntaxat modus est, nisi fortē pluuiam aquā, cū illi obuia quaq; vtatur, vsurpasse videbor: sed meminert, in insulis fortunatis occasum versus Pluuialiā esse, in qua nulla aqua nisi ab imbribus, nōsq; eam gētem tam diuini præsidiij expertem esse noluisse. Verum enim Ferrū mirari subit, qui dū experiētiæ reclamation, impudentiā nō videtur effugere. Nā cū gradus quosdā coquēdi ex Mineruæ suæ præscripto definiuisset, *Nihil (inquit) refert,*

DE LIG. S A N C T.

q̃ aiunt gentes illas apud quas nascitur lignum, eodē semper modo ac sine discrimine cōficere, & sumere hanc potionē. cuius affert rationem, q̃ medicinæ sunt imperiti. At huius medicinæ summam eis peritiā tribuit, cū fateatur vniuersos ista cōtagione affectos illic curari. Quare illi peritissimi, ipse experiētię suæ fidē nobis nullam certā facit; sed cōtrā sensibus fidem derogat. Fortassis (inquit) quoniam recens lignū decoquunt, salutaris est ea medicina quocunque modo conficiatur. Quorsum hæc tam incōsiderata, ne grauiori verbo vtar? An non & recens sui cuiusdā est tēporis? Ad-
 dit, vel quia in illis regionibus antidotaria medicina est lignū sanctū. Quasi similem hic etiā non retineat facultatem. Sed nūc tenetur. vel quod incredibilis est (deinceps inquit) decoctionē cōficiunt admodum tēperatam, vt in omni

tēpore anni subueniat ægrotis, omni ætati,
 omni morbo, omniq; cōplexioni. Amabo
 te Ferre, cur incredibile? nōne tute
 fassus es tēperatum esse lignū? quid
 in portione sentias tāto magis con
 fiteris, q̃ Aristotelica ṽsus videris
 ratione, dum hæc ex secūdo de ge
 neratione citas, Quę miscētur, cor
 rumpūt inuicē intentiones, & pro
 prias qualitates. Ergo aqua, vt vis,
 coctione siccitatem & caliditatem
 quas inesse tēperatas ligno putas
 qualitates, reprimīt, quod nōdum
 mihi liquet: sic fiet moderatius po
 culum, vt ad equalē collatum na
 turā, si quidē tua sequimur dogma
 ta. Quid autē miraris qua ratione
 tēperatum morbos curet? Equidē
 in ea contemplatione audientibus
 molestus esse nolo. Malim vno ver
 bo dicere, sic tēperatū alioqui me
 dicamētū pprietate occulta lui isti

DE LIG. SANCT.

mederi, vt nil mirū si varijs subue-
niat naturis . Sed mihi obijcies &
alios morbos huius ope discuti.
Quod vt tibi concedam videlicet
per epicrasin, tamē irridēdum cen-
seo, quod passim nunc fieri video,
hac portione ad tuā rationē varia-
ta, omnes graues affectiones quibus
deploratas velle elidere . Perinde
enim fit, atq; si ex chamæmelo vel
anetho, vel lini semine, vel etiā fœ
nigræci, quæ tepent omnia, ægros
omnes variata horū coctione sa-
nandos suscipere. O fucum homi-
num animaduertēdum! Nam cum
plerosq; videāt procures, ac matro-
nas pernegātes sese vnq̃ fuisse hac
lue prehensas, & desperent alia se
ratione aduersas in eis valetudi-
nes hinc fomitem trahētes, curare
posse, vno hoc vtūtur prætextu, vt
affirmēt rebelles quosuis affectus

hoc vnico expugnari medicamēto: sed variandā ad pręscriptū suū curā imperant. O impuros homines! ficcine in medicinam nos volūt insanire? nōne hoc est diuina munera polluere ac impiare? Equis non videat sycophantarū mirificas strophas, & versipelles artes? Quidā insignis purpuratus in aula Pontificis à graui morbo, quicū iamdiu cōflictabatur, ligni sancti ministerio liberatus est, sibiq; restitutus. Io triūphe. Io Pæan. Omnes in omnibus idē tētare remedium imperabūt magistratus, reges compellēt: nisi simile feceris, nullus sis. Ad istum modū hoc tēpore Vertū nū agere, mederi est. Certe nostri ordinis vir quidam sanè doctus ac perq̃ facetus, imperitos quosdam medicos muscis esse similes solet dicere. Vt enim primarū partium

DE LIG. SANCT.

cantores cantilenas, quas numeros
se ad fistulã saltemus subinde no-
uas cõdere solēt, quos alij secūda-
rum aut tertiarũ cõtinuo sequun-
tur ac pro se quisq; imitantur. vbi
autem animaduertūt, qui principē
locũ ex ijs obtinent, pertritas suas
esse cãtiones, & abs postremis nõ-
nunq̃ symphoniacis melius cani
(vt est ad inuentas iam res inge-
niosa atq; industria addēdi æmula-
tio) statim ad alios cõuolant mo-
dos, ridiculi alioqui futuri, si triuia
les numeros semper incinerent: sic
qui medicinã factitāt hoc tēpore,
quíq; plures ægros curãdos susci-
piunt, ad inepta nouãq; identidem
accurrūt, & clariores horum non-
nulli (dum placere populo gratiosi
student) suas texūt formulas ac re-
texūt, leges figunt & refigunt: atq;
nunc in pulueres, nunc coptaria,

nūc antidotos cōmutāt. Hos imitātur postea simiē gesticulatrices, quo sibi sapientū opinionē acquirant. Ita fit, vt si pręter has formularias ineptias doctus aliquis accedat, qui ab antiquis tradita, aut recte excogitata proferat, rideatur ab omnibus. Hoc est mederi scilicet, hoc Aesculapiū, hoc Phœbum cōsecrari. Quod ideo dicendum putauī, quoniā ineptus habearis hac ætate, nisi passim lignū sanctū nō mines. Sed ad exactissimos Ferri gradus veniamus, nullū enim argumentū doctrinæ eius tacitum relinquam. Primū siquidē gradum statuit, cum decoctio remanet vnus libræ: secūdū, cū vnciarū nouē: tertium, cū sex aut septē. Quid istuc est dogmatis? *Id animaduertendū præcepimus (inquit) nō omnibus morbis, & ægrotis eiusdem moræ decoctionē conuenire: sed*

DE LIG. SANC.

alijs maioris moræ, alijs minoris. Tūne sic auferes? At hoc nimirū est blateronū probra laceffere, qui medicorum clamāt esse propriū, audacter mentiri. Nam quis nō vidit innumerabiles sola nostra, quæ simplex est, præparatione curatos? At mirificus Ferrus duos rursus decoctionis modos facit: vnū alteratiuum vocat, simplicē alterū. Hunc in fictili vase (quod testaceū appellat) illum per vitreū cadū in diplomate, fieri tradit. Egregia sanè inuēta & cedro digna. Sed quid has differentias in re facili, totiēsq; explorata introducimus? Nemo adhuc inuētus est, qui similia scripto mandare sit ausus. Nam Massa, cū dixisset excellentiorem in opere decoctionem nos habituros, & citius ægros liberaturos, quāto plus consumpta fuerit potio, subdit: *tamen*

sint omnia moderata, & medio quodam modo parata. Ac rursus, Quo plus eius ægri hauserint, tãto curatũ iri citius. Quĩ etiã Nicolaus cognomẽto Pollius pro mediocriter infectis ad medias absumptã sufficere tradit, ad intertrimentũ verò duarum pro extreme afflictiis. Nam quanto plus (inquit) in decoctione cõsumitur, tanto fortior operatio est. Ex quibus intelligitur, meritò distinctiones illas à nobis vt nugatorias reprehensas. Admonet ille præterea de hyeme, & æstate ad cõdendum istius ligni decoctum, quæ qualia sint, res ipsa indicat. Illud notatu dignius, q̃ dilutiorem modo potionem facit, modo meratiorem, pro humoris scilicet exuberantis, tum tenuitate caliditatẽq; , tum crassitie, lẽtore, ac frigiditate. Adde etate & cætera huiusmodi, quasi oxy-
k.j.

DE LIG. SANCT.

meli aliquod, nō ptisanariū paraturus. Nam Gal. eos nō probat, qui sub vna quapiam mēſura oxymeli cōficiunt: ſed tamē dum variandā eius docet tēperaturā, id facit pro guſtu ſumētis, cōuenientiffimū ratuſ oxymeli illius naturæ, cui eſt iucundiffimum. Primā tamen ipſorū mixtionē, quo plurimis cōueniat, deinceps conſcribit. Quod igitur in poculo tam moderato documētum nobis dabit, ad quod animū referentes, cognoſcamus huic vel illi naturæ aptiſſimum eſſe tēperamentum? Quod ſignum, quo viſus aciem dirigamus? Sed ab ineptijs diſcedamus. Neq; enim hic nobis ſcopus propoſitus erat, vt indicaremus variandam non eſſe coctio- nis rationē, ſed non pati medica- mentum vllius rei adiūctionē. Deſtillandi autem eius modū, nec ap-

probo, nec reijcio in presentia. Alius fortasse locus sese commodior offeret, cum hac de re agendi, tum etiam de oleamento ab eo eliciendo. Nunc docemus vas illud fictile, quo potionem parant, in camino quamoptime excoqui debere, quod Gal. etiã quodã loco cõmonuit. Quæ enim exacte penitusq; cocta non sunt, lutosa ea potius, q̃ figlina sunt, & qualitatum suarum nonnihil medicamētis remittunt. quare mihi plũbo illita, q̃ nitidior videatur, expetitur fidelia. Sed tãq̃ à vino ad deuteriam nos conuertamus. Secundarium itaq; tenue post cremorem etiam solet apparari. *Nam & segmenta relicta Rursus vt antè coquunt, addentes suaue liquens mel,* vt cecinit Syphilis. Nos vt non improbamus in secundo decocto mel, vel saccharum, vel glycyrr-

k.ij.

DE LIG. S A N C T.

rhizam adijci, ita nō necessarium esse dicimus. In primo autem cremore recte misceri posse negamus. Nam quod ex palo cōcinnatur poculū, scio nō nisi morosis, & delicatis philoenis ingratū sentiri. Deest enim illa guaiaci acerbitas, & amaror, deinde medicati alicuius catapotij vice voratur: secundariū verò medijs in cibis potus loco fictiētibus sumptū, nō caret iucūditate. laudo autē, vt quibus non displicuerit, quīve ab eo nō abhorrebūt, puro vtantur. Satis enim sibi fitis condimēto est. Negauit Cyrus cū fiti premeretur, vnq̃ bibisse iucundius, q̃ ex cœnoso ac turbulēto quodam riuo. Hanc verò deuteriā ex fontana q̃ pluuia malim parari, ne properè excidat è corpore. Tēpus autem ad decoctionē vtriusq; sunt qui limitarunt horarum sex, alij

octo: ego verò etiā duodecim inter
 dum spatio leni igni confoueo, vt
 ad tertias redeat: in secundaria ta-
 men multū de opera remittimus,
 quam in cremore diligentissimam
 præbemus. sed sit sua cuiq; pro ex-
 quisita cōfectione, certa mensura
 affabrè ex eodē ligno facta, torno
 (si placet) rasilis, certis distincta
 spatijs, qua exploret, quātū singu-
 lis horis in coquendo decedat. Re-
 stat igitur, vt videamus, quis mo-
 dus ī vtraq; portione mediocris sit.
 Diximus enim moderatam nobis
 cocturam videri, quæ pro pōdo li-
 gni sextarios sex ad duos reducat,
 hoc est ad viginti quatuor cyathos.
 Tribus enim diebus sufficere eam
 mensuram volumus. Quare in sin-
 gulos haustus oportebit quater-
 nos trahere cyathos, hoc est men-
 surales vncias sex cū eiusdē besse,

k. iij.

DE LIG. SANCT.

qui modus explet septē vncias minus triente. Atq; hic proculdubio modus viro plenus iustusq; fuerit, etiā in medicamentis exorbillādis. quippe duodecim vnciæ nostro pede metitæ, semisextariolū Parrifinum cōplent, quā mediocriter fictiētes vno tractu siccant. Et qui teperationes sunt, & vrbaniore, duobus ferē exhaustiūt. Minus enim q̄ sextarius Romanus continet, nostra ratione, hic semisextariolus esse, hoc est, mensuralibus vncijs octo. quādoquidē sextarius viginti cōstabat vncijs, id est, pollicibus quadratis. Nec obstat, q̄ Isidorus viginti quatuor vnciarū eum tradiderit, & Aphricanus librā sextarij dimidiū scripserit, vt notat Alciasius iuris peritissimus. Itaq; certū est librā duodecim vncijs expleri, vt cōstet semisextariolū nostrū eandē

cōficere, nisi libram pro hemina au-
 diat, quę nouē tantū constabat vn-
 cijs. Quomodo igitur sextarij di-
 midiū erit? nisi dicamus sextariū,
 suum etiā cumulū certū habuisse,
 neq; mensos fuisse antiquos, vt li-
 bram, ad geometricā exactionem.
 Qua ratione ad cheopinā nostrā
 sextarius accederet, si auctarij loco
 trientē librę acciperet, hoc est, ad
 viginti mensurales, quatuor insu-
 per vncias. sed nos de mēsuris hoc
 tēpore nō certamus: ostēdimus ta-
 mē iustū portionis modulū ex coctu-
 ra nostra reddi. Nā qui ad quatuor
 libras redigūt, si pōderales intelli-
 gunt, plus minúsve nos superāt, si-
 quidē quatuor diebus id paratū re-
 ponūt, vt in guaĩaco facit Hutte-
 nus. Quippe Plinio cyathus, in
 quo etiā (vt videtur) ex abūdanti
 suus extitit cumulus, decē drach-
 k.iiij.

DE LIG. SANCT.

mas pēdet, semissis verò drachmīs
 valet quadraginta octo: trahuntur
 autē nobis quatuor cyathi, hoc est
 triēs, q pēdet in summa quadragin-
 ta drachmas Pliniana pēfione: ita
 vnico ferè cyathō minus duabus
 drachmis vinceremur. Nos etiā a-
 quę purę plenū pollicē quadratū ap-
 pēdimus, quā inuenimus paulò fe-
 rē plusq̃ quinq; drachmas pēfitare.
 q̃ si cyathus sesquiunciā mēfuralē
 cōtinet cū sextāte, vt nos putamus,
 certe prēter septē cū vnus semisse
 drachmas p sextāte ac accessione
 Pliniū etiā sesq;drachmā posuisse
 fatēdū erit, aut cyathū vncias duas
 capere, & ita pedē Romanū nostro
 maiorem statueremus. Verū ille
 cuius rei pēsum fecerit ac sacoma
 non exposuit, vt nulla ratio sit de
 oleo, quod aqua ac vino leuius est,
 intellexisse. sed de hac cōsideratio-

ne plura in libro de re Sepiasaria differemus, ceterū si in eo cremoris modo ex reliquijs cocturę redeūtis ad dimidias intra triduū, vsum nobis expedire deliberatū foret, Huteri rationē multo superaremus, qui in quatuor etiā dies eā apparatus recōdebat, qñ prouenirēt ex ligni pondo libra, elixati iuris triginta sex cyathi, vt superius perstrinximus, hoc est, sextarij tres. Sed cum nos ex ligno vere tēperato (nam id quod amaricat reiijcimus) tepentem ac moderatū cinnum cōficere studeamus, nihil mirum sit, si hanc potius q̄ illā sequamur miscendi rationē, quæ etiam experientia nobis antè constitit: & qui nos eā docuit, quique cū infinitis alijs sanitati restitutus est, ab indigenis quorū linguā callebat, quibūsq; familiariter in cōmercijs

DE LIG. S A N C T.

vtebatur, non alio factitari modo
deierauit. Quinetiā experiūdo di-
dici, fidē mihi, licet iuniori, nec ita
splendidi nominis, adiungēt, qui-
bus visum erit, nihil enim moror,
dum eorū veritatem eloquar, quæ
duodecim ferme annis expertus
sum. Equidē permultos salutis per
me recuperatæ testes citare possū:
sed parco nominibus viuentium.
Quid autē illi efficiāt, qui ad pon-
do librā ramēti, duodecim pondo
aquæ infundunt coquūntq; ad di-
midias, non necesse habeo nūc di-
cere: tanto minus qui concisi ligni
ex aquę triginta libris ad tertias
coquunt, hoc est ad libras decem.
Itaq; si post sextum diem vel hys-
me computrescit, quantum singu-
lis diebus dare eos conuenit? Nā
si libræ semissem præbent, sex di-
ebus libra ligni plus quàm fatis

fit, consumitur: cum ostensum sit, libram ad treis dies sufficere. Attamen in materia non recenti haud abnuerim plus posse infumi. Nam & inueterati libræ duę vnus interdum vice cedunt. Mediũ autem seſtanti intra librã conſiſtere ad tri-
duũ æquum eſt. Nã qui q̃ plurimũ
ligni conſumpſerũt guaiacani, nõ
amplius decem libras diebus qua-
draginta uſurparunt, & Huttenus
vix ſex abliguriſt: mediocrẽ tamẽ
cremorẽ parantes, non eſt q̃ ex in-
dustria dilutum accurent: quippe
quo craſſior, eo plus valet, & ſua
proprietaſe defũgetur efficacius.
Adeóq; infirmiſſimis plus ligni ali-
quanto eſſe offerendum, nõ ita ta-
mẽ vt modum excedat, nõ deſunt
qui defendãt. Quãobrẽ iuſto mo-
dulo recentis ligni libra intra tri-
duũ vorabitur, ſatiſq; ſũt ſingulis

DE LIG. SANCT.

portionibus cyathi quaterni. Alterius verò tenuioris ceu lorę, quam deuteriã quasi secundariã vocauimus, alij dant quãtum ad sedandã sitim laborantĩ visum fuerit, alij parum, dicentes propter malũ saporem ablaturã bibendi cupiditatẽ, sed qui quãtumlibet eius cõcedunt, hoc se facere ideo aiunt, vt medicati in ventre cibi efficiãtur. Congruere tamen modũ oportet eius, qui curatur consuetudini: tantum enim ipsius exhauriet, quantum sanus bibere solebat. Et sanẽ iustus modus sesquiseptarius esto. per diẽ autẽ si bibere libet, poterit cyathos duos aut tres q̃longissimẽ à prima portione trahere. qui autem minus propinant, q̃ patitur ægrotãtis consuetudo, vel ob id q̃ parcius comedunt, næ illi videntur ignorare primũ sudoribus cor

pus digeri, deinde hunc potū alere, & humectare, ac demum medicatę virtutis esse participem. Neq; verò est cur asseueremus austeritate aquę eos ipsos deterreri: cum notū sit à multis vbi insueuerint, auidissimè expeti. Nam & frigidā modicè exhibemus, quę illos ad fitim arcendā qualitas inuitat, vt qui ferè in æstuario contineantur, siue natura siue opere, factō. Naturale voco, quod æstatis status affert. Equidē perpetuò eos in lagonico claudi volo: non q̃ æstate torrerī igne imperē, sed ob tēporis incōstantiā, vt assidue caleat. Cuiusmodi assiduus penè feruor nudis est barbaris. melius enim est corporis spatia seu spiracula laxa & patefacta habere, quò virus vndiq; despiret. Primis ergo diebus decūbens in æstuario aut domo quę

DE LIG. SANCT.

camino caleat . Cuius rimæ fenestæ'q; per frigora gypso diligenter obstructæ sint, & conclauis ostia velis ac tapetibus obtenta, ibi paulatim cibum deducat , & vino vsus dilutiore cōsuescat aquā bibere, & esurire discat. Deinde vbi ieiunio diem vnū aut alterū trāsegerit, medicamēto simplici expurgetur, pro naturæ ratione & viribus atque ætate . Consideretur etiam, si ita visum est, morbi causa, & huiusmodi, quæ sunt medici rationalis consilia : quæ perpetuò assidere ægro in hac curatiōe velim, vt de viribus eius sit sollicitus. Quominus sunt ferendi chirurgi, quorum munus hac in re mihi quī probari potest, cum vix prima philosophiæ attigerint elementa? Quæ si norunt, extra professionis suæ terminos egrediūtur, & audent nihi-

lo minus in curationē tam arduā
 sinuosāmq; vbi emergentibus no-
 uis casibus idētidē ratiocinari est
 necesse, sese intrudere. Doctū igit
 medicum requiro. Purgans medi-
 camentum ex ratione is instituat.
 Neq; verò accesserim Hutteno,
 qui tantopere rha barbarum dete-
 statur, & vnicā filiquā Aegyptiā
 approbat, & extollit. Neq; quo sit
 vtendum pharmaco hoc loco do-
 ceo, variādum esse intelligēs, etiāsi
 perfacile laudo, & quod ex primis
 tātū venis subigat noxios & inoffi-
 ciosos succos. Noui qui mihi hanc
 ad curam supra fidem prædicarit
 rheon Indicū, sed ita, vt cū vua-
 rum passarum Corinthiensū, quæ
 vino immaduissent carnibus exhi-
 beretur. Alius nukulam illam dūta-
 xat, de qua suprā cōmemini, insu-
 lanos aiebat in eam rem mādere.

DE LIG. SANC.

sed ipse malī mitioribus agi, quēq; humorē, qui peccare putabitur, facile deponāt. Resoluto ergo ventre, Cæcis sese penetralibus abdant (quē admodum ait poeta ille)

„ Quo neq; vis venti, nō halitus aeris ullus

„ Insinuet sese, & gelidis afflatibus obstet.

„ Ibi die purgationem insequēti cū interuallū à somno fecerint, cremorem calefactum mane bibant, iterūq; sub vesperā. satis enim bina sū pisse pocula, quāuis terna nōnulli præbent: diluculo, meridie, ac vesperi. sed plus satis est corpus sudoribus bis in die exercuisse, nec alia in opinione est, quē supra oēs q; hac de re scripserūt, admiramur

„ Syphilis, Decocti (inquiēs) pocula primi

„ Bina die quaq; assumūt, cū surgit ab ortu

„ Lucifer, & sero egreditur cū vesper olympo

Qui mihi nō videtur exponere,
ante coenā ne forberi debeat, an

verò à coena. Huttenus, q suo peri-
culo per manus (vt inquit) alijs
tradere didicit, octaua hora alterū
poculū dari iubet: vt appareat illū
circūcidere coenæ tépus: ná ad me-
ridiem tantū reficit. Et alibi dicit:
Vigesimo quidē die bis cibū dant. ”
quod viderint qui sequūtur. Certe ”
enim hoc fert medicina hec, vt ine ”
dia quāta possit maxima extenu- ”
tur æger. Quo aut cibo, pòst dice- ”
tur: sed tam exiguo, vt sustētet vi-
tā, & vtinā (ait ille) non augeat vi-
res. Ego verò ne quē de hac recelē
diutius, bis die reficere soleo, ne à
cōsuetudine aberrans, cum opus
non est, discedam, sed exili admo-
dum cibo, quem inferius expone-
mus. Mane igitur vna horula an-
tè contecto, quo incaleat, & estua-
rio, si opus sit, accenso, cremorem
hauriendum prębeo: qui raptim &
l.j.

DE LIG. SANCT.

vno semel tractu sine interspira-
tione bibitur, à quo quiescere sic
stragulis munitum, ad horas duas
melius est, abundeq; fatis erit ho-
ram vnam desudare, altera verò
abstergeri. Quanq̃ sunt, qui eliciē-
do sudori integras duas horas, sta-
tim ab hausta potione permittūt.
Ego verò facile illis nō assentior:
propterea q̃ tam longi temporis
ad sudandū spatio (vbi citius face-
re pausam liceat) opus non esse
dico, cum ope medicamenti corpo-
re calefacto sudores mox erum-
pāt: & dū abstergis, dstringitúrq;
sudor, qui meatulis cutis heret, eue-
nit, vt impensius virus eructet na-
tura. Ad hæc propter insolentiam
non nihil esse solet molesta desuda-
tio inuitis expressa, quare indies
aliquid ad sudandi moram acce-
dat. Id autem tempus, ne quid er-

roris intercidat, clepsydris soleo
 metiri. Resiccato corpore, & venis
 concidentibus, quod post quartā
 à sumpto poculo horā contingere
 ferè solet, è lecto surgere permitto
 etiam si alij non ante quintam: ad
 quam frugalissime reficio. Ac eos
 quidē qui celerrimè sanescere cu-
 piunt, q̄ deparco licet victu vti iu-
 beo. Nam nautici biscocti panis,
δισκοτον Gręci dixere, vncias circiter
 duas cum vncia passarū vuarum
 Corinthiensium iustum vitę susti-
 nendæ modū arbitror. Neq; igno-
 ro alios esse, qui tres vncias panis
 totidēmq; vuarū permittunt, aut
 etiam pruna statim à principio.
 Quod vtiq; mihi nō placet, q̄ hu-
 mentiora sint, nec vt passæ iecur
 confirmet, sicuti neq; gallinaceos
 pullos, vel ius eorum decoctorum
 adijci in ipso saltem dietę vestibulo
 l.ij.

DE L I G. S A N C T.

Io. Exhauriédū enim perpetuo corpus est, neq; verendum sub fasce hoc, vt quis deficiat, quāuis paulū edat. Neq; enim me præterit, quid de picrocholis Gal. ꝑdiderit, quos buccæ panis nonnunq̃ vino diluto calētīq; immersa reficiebat, ita vt febres prohiberet. Durissimam enim illis fore inedia[m] intelligo. Atq; ita, vt si biduū sine cibo trās- egerint, necesse sit feбри corripian- tur. At Gal. nōne biliosos & im- becillos, & q̃bus sensilis erat vētri- culus, solo prisanæ cremore in se- ptimum vsq; diē traxit? Nam qui ex abundantia laborabant, minus mirum si sub longa eos inedia te- nuerit, vt prorsus ante septimum non cibarit. Quo minoris glorio- sa illa diatritos æstimāda est. neq; verò obijcienda ex Hipp. oraculis sentētia: Victus tenuis anxieq; ex-

quisitus, quum in morbis longis
semper, tū in acutis, in quibus nō
conuenit, periculofus. Nec qui se-
quitur aphorismus, In tenui victu
ægri delinquūt, taceo infinita quę
opponi possunt. Nam vt victus sit
tenuis qui per pauca, parūve nu-
triētia fit edulia, qualis est prisanæ
succus, tamen finis eius est virium
exolutio, vt Gal. ī superioris aph.
commentario nobis designauit.
Nāq; in hac curatiōe ea victus ra-
tio est, quę vires cōuellere queat.
siquidē panis simplicissimū (vt ait
Gal.) alimentū bis die præbetur.
Itēq; vuae passæ, quę plurimū nu-
triūt, eodē authore de Alim. facul.
Quinetiā cremor ipse quadātenus
vires recreat, dum in sanguinē ver-
titur, calorē fouet, spiritus auget, &
mēbra omnia corroborat. Videas
vel tenuissima præditos valetudi-
l. iij.

DE LIG. SANCT.

ne hoc poculo adeo sustentari, vt vires q̃ antea in ea dieta constituti firmiores acquirant. At pauca dantur. audio. & post nonum aut decimum interim diem fames ingruit. fateor. Nam digeri corpus debet, & sudationibus fieri nō potest quā dissipetur parte aliqua humidum, vt docendi gratia loquimur, substantificum. Atq; ob paucitatem cibi certum est planē restitui non posse tantum, quantum digeritur. Attamen pro ratione virium seruādarum nimiū est quod offertur. Quapropter tenue nullo pacto dici potest alimētum quod datur in hac curatione: sicuti neq; plenū, sed conseruās. Qua de re nimis multa. Considerabunt autem medicinum vel pueri, qui sunt ad cibos omniū propensissimi, hoc victu possint esse contenti: cū videre

liceat tenuiores vix tantum ciborum puellis suis in diem impartire, qui tamen optime tolerant, & bona satis habitudine apparent. Sed egroti hoc cibo recreati, quiescunt, lufitant, grauiore cogitationes, omnesq; animi perturbationes quantum licet, auersati. Meridari, nisi propter nocturnas vigilias, illis non conceditur. Quibus si ita accuratum est, ut decima pransi sint, quarta à meridie in lecto decumbant, peristromate stragulisq; vti iussimus operti, ut intepeant: quinta deinceps hora cremor ille eodem, quo supra, modo præbetur, hinc ad septimam usq; sudatur, ac detergitur: octaua verò commodè venis iam interquiescentibus, cœnatur. Verum enimvero sunt, qui à cœna post quatuor horas cremorem propinant, sed cooperi-

l.iiij.

DE LIG. SANCT.

ri vetant, ne somnus sudore interrum patur:quem tamen si sponte profluxerit non denegant, quod à sagaci natura fieri dicunt. Plerique à cœna cremorem ijs tantum exhibent, quos vehementi capitis dolore cruciari animadverunt, quomodo dormituris pro catapotio spherulæ offeruntur: quod mihi quidem ratione carere non videtur. Cæterum cœnât parcius, quibus vncia panis recte datur, & vuarum semuncia. Quòd si biscocti penuria sit, in eius vicem intermedia panis crustula præbetur tenera parte abscissa, & superiore, quæ bilescit, adèpta ceu squama: vuarum verò Corinthiensium defectū sarcit, Damascena vel Tharsensis, vel passa quævis exemptis vinaceis. Satis autem in cœnâ esse possunt decē aut duodecim grandio

res vuæ, ex alijs quindecim aut viginti. Quibus vuę gratæ nō sūt, æuellanæ (quas nuculas prænestinas dicūt) in ignē coniectæ enucleatæ, superioriq; mēbrana castratæ, aut amygdalæ tostę eduntur. Maxime autē ficcantis naturæ cibatus esse debet, non tam vt potus in ventre per diu retineatur, quàm vt resicce tur putredinosus ille affectus, quē inuexit cōtagio. Neq; enim timendum, ne ex eo victu vel in hecticā, vel corporis atrophiam delabantur, qui natura ficci sunt ac macilenti: vt quidam metuere videtur, *actum* (inquiens) *optime fore, si, qui ligno curantur, in hecticā vel tabem nō inciderint.* Quod equidem vix fieri posse in tēperata portione puto, nisi eo iam sint correpti planē marcido habitu. Nā & ficos constat hac victus obseruatione humescere, & ma-

DE LIG. S A N C T.

cros pinguescere. Adhiberi tamen
 per totam curationē medicum ve-
 lim, non qui cremorē dilutiorē, q̄
 pręscripserūt nobis insulani, ac ex-
 perientia innotuit, cōficiat: qui ve-
 quadrata rotundis misceat, sed qui
 victum pro symptomatis, vbi lice-
 bit, immutet. Quāq̄ Syphilis vnā
 probare videtur rationē, cū dicit:
 „ Quid mirādū æquē memorē sup̄ oīa victū
 „ Quā tenuē, q̄ magna sibi ieiunia pōscāt?
 „ Quippe solet satis esse ipsū dū corpus alaf,
 „ Dū superet vita, & tātū ne mēbra fatiscāt.
 „ Ne tñ, ab ne tāta time, sacer illicet haustus
 „ Ille, modo ābrofiæ, vires reficītq̄ fouētq̄,
 „ Inq̄ occulta gerit ieiunis pabula membris.
 Obseruandum tamen est, ne fa-
 lē gustet, qui curatur: q̄ huic medi-
 cinæ cū sale prorsus nō cōuenit: ve-
 nerē tanq̄ pestē fugiat, frigidā ne
 vel manibus abluendis attingat,
 vinū nec delibet: tale enim huic li-

gno est, quale cicutæ, cū qua si hau-
 feris, nullo remedio restitui queas.
 Quæ profecto leges ferè sunt ob
 noxam indictæ. Quæ q̄ sint leues,
 omnes qui tam diro occupantur
 malo si secū recolerent, ac ad salu-
 tem valere reputarēt, vltro sine vl-
 la cūctatione se illis dederent. Sed
 reliquum victum constituamus. Is
 igitur non post nonū statim diem
 plenus, at paulò liberalior permit-
 tendus. Pulli elixati iure, citra ta-
 men salem, mane tantū vescātur,
 idq; ad vsq; quintū decimū diem:
 à quo etiam oua forbilia & carnes
 elixas ad vicesimū tertiū, absq; sa-
 le cōcedes, itémq; assas sine larido.
 Quòd si ad quīntū vsq; decimū per-
 seuerare ī prima victus ratiōe pos-
 se cognoscas, aucto tātū obsonio,
 hoc est vuīs passis, intelliges me-
 lius cū deploratis agi. Verūm per-

DE LIG. SANCT.

petuo ægri vires cōsulēdas cenſeo.
Sic enim tractatū vigefimum vix
attingūt diem,quin ad priſtinā ſa-
nitatem reuertātur.Nōnunq̃ tamē
vel cubantiū intēperātia, vel ligni
exoleti infirmitate, multi in inte-
grum nō reſtituuntur:quibus ſua-
ſerim ſimulatq; reſecti vidētur, eā-
dem omnino ſubire rationē.Alios
nouī,qui prius perunctionibus ſa-
tigare corpus iuberēt,deinde ad po-
tionē venire,deierantes ad morbi
depellēdi celeritatē hoc pertinere:
qui & ipſi aduerſus argēti viui il-
litus hunc dari cremorē perhibēt,
propterea q̃ ſolus offeſas eius tol-
lit.Quos quidē authores in totum
non dānarem,nifi ſperarē intra tri-
ceſimum diem,viētus rationē ob-
ſeruatā potionis preſidio,ſatis eſſe
malo etiam extremo profligando.
Neq; verò probauerim illorū ſen-

tentiã, qui vna opera & lignũ & argentũ viuum ad curam afferũt, cũ non ferat tãtas iniurias natura vel robustissima : tametsi pleriq; grauiora æquo animo pertulerũt. Sed de purgatione sub finẽ curationis adhibẽda, agamus. Sunt qui decimo quinto die aluum volũt resoluerẽ, alij citius, nõnulli cũ lignum paulatim, & cõtinẽter munere suo perfungatur, nullum à potione diẽ intermittẽdum censent, ne propter pharmacũ quidẽ: malunt enim sub curæ finẽ exinanire , & si alius interim nihil redderet, ex eius decocto certis diebus clysteres infundere , quod nos tentauimus magno semper successu. Neq; quẽq; mouere debet, q̃ Ferrus sæpe purgãdum dicat , & octauo , vel sexto quoq; die: propterea q̃ tenues ita humores sudoribus expurgentur , crassi

DE LIG. SANCT.

côcoquâtur:natura enim,quæ perfectè mouetur,primo concocta fecernit,mox expellit, in obtusis tamen sensibus, & imbecilla natura, eiúsq; motu incôcinno,sæpenumero adminiculo ea supplenda sunt, & velut manū scandenti præbenda, vt Gal.ait in aph.illū,Côcocta mouere nō cruda.Verū enim si quādo purgandū videbitur,ob rationē Aphrodisei potius,q̃ eam quæ à Ferro allata est,id faciēdum erit.quādoquidē famescētes solito cibi vsu prætermisso , materiam sine dubio aggregant acriorē. Decimo quinto igitur die mane purgās medicamentū bibatur,qua hora intermitteretur cremoris potio,ad quā tamē sub vesperam statim,nisi quid obstat,redibitur:nō autē vt vult Ferrus,qui totā propè antiquā rationē nulla causa subuertit , & mane &

vesperi abstinetur. Nā quid habet rationis, cum potionem modo intermittendā, modo relinquendā tradit? Agit enim eo ī loco de symptomatis, quæ per lignū sanctū vitari non possunt. Verūm vbi vitæ impendet periculum, quis operam lubens impēderit? Quorsum attinebat hæc admonere. Quin potius audis, quod disertissimus poëta perbelle in guaiaco præscribit:

*Nec prius absistūt potu q̃ mēstrua cursum „
Luna suū, & totū peragrās perfecerit orbē, „
Fraternāsq̃ iterū conuenerit æmula bigas. „*
Sunt autē ei, qui pristinā valetudinem recuperauerit, seruāda quēdā. Primū ne cōfestī frigido se cōmittat aëri, aut in publicū prodeat. Reclusis enim adhuc omnibus cutis spiraculis noui mali p̃cliue est periculū. Paulatim itaq; ab vno cœnaculo in aliud inambulandū, atq;

DE LIG. SANC.

ita sensim, dum aëri afflueuerit, cælo se cōmittat. Deinde modus in cibis & congruēs vbiq; qualitas obseruetur, buglosso, cirsij radicibus, alijsq; oleribus in iusculis vti incipiat. ouis forbilibus, cæterisq; altilibus cibis, & ex aucupio potius auiculis, vescatur: imprimisq; curandum, ne vētricus infarciatur prematurq;. Quinetiam ad vinū statim ne conuertatur, sed cremorem ptisanæ, aut secūdariū decoctū minimum mensem vnū prius bibat, postea dilutissimū, & tandē ad pristinam se referat cōsuetudinē. Reliqua ex Hutteno requirātur, qui similia quædā nostris habet. Pleriq; Serapiū (vt nūc loquuntur) ex decocti ligni cum saccharo apparāt, quo vtātur cōualescentes. Alij ex puluisculo cum passarū, vt nos solemus, vuarū carne, coptarium per

tessellas instruūt, quidā flores sac-
 charo conditos, & teneros arboris
 turiones præbēt. quæ omnia vt nō
 improbo, ita in vniuersum iuuare
 nego. nō secus tamen ac theriacos
 sales modice lōgīq; tēporis spatio
 præfidiū afferētes opitulari verifi-
 milius est. Destillatū etiā ex puris
 ligni sancti ramētis si nihil admi-
 sceatur, ne ipse quidē omnino re-
 iecerim: quīs imbecillus admodū
 eius est vsus. Quod ad oleū perti-
 net, quod iuniperi modo extrahi-
 tur, memini me interdū tū per se, tū
 ex nucis Indicæ pingui ad artuum
 vellētes excruciatēsq; dolores ad-
 hibuisse: sed perexiguo, ac vix vllō
 eorū, qui vsi sunt cōmodo, sine vi
 agentis decoctionis. Sequitur vt
 huic disputationi colophonē im-
 ponamus, si mōstrauerimus, ligni
 sancti naturam nullam aliorū pa-
 m.j.

DE LIG. SANCT.

ti medicamētorum admistionem.

*Hoc medicamentum nullam
admistionem recipere.*

Inoleuit iam vulgo consuetudo quorundā, hoc lignum tam cōtūmeliose tractantiū, nulla vt habita facultatis eius ratione (quæ haud dubie immensa est ac propè diuina) non solum iustū coquendi eius modulum peruertant, sed cum eo etiam infinita inutiliter cōmisceant, quorū nec sentire in hoc malo vsum vnq̃ potuerunt. Quasi horum, vel aliorum quorundam, vel simul omnium mistione, indigere medicamentum hoc existimarent, quod profecto summa diuinæ bonitatis iniuria, quæ nobis tam sæuo in malo præsidium hoc vnum tandem largita est, fieri enituit: cui nō grātiās (vt debemus) agimus, sed auxilia ab ijs emedicamus quę

nunq̃ iuuerunt, & audemus ea interdum, quæ naturam habet diffidētem copulare. Quid enim vino cum ligno sancto cōuenit? nempe propemodum quod cicutæ. Atqui vinum si post cicutam potetur, à morbo hominem vindicat: sin cū eadē, perimit q̃citissime: vnde Plinius ex Androcydis ad Alexandrū præcepto, sicut cicuta homini venenum, sic cicutæ vinum esse prodidit. Quæro autem quis ad sanitatem reduci vnq̃ potuerit, qui cū ligni decocto vino sit vsus statim à curationis rudimento? Profecto cachecticos nobis & senes producent, itémq; pituitæ ac atræ bilis naturam referentes, quos decocto ex vino nunc curari passim nescio q̃ vere dictitāt. Nouum iactantes experimentum, & artes perfici inuentorum adiunctione, clamitan-

m.ij.

DE LIG. SANCT.

tes, ac sexcenta eiusmodi. sed quo pertinet hoc hominum genus liberaliorem victus rationem sequi, quæ in ea tractatione, quam cum vino experiuntur, omnino permittitur, cum vel illi propè soli exquisitissimo vitam ieiunio possint exigere? Veruntamen ijs, quo respondeam, beneuolo mihi, & æquo lectore opus est, qui hac de re non ex suffragiorum multitudine, sed argumentorum robore, iudicium faciat. Vellem itaq; magnopere, ad utilitatem salutémq; communem, tātum mihi hoc tēpore vini vsum commendare liceret, quantum vituperare cum Sileno Dionysium, Nymphis approbātibus ac exultātibz, cogor. Nam mihi quid optabilius, q̄ placere quamplurimis? non ex vulgi fæce, sed celebriorū ordine: non ex seruitijs, aut merce-

narijs , sed heris ac dominis: non priuatis, at magistratibus, nobilibus, regibus, imperatoribus, ac deniq; pontificibus : si quo fato isti, quasi maiorum gentium dij quidam, communi hac contagione contaminarentur. Quod illorum nemini adhuc arbitror vsuuenisse.

A quibus etiã vt quamlongissimè hanc pestem auertat deus, oro atq; obtestor. Quid inquã gratius atq; iucundius, q̃ ab omnibus voluptatis gratiam capere? Certe medici partes sunt tutò, celeriter, iucundè curare: Duo priora semper assequi potest, tertium non semper. Et quis hodie non quiritatur, à medicamentis sepius inculcatis se diuexari? Quis non horret medicos, nisi vrgentis mali necessitate compulsus? Quis non sibi hoc tempore Thessalios cuperet, qui decuban

m. iij.

DE LIG. SANCT.

tium delicijs subscriberent, & metam gerendorū voluptatē sibi proponerent? Nōne seculi huius homines tales aliquot in mediū proferre possemus? Et nos si efficere posse, quod ars postulat, ijs rationibus speraremus, idem sectaremur. Sed voluptati salus præferenda, sed utile dulci. Omne tamen punctum tulit (inquit ille) hæc qui commiscuit. At bellos temperatores, qui non solum inutile dulci perfundunt, sed amarum quoque specie dulcis inutili committunt. Quid hoc insanix est? quod nouum demetię genus? siccine laboratur redimēdis per mortes ægris? aut verò protrahēdis in infinitum istorum miserijs? Atqui voluntati suorum liceat subditos hac in parte appellare, inseruiunt, obsecundant, ac quæsitis longe latéq; genus omne

delicijs voluptatibúsq; deliniunt, adulantur, qui frigidam dabunt si poscent, qui lauabunt cum iusserint, qui niuem vinúmque porrigent: vinum, certe quidem vinum quos non videmus hoc in malo porrigentes, vbi non expedit? Galenus ætatis suæ medicos mancipijs comparat, non illos quidem ab Aesculapio ortos, qui tanquam duces militibus, reges subditis, imperare ægris didicerunt, sed tortores nequissimos, & latrones flagitiosissimos, impudentissimósq; lenones, qui medicorū titulos ementiuntur, & Thracum nihilo secius ritu parent. Quorum nunc exempla graui interdum laborantium detrimento imitari boni quoque coguntur, alioqui reiectitij ob flagriones istos vilescerent. Itaque vnus & alter vino vsus fortè form. iij.

DE LIG. SANCT.

tuna curatus est, non obscura persona fuit, restitui omnes eadem ratione contendunt. Attondit splendidus quispiam comam, id vel simij sequuntur: barbam nutrit, quis non æmulatur? O secula, o mores! idem postulabitur in medicina? At non defunt assentatores, gratiæ aucupatores, qui ita factitandum esse docere se posse profiteātur, quod nūc in vino & ligno sancto vulgò vsurpatur. Nec audiunt Huttenū vociferantē, simul vt res ibi conueniūt diuersissimæ, discriminē esse, & mortis metū impēdere. Cur nō cū fale vsūm eius edocēt? Nō sapit scilicet sal palato. Adeoque infatuamur omnes, & vitā illā humaniorē, quā sine fale Plinius scripsit nō posse cōsistere, repudiamus. Et indulgeri nostro genio postulamus. Exorietur tādē aliquādo nouus

commētator, & fales, si dijs placet, cōcinnabit guaiacanos, aut palo= sanctanos, videlicet vbi ad sapien= tiā redierimus. Nunc cum baccha= mur, & nihil aliud q̄ crapulamur, cōfinxisse vinū guaiacite ac palo= sanctite oportuit. Nam & fieri per= mustum minus fortasse quispiam miretur. At decoqui ex vino lignū atq; aquā immisceri, & ad eā legē etiam corticem accedere, qui pro= pter amarorem ab eius oræ vnde adportatur indigenis respuitur, au= diens totus horreo ac cōtremisco. Nam humanas etiā carnes asphal= to, aut cedria, aut nescio qua alia conditura pro pissasphalto accu= mulant, sanguinem item humanū, ossa, aliáque innumera putida me= hercule & dira. erit adeo qui ster= cus, & nullū scelus refugiens, geni= turā nō dubitabit inculcare. Qui=

DE LIG. SANCT.

bus quæso qđ facias, cū nunq̃ desit
sua impuro prestigiatori strophā?
sed mihi in presēti de vino cogitā
dū relinquitur. Hoc enim multos
torquet ac sollicitos habet, cur nō
equē ex vino, atq; ex aqua incoqui
sanctū lignū possit. Quod proble-
ma, cū multis nō careat ratiōibus,
iisq; minime futilibus, tñ vna mihi
fatis arridet ac plaudit, quā haud
scio alij quāti facturi sint: vinū ad
ignē coctū, maxime longi tēporis
mora naturā mutare, & in acidū
quiddam degenerare, nemini du-
bium. Adeo vt qui acetum ex vino
curant, decoquere illud soleant, &
multis diebus in sole habere. Quā
porrò noceatur ex aceto vniuersæ
prorsus naturę, præsertim si immo-
dicè hauriatur, considerandum re-
linquo: sed in hac cura q̃ alienum
sit acremēto suo, quo statim se pe-

netrat in omnes corporis partes
oxypori modo , vt cremoris , qui
paulatī agit, operi locus nō detur,
verisimile est . At maneat vinum.
nam nisi acuerit, nōdum forte ace-
rum est, & acescit tamen: nisi for-
sitā non decoquunt , sed solum
idipsū affūdūt, quod macerato ex
ligno vim eius elicit, id quod in-
terdū facere illos video . Est verū
authore Galeno, vinū ὀχημα τροφικόν,
hoc est vehiculum alimēti. fateor.
sicut & medicamētorum. non ab-
nuo. At dabitis mihi hanc veniā,
si nouella ex eodē, nec deductionē
nutrimenti in corpus , nec vrinas
promouere commonuero. Sunt au-
tem huiusmodi ferè omnia, quę in
Gallia nostra potitantur , vtpote
vix annū ferentia, nisi fortè vete-
ra dicas eo nomine q̃ cito fugiāt.
Quinetiam sicut nec pueris vinū

DE LIG. SANCT.

accōmodū existimatur , sic,nec iā adultis,nisi modice sumptū , & in tēpore,vt Gal.tradit primo tuenda sanitatis. Ad hāc ieiunis potū (quod & hic fit)veneni instar pestilēs esse prēdicat. Item ad libidines homines prācipites agit, quā vna offensa nihil huic labi magis aduersarium.Venter etenim mero aestuans , facile despumat(inquit ille)in libidines.Partem animi rationalem hebetē turbidāmq; reddit,atq; ad iram pronos efficit. Iā quam vim habeat penetrandi artus,& compagines soluendi , nervosq; obledēdi, quid post Celsum opus est commemorare?de articulorum doloribus in hunc modum tradentem:Quidam cū toto anno à vino,mulso, & venere sibi tēperassent,securitatem totius vitę cōsecuti sunt. Galenus præterea sa-

tis docet, quam vim habeant excitandæ podagræ vina potētia, ante cibū præsertim sumpta, in cōmētario aphorismi, Eunuchi neq; podagra laborāt & c. Et alibi neq; vinū neq; balneum plethoricā ferre dispositionem tradidit. Postremo vinum corpus totū concutit, & quod Cicero inquit, ægrotis raro prodest, nocet sæpissime. Idem Galenus in eo libro, quo corporis temperaturam animi mores sequi demonstrat, ex Platone multa affert de vini perniciē, maximēq; q̃ Plato tanq̃ hostem obseruandum cauendūq; cēseat. Omitto Carthaginiensium ea de re leges, nolo in ijs longius progredi. In summa enim hoc scio, largam vini potationem malam: moderatam non solū non malam, verū etiam cōmodā: quod idē Galenus tradit libro modò cit

DE LIG. SANCT.

tato, siquidem moderate sumptū
euidēter reuera coctioni, digestio-
ni, & sanguinis cōfectioni condu-
cit. Accedit eodem q̃ animum no-
strum mansuetiorē iuxtā atq; au-
daciorē efficit. At tempestiuē ita
prēberi vinum debet, ieiunis autē
& ante alios cibos non tēpore da-
ri, latet neminem. Sed potens esse
negabitis, ac fortasse quale sit me-
rogabitis, cum multa aqua dilutū
est. At quid hoc refert, cum copio-
sū & affatim prēbeatur? Iam quā-
libet eius constant officia, huic ta-
men malo subuenisse nūq̃ est de-
prehensum. Quod non ignorans
Syphilis, inquit:

*Nulla Ceres illos, Bacchi nō vlla iuuabant
Munera. Quā ob rem vt cōcoquat,
digerat, aliāque efficiat, quæ vsui
esse possint, etiam citra vllum dā-
num, nequaq̃ tamen huic malo*

quicq̃ contulisse conuincetur. At compertum (inquiunt) penetratio nemo eo adminiculante efficacius fieri. Quid attinet medicamento quod pedetentim effectiois suæ cursū perficit, calcar addere? Quāto satius esset maturare, id est, festinare lente, quod græcorū prouerbio celebratur, *αἰὶνδιπὲρ βραδύως*. At vinum calori ingenuo aptissimū est. Iccircō ne ieiunis, aut copiose datū? Quasi nō plus hac in lue ligni sancti potio cōferat, quam calori innato conspirantem tepore congruentissimo omnes fecerunt. Sed vini subtilitate ad partes longinquas medicamentum fertur. An id ipsum munus nō obit Indici ligni simplex decoctum? quod statim vt haustū est, vnde quaq; sudores elicit, vt ad medullas vsq; penetrare persentiat. At humorum fusiles

DE LIG. SANC.

reddit concretiones. Vtrum horū melius id præstet, iudices sensus facio. Nōne extremas partes exanguēs & longe à caloris fonte remotas hoc epoto digeri, & infinitis sudoribus perfundi, quod fusorū argumentum est humorū, vidimus, ac tandem ex peruicacibus deploratisq; malis eas cōsanescere, quæ lues isthæc inuexerat? Quid scirrhus, ossa occallescentia, restituto pristino æquore memorem? quid podagras, chiragrāsque? quid alia innumerabilia? Sed in virtute languida, inq; appetitu prostrato, & malè coquente ventriculo, vinum deligendum. si excoctum vinum dicunt, idq; medicamento permistū, vix ausim assentiri: siñ syncerū, & à dolio recens, fateor. Nam calidū sudores mouet, quod & simplex facit ligni poculum. Hac re imbecil-

litas quæ efficit ne suū virtus finē
 assequatur, nō instauratur, sed re=
 parata, quę deperijt aut obleşa est,
 substantia. Id verò frigidum effi=
 cit vinū, fuluū, ac tenue. quorsū er=
 go opus est de vino feruefacto me=
 dicatōq; agere? At substātia vires
 reparat vinum, nō priore qualita=
 te. Esto. istud verò quomodo effi=
 ciat attendēdū, & paulatimne, an
 eceleriter. Certe cōstat vinum q̄ce=
 lerrime nutrire. Nam quæ vniuer=
 sim ac subitò alunt, Hippo. inquit
 eorum etiam veloces excretiones
 fieri. Quod de vino audit; Galenus
 q̄maxime. Quid ergo cum cremo=
 re nostro, qui sensim id perficit, cō=
 mune habet? vinum ex immodicis
 vacuationibus defectiones sanat,
 nostrum ligni decoctū simul atq;
 vacuat, in eiusdem quod abiit lo=
 cum salubres succos reponit atque

DE LIG. SANCT.

fufficit. Sed quid rationibus cum
ijs pugnamus, qui se sibi pollicen-
tur vel Iouẽ cẽlo deturbaturos, si
ratiunculis ille, nõ fulminibus age-
ret? Nimirum parati imponere Pe-
lion Offæ gigantes prodigiosissi-
mi. Sed capita, quẽ de vino immis-
cendo coaceruarunt, prosequa-
mur, vsq; dum omnibus planum
fiat illos, neq; ratione aut cõsilio,
neq; experientia quæ afferunt, co-
gnouisse. Quare tertium aliquod
instrumẽtũ habeant necesse est, vt
Thessalo Gal. obijcit, quo ad hæc
accedũt, si quidẽ eos accedere cre-
dibile est. Nam ratio ad inuentio-
nes viam sternit, experientia verò
inuenti fidẽ facit. Equidem q̃pluri-
mũ vini decoctũ periclitatus, ne-
minem tamen vnq̃ (deum testor
immortalẽ) vel leui ex morbo re-
creatum conspexi: quin potius po

stea grauius omnes conflictatos, usq; adeo difficile est aliquod auxilium inuenisse, quod citra noxā magnopere profit: vt quod longa vsus exercitatione nobis comparauimus, mordicus tenere debeamus. Sed an sibi isti erroris conscij nō sunt, qui ex vino decoctionem autumant vegetiorem ac vehemētiorem? Ideoq; cum in debiliori, vt aiunt, hoc est ea, quæ aqua fit, experiantur infinitas vires, necessarium ducunt, tanto maiores esse in eo poculo quod sibi cum vino apparatus violentius esse persuaserunt. Quid hoc nisi argutari est? Attamen deprehēsi forices ab experientia non cessant perstrepere huiusmodi stridoribus: *Quod si morbus vnica decoctionis viniq; exhibitione curationem non suscipit, huius quidē causa est, quoniam nonnullæ sunt medi-*

n.ij,

DE LIG. S A N C T.

cinæ calidæ, quarum caliditas ab alicuius ægritudinis frigidityte minoratur: quare penitus in eam non agit, & quandoq; quū maligna infrigidatione administratur, leuiorem inducit calefactionem. Bella me hercule ratio, quāobrem hæc subiungat: Quare frequens vini atq; decoctionis reiteratio fiat, donec praua morbi qualitas adimatur. Cur non potius ad vini stillatitium laticem, qui impensè feruet, hac ratione cōuersus est? Quid enim nō isti somniant? Vidi qui ex cēlo illo suo (ita enim quintam vocabat vini essentiam) promitteret cum ligno sancto intra treis dies omnē se labis istius maculam deleturum, cum recentem, tum veterem: iste verò veterē vino restitui melius existimat, cū ab experiētia vocetur in cōtrarium sensum. Atque vtinam illorum voto quod petunt responde-

ret. Porro autem cur in malo inueterato cardi benedicti manipularem fasciculum, vnà cum vini sui præparatione, & reliquis simplicibus (vt loquitur) infecta confortatibus, sicut habetur ex illius tertia hypothesis, admisceri postulat? An quia vinum quod inueteratâ morbi radicem destruere suprâ dixerat, nunc non possit virus absque cardo benedicto, quam attractylidis speciem arbitramur, elicere? sicuti ventriculum non poterit delinire forsitan absq; galanga (quæ quidam cyperum vocant babilonicum, alij acorum putant) aut certe mentha. Quis hanc môstrauit rationem? Quis corticem vnà ingerendum, qui est amaro gustu, docuit? Quis cum leuissimo sit pondere, eum huius modum præscripsit, vt ad ligni pondo librâ triens

DE LIG. SANCT.

corticis perpetuo accederet? Hóc-
cine ratio admonuit feruentia té-
peratis miscere , leuia grauibus?
Atqui vnum omnibus pedibus cal-
ceum ratio non circundat. Et me-
lius tamen fieri posse in mediocri,
quàm excedente habitu formáque
censemus . Illi autem nesciò qua
opinionē freti ex vino refrigeran-
tia cum opus scilicet esse putant,
confundunt. Quod vno modo pu-
tant perfici, si nō per se saltem per
accidēs. Quod alioqui cum aqua
desperāt nisi ex multiplici variáq;
coctionis permutatione. Atque in
publicum prodire, qui curátur, Fer-
rus iubet, itémq; recreatrice , quā
resumptiuam nominat , perpetuo
vti dieta, quòd vini caliditas ver-
naculum excitet calorem, eiúsq; di-
gestio celerior sit, ac penetratio ve-
locior (vtor verbis eius.) pręterea

quòd humiditatibus resistat, isto
 nanque curationis modo (inquit)
 carne vesceris mane & vesperi. Nì
 mirum, hoc illud est antiquum Ro
 manorum primum vina degustā
 tium, verbum vsurpare vetus, No
 uum vinū bibo, veteri nouo mor
 bo medeor. sed ad excusationē so
 cios proferet doctos aliquot: Ma
 theolum illum fortasse, qui de Gal
 lico morbo scripsit. Qui nescio
 quo numine afflatus *ωλκισίον* esse
 vêtum, vt Homericum verbū vsur
 pem, quis credat? in hæc verba pro
 rupit: *At si vino lignum incoquere pla
 cuerit, maiori cum vtilitate curam efficies.
 nam in pituitosis felici successu ego sæpius
 periculum feci.* Quæ verba si vera sūt,
 non à ligni tota substantia, quæ vi
 no repugnat, sed à qualitatibus pri
 mis ac secūdis, quas sortitū illud
 est, sanationem factam esse existi
 n.iiij.

DE LIG. SANCT.

mandum. Massa autem, qui in cōplicatis affectibus interdum vinū cum decoctione concedit, *Si possibile (inquit) est, vinum dimittere oportet, & nullo pacto bibere.* Tantum abest, ut ex vino lignum coquat. Pollius etiā enumeratis potibus aliquot, ut quartū statuat vinū, quod debilioribus assuetisq; tātū permittit, vino tñ minime excoquit. Quod nequicq̃ fieri arbitrabatur. Et qua tandem fronte ad vini cocturam recte se peruenisse asseuerare audebūt? Cum nullo pacto vinum hoc morbo profuisse cognouerint, sed planè repugnare curationi ligno sancto perficiendæ intellexerint. An hoc ex methodo didicerunt? Et sicut Gal. ex cera & oleo quæ fordidum vlcus reddunt, tum æruginē quæ carnem exest sarcoticū inuenit medicamentum, ex cōtra-

rijs scilicet, quæq; mutuo se hebe-
 tarunt: sic ex vino quod celeriter
 quidem nutrit, & sancto ligno,
 quod paulatim, ac rursus ex illo,
 quod arthriti aduersatur, & hoc
 quod dolores omnes lenit, mediū
 quoddam mitigarunt, quod neq;
 dolores sedaret, neque vllō modo
 instauraret. Quod si non est, age
 dicant nobis, qua ratione ad hanc
 venerint compositionem. Itaque
 vinum, vt cōstat, tota substātiæ ac
 proprietatis conditione ligno pu-
 gnat. Quemadmodum sal, quod
 satis arbitrarer esse ad compescen-
 dos omnes istos nugatores. Sed
 enim cur in apertum prodeundi
 ijs, qui suo more curantur potesta-
 tem faciunt? Quæ hæc est indul-
 gentia? An quia calore vini inte-
 riora munierunt, externas nō hor-
 rent iniurias? Nam sudandi aiunt

DE LIG. S A N C T.

molestiã perpeti non cogeris. Cur ita? Præsentia vini externæ putrefactioni resistere videtur. Nunq̃ cognoui quenq̃, qui exteriores referret putredines, cum de intestinis causis maxime quærat. Et quas nobis externas narrant putredines? An iam iam excitaturas morbum causas, an vero iam pridẽ extrinsecus illatas? Quę ipsæ mox esse desierunt. In hoc enim curę totius cardo vertitur, vt succi è corpore vitiosi exigantur. Nam quæ ratione obstructis spatijs vacuentur, nondum video. siquidem neq; per vomitiones, neque secessus, neque vrinas, adde si placet hæmorrhoidas, menses, cæterasque sensibiles vacuationes, expurgantur. Restat igitur, vt per insensiles effusiones. Profecto quanto fortius emicuerit calidum insitum, tan-

to magis difflatio sensum effugiet. Quis negauerit? Roboratur autem calidum innatum, fortasse non hac ratione, sed faciamus ita esse. Igitur corrupti humores sine sensu inualefcente calore abiguntur: sunt enim, ut Diocles dicebat, sudores præter naturam. Verum oportet omnia quæ ad corpus attinent, recte esse administrata, quod in ægro corpore, in quo natura inordinatè agit, minime fieri poterit. Præterea violentæ causæ sūt, ut, nisi foraminibus patētibus, periculum sit, ne rursus intrò tenuati humores ferantur, ut Gal. tertio Naturalium facultatū de momento expultricis. Vnde oriri cruciatus necesse est, quod in multis ita tractatis non sine vitæ discrimine haud raro vsuuenit. Iam quādo carnes illis largiuntur, cur

DE LIG. SANCT.

secum ipsi non reputant, ligni sancti difficilem esse à natura confectionem? qua prius causa recte mouebantur, vt parũ in ligni vsu esse edendum profiterentur. Nunquid vinũ illam concoctioni vim renitentem ligno sancto adimit? Certe rheo Indico perinde vinum quum eo paratur, purgadi auferret facultatem. Vides vt sursum deorsum omnia misceant & quæ ex diametro suis hypothefibus pugnant, velut letheo perfusi liquore, aut vini meracioris dulcedine temulenti, nũc admittat atq; recipiat, nõ satis in obligationibus, quas vocat, exercitati. Verũ inspiciamus tandẽ quomodo ad præclarã vini cõpositionem tam egregij viri descenderũt. Nam subit mirari cur Auicennã in principio secũdi & quinti Canonis non audiant dicẽtem,

Et parum medicinarum melius est plurimo
in intentione vna. Quæro igitur ec-
quid deesse videbatur ad Gallici
morbi curationem in ligni sancti
decocto? quod ipsum, vt concedūt
etiā illi, vi occulta, quam toti sub-
statię acceptā ferunt, operatur. Nō
est nobis, inquiunt, vnica intētio.
Sed obijciet quispiam: Quid ve-
stra nobis proponitis cōsilia, si ad
manum habemus, quod tam dirū
morbū possit elidere? quem nullo
pacto vestra ratione omnibus etiā
tentatis mitigare valuistis? Saphi-
rus anthraca fugat, vt supra dixi-
mus, smaragdus venenum ab ani-
mantibus virus eiaculantibus in-
cussum ex toto corpore prolecat:
quid attinet in hisce cum per se cō-
mode admoventur cōpositionem
comminisci. Exploratum ne vobis
est, cinno vires retineri ac ne cor-

DE LIG. SANCT.

rumpi ? Certe forma vna quæpiâ,
quæ non ex eorum, quæ miscentur
merito conflatur, succedit interdû,
& functio contraria nonnunqũ spe
rata obuenit. Quis vos nõ ita fieri
Apollo monuit? Sed percurramus
causas compositionũ, vt videamus
nunqua vos adegerit ad tam por
tentosas permissiones. Nam quan
to ex paucioribus compositiones
fiunt, tanto cõmodiores habẽtur,
& spectatae non spectatis sunt tu
tiores. Necessitas igitur quę nos ad
concinnationem medicamẽtorum
aliquando potest adigere, ad hanc
eos inuitare nõ debuit : cum ex li
gni sancti vulgata præparatione
infinitos persanatos videre potue
rĩt, qui nulla alia ope restitui qui
uerant. Ac nullos, rectè accuratos
dico, sibi non redditos huius bene
ficio proferent. Quid igitur ad cõ-

positionem se contulerunt? si simplicibus omnes curare egritudines ac in omnibus datū esset, miscellaneis haudquaquam egeremus. At, inquit, omnes quæ animo occurrere medico solent intentiones, hoc vno simplici medicamento comprehendendi nequeunt. Nempe enim in profliganda vna quapiam ægrotatione, ad multa nos attentos oportet esse. Ac virtuti in primis studere: magnitudinem quoque morbi animadvertere: item causæ intendere: quæ si materialis est, indicationes petit, tum à qualitate, tum copia, tum substantia. Rursus loci nobis cura est ac temporis. Deinde membri naturam eiusdemque commercium contemplamur. Postremo quæ ijs consentiunt aut dissentiunt, cuius generis sunt, ætas, cæli status, & cetera, quæ appendicis nomine cen-

DE LIG. SANC.

sentur, consulimus. Aliáq; infinita ad quę respicere medicum interim necesse est, quę contraria aut se offerunt, aut eum tanq̃ vrgentiora ab affectionis cura, vel causę prouisione auocant. Pro quorum ratione medicamēta alia atq; alia sunt miscenda, & in vsum adhibenda. Sed quid hæc omnia similiáq; obstāt, quo minus lignum sanctum, quod vi sua occulta affectui, quem induxit contagio, etiam cæco surdóq; alioqui medetur, par esse possit malis vel contrarijs depellēdis? Quandoquidem virus illud ex affrictu conceptum, rationem habet sine qua alij affectus curari nequeunt. Porro ad virus illud eliciēdū, solum & non permistum esse postulat, simplicissimóq; , vt docuimus, modo apparatū, in quo etiam experiētia fidem facit. Sūt enim quę

dam quæ aliorum societatem refugiunt, quorum ratio reddi nulla potest.

Nam quid est cur iuglans cunctis ferè satis atque arboribus noceat?

Quamobrem vitis cum omnia clauiculis suis cõplecti soleat, solam refugit brassicam? an hostem (vt ille rogat) intelligit in proximo? Est itaq; vino brassicæ succus contrarius, eoque contra temulentiã bibitur. Quercui tam male cõuenit cū iuglande, vt iuxtà cõsita, eam quæ cæteris pernicialis est extinguat.

Rursum cum eadem quercu oleæ *ωόλεμος*, vt græci dicunt, *ἄσπευδος*: vt si in alterius altera scrobe depãgatur, vtraq; emoriatur. Cur filiqua Indica, quæ nigra ac fistularis Actuario cassia est dicta, solitaria spatiari amat, vt vester Mesues perdidit nõne experimētis credi par est? Sustinete quæso hoc loco audi

DE LIG. SANCT.

re Auanzoarē hoc modo sonātem,
Dico quòd experimentum semper est libra
& statera iusta & æqualis, quanuis sim
certus quòd multi sophistæ multa possunt
adducere sophismata erronea, quæ verisi-
milia esse videantur cum sint falsa: & hoc
ad dialecticos ac logicos pertinere habet,
non etiam vlllo modo ad medicum . Sed
istum, sat scio, in hoc nō audietis,
& strenuè experientiæ reclamabi-
tis. Nos verò rationes vestras tāq̃
ineptias auersati, facile contemne-
mus , quòd certum habeamus o-
mnia, quæ sunt necessaria virtuti-
bus propter quas medicamenta tē-
perantur, in hoc ligno reperiri. Et
secūdum eandem facultatem , nec
plus nec minus ea ipsa indigemus.
Huc accedit, vires eius vniuersas
ad id quod molimur, esse necessa-
rias. Et nihil alienum est aut inuti-
le, quod noxam corpori possit inue

here : vt non fit opus refractione
aut aliqua temeraria compositio-
ne. Primum vniuerſalem huic lui
medelā omnibus qui ea de re ſcrip-
ferunt cōſentiētibus præſtat, eſtq;
ſolum tātæ labis alexicacon. Rur-
ſus medicamentum habetur tem-
peratum multis dotibus, iſſq; con-
trarijs præditū, adeo vt & ſtringat
& reſoluat, calfaciat & refrigeret,
aliāq; multa & diuerſa temperate
citraq; vllā iniuriā obeat. Adhæc
ſolitariā eius naturam eſſe docui-
mus, quòd nuda ſimplēxq; ſit li-
benter. Quod probamus vel ex tē-
peratis, quorum coniunctionē re-
fugit, neq; enim cum ſaccharo vel
glycyrrhiza, quę ferè moderata ſūt
medicamenta, tam fortiter agit, q̄
per ſe. Præterea vt hæc modifica-
ta in ſuum contuberniū admittere
non detrectaret (neq; enim illi ne-
o. ij.

DE LIG. SANCT.

gotiū exhiberent) tamen non esset
neceſſe, vtpote ſine quibus nō mi-
nus quo ſperamus, perueniatur.
Miſcilia enim ad medicamēti cō-
cinnationē eligūtur ea gratia, vt id
efficiāt quod quæritur. ſed nullū à
ligno ſancto vnq̃ inuētū eſt, quod
ex integro & abſq; offenſa hoc poſ-
ſet aſſequi. ſiquidē vires curandis
huiusce luis affectibus, contrarias
ex tota ſubſtātia pp̃e ſolū retinet,
excepto argento viuo, quod tamē
non citra noxā (vt indicauimus)
operatur. Quocirca nec baſis (vt
vocant) rationē, hoc eſt præcipu-
um munus, in composito obtinere
meruerit. Cum vnū ſit, quod citra
cōpoſiturā atq; noxā vllā, tātundē
ac multo plus præſtet. Quinetiam
aptatur hoc cōmodiſſime locis af-
fectis per decoctionē ex aqua pu-
ra: quando, vt videre licet, in vni-

uerfum abit corporis habitū: tum quadā familiaritate substātiæ, vt ipsius vim cōtinēter partes omnes cognatione ad se pertrahāt: sic suo proprio concremento facultatem in vniuersum corpus etiam ad ipsa vsq; ossa, quę insensilia ex anguiāq; sunt, deducit. Et quo acore præditum est (sentitur enim acido leniter sapore) etiam per obstructos obturatósve meatus, eósq; quamlibet aut angustos, aut conniuentes subire cogit. Nam & tenuis quoq; eius substātia quadamtenus percipitur. Quæ vna causa est, cur vim suā in remotiores partes deuehat: neq; indigeat vehiculo, quod patet mira & subita in corpus abitione. Hic etiā cremor tenacitate aliqua non caret, qua affectis deinde sedibus aliquantisper obhereat: & verò crassus est ptisanæ in mo-

DE LIG. SANCT.

rem, vt etiam alat, & vim ne effluat, partibus reficiēdis cohibeat. Est præterea illi facultas quædam infita concoctionem impediens, qua principem suam virtutem à natura prius non finit euinci, quàm omnia affecta membra contigerit, suóq; muneri fatiffecerit. Ad istum enim modum conseruantem tantummodo victus rationem deponit, propterea q̃ ægre cōcoquatur. His autē rationibus nihil aptari, aut commodius, aut etiam felicius potest. Quid ergo in tot ac tantis huius dotibus vino opus est, quid herbis ad mēbra ducentibus, quid alijs fallacijs? Quorsum verò necesse est alia ipsi commisceri? Quis iste prætextus esse potest? Nihil etenim corrigēdum arbitror, quoniam neq; quod vehementiam eius retundere, aut imminuere possit,

vnq̃ offendemus, cum nihil violenter agat: neque enim molesta eius existit vacuatio, quæ per sudores excutitur, qui ante corporis fatigatione cessant, & vacuato corpore salubre per epicrasim reponit, quæ in locū oportet. Augere verò eum facultatibus cum piger non sit, nec cunctetur, aut procrastinet, sed assidue in finem vsq; suo munere fungatur, quo tandem pertinet? Profecto intra paucissimos dies à sæuissimis malis deploratos etiam mirabiliter vindicat. porrò quid vires eius intendere duplicarève posset, cum adhuc inuentum sit nihil, quod leniendi tantilli in speciem mali copiam nobis fecerit? Cæterum neq; præmunire corpusculum hunc excepturū necesse est, aut per totā eius substantiam, aut per qualitatem, quæ sunt vel corporis natu-

DE LIG. SANCT.

ræ, vel partis familiaria. Ac ne corpus illius noxæ affine sit, metuere nō debemus. quippe quod nō modo nō noceat, sed iuuet mirandum in modū. vt non dubitem liquidò affirmare, iuuenescere illos, quasi palingenesia renatos, qui scite hac se potione proluerunt. Quæ cum ita se habeant, cur vim eius exacuerē, cur corrigere aut velut piaculo auerruncare id quod infantis ingenij est, moliemur? Cuius vsus etiam pergratus ac vniuersæ propè naturæ acceptus, veluti germanus, ac consanguineus habetur. Quo spectat autem iterum de ijs meminisse, quæ vim eiúsque ipsius opus melius conseruant? Cum ferè temperies eius vel corticis permistione corrumpatur. Quin dū ad aliud instaurandum poculum redire liceat, commode per se tan-

diu apparatus cōseruatur, vt mel-
lis conditura nihil indigeat. Præ-
ter hæc quæ à nobis scripta sunt
fructum alium percipere nullum
potuimus. Neque sanè ratiunculis
nescio quibus futilibus, si experien-
tiæ non responderint, credi vllò
modo velim. si quis autem diuer-
sum à nobis periculum fecerit, o-
mni ab eo studio contendemus, vt
nos qua via ad eam peruenit ex-
perientiam, docere ne grauetur, &
gratias ei immortales agemus.

DE LIGNO SANCTO NON
PERMISCENDO, FINIS.

ERRATA QVAE INTER
excudēdum obrepserūt, sic emendato.

- Folio 13. pag. 2. vindicari istos, lege vindicare in
istos, vel coërcere istos.
- Folio 14. pag. 1. coeperunt fursū, lege coeperūt,
& fursū.
- Folio 15. pag. 1. Mesue, lege Mesues.
- Folio 19. pag. 2. colluuie, lege colluuiēs.
- Folio 22. pag. 1. in arctum, lege actum.
- Folio 34. pag. 2. chymeuico, lege chymeutico.
- Folio 39. pag. 2. (quod authore, lege sine paren-
thesi quanq̃ authore.
- Folio 40. pag. 1. extergeat) non penitus repellat,
lege expuncto parenthesis signo extergeat
non penitus repellendo.
- Folio 52. pag. 1. specis non, lege species non.
- Folio 63. pag. 2. cap. lib. lege capite tertio lib.
- Fo. 76. pag. 2. quā iuenimus, lege quē iuenimus.
- Folio 77. pag. 2. ligni ex, lege ligni duapondo cū
semisse ex.
- Folio eodem pag. eadem, si libræ semissem præ-
bent, lege si plusq̃ libram & semissem cremo-
ris quotidie præbent.
- Fo. eod. pa. eadē. diebus libra, lege dieb⁹ selibra.

IN IMPERITOS FV-

catósque medicos & sophistas,

Authore eodem Antonio

Gallo Medico.

Siquis miretur stomachosiora mihi scripta excidisse, ac forsitan me roget, cur in hunc accusandi campum non antè laceffit ipse descendere: hic mei consilij rationem velim accipiat. In primis sic mea fuit ratio, vt quietiores semper musas coluerim, meq; in earum vltro potestatem dicarim, nullius vnq; flagrantem inuidia. Nanq; eo nunq; laborasse nos ingenio, vt cui nostro arbitrato malediceremus, intelligent ij, qui pro malefactis beneficia vel inimico reponēda ex Christiana pietate didicisse saltem nos concedent. Quominus alicuius esse laudis mihi visa est fiducia illa formula, INTER BONOS BENE AGIER OPORTET. Quin potius moderandū inter hos

non solum arbitratus sum, sed etiam inter malos bene agēdi locum relinqui oportere. Quare cum ex philosophicæ monimentis formatus, fortitudinis loco duxerim, raris ac singularibus quamlibet præmijs inuitatum quempiam ad male agendum, nunquā adduci potuisse vt male ageret: Ita futurū gloriæ minime existimaui, vt quis cui obtrectandi conscientia perculsus, à maledictō desisteret. Sed omnino putavi odijs abstinendum atque insimulationibus. Propterea committere antea nolui, vt rixosis ac litigiosis actionibus me dederem. Sed tamen studiorum tranquillitatem tantisper sequebar, dum ad philosophandum me componerē. Verum posteaquā perspexi permultos grauitatis, quā præ se gerere debebant, immemores, nihil dubitare, quin ad gloriam aditū sibi facerent à vitijs: profecto continere me nequiui, quominus quos habebam amicos, priuatim commonefacerem, si quos eo aīo esse videbā, qui præter æquum

ac bonum euadere ad summa cōtenderent. Etiaſi non ignorabam, quod ait ille, altius ituros, qui ad ſūma niterentur. Modo enim per plana gradū facerēt, eos nūq̃ deterrui. Quos verò nihil ad ſe pertinere admonitiones noſtras ſciebamus arbitraturus, vt ab ea mente deſiſterent vehementer etiam perficere cupiebamus, vt quos vacare æquē culpa vellemus, ſed viā ſatis cōmodam nō reperiēbamus. Accedebat eò difficultatis, quòd in ſignia virtutis, vt Cicero ait, multi etiā ſine virtute aſſequuti eſſent. Quo mi noris illis ipsis faciēda noſtra admonitio mihi videbatur, qua fore dicerem, vt virtutibus ad ſummum tandem veſtigium perueniremus. Adhæc tria eſſe inter noſtros hominū genera, conſilia huiusmodi nunq̃ latura, animaduerteſcā. Quæ peſtes, et ſi bonis omnibus ſtomachū faciunt, tolerantur tamen hoc tēpore, magno certē reipublicæ malo, atq; totius ordinis ſalutiferi iniuria. Cuius ipſius ſplendorē certe obſcurare,

ac nitorem infuscare, quasi dignitatem nō
obtinēāt, illi videntur. Quorum tamē ars
fraudi esse medicorum ordini nullo pacto
debeat: cum isti medicā personam potius
laruarum more gerāt, q̃ vt hanc grauitatē
vere regiā sustineāt. Ex his proinde laruis
vna Lamia, vna Empusa altero pede sal-
tuatim clauda hāc tragœdiā excitauit: E-
go sic odi nugatorū genus, vt nisi animo
me sustentassē, protinus ad eorū cōspectū
mibi erat facessendum. At recōditas nibilo
minus abstrusasq̃ eorum nœnias eruere, ne
vulgo imponerent amplius, mea interesse
magnopere semper existimaui: alijs autem
alia perstringēda reliqui. Igitur cū imperitis-
simus atq̃ audacissimus quisq̃ nebulo ad
medicinā faciendā hoc tēpore accedat, nul-
lis medico dignis ornāmētis instructus, nō
arte oratoria, nō mathematicis disciplinis,
non philosophia, non deniq̃ literis tinctus:
sed tantum temeritate atq̃ impunitate cō-
fusus, nō erit mirandum, si hominū laniencæ

atq; carnificinæ nunc passim exerceantur. Quod si pro opitulatoribus nepharij tortores, si pro clinicis scelerati lenones, si pro physicis naturæ hostes infestissimi, si pro curatoribus vespillones, si deniq; pro medicis facinorosi carnifices se ingerūt: qui methodum omnē curandi ignorāt, qui ratione carent, qui communi iudicio: quid est opus dicere? qui experimenta per mortes agunt, quæ tandem in vita spes erit salutis? Iā splendida horum gesta recensere, quo attinet? Sed illa vulgo circumferunt, sed plausū inde petunt, sed triūphos sibi decerni publicè æquum censent. Quibus istis quid facias, qui pro prudētia impudentiā profitentur: & audent barbati, audent mulati, audent postremo laruati immani corporis fastu pōpam tota Vrbe circūagere: viciatim discursantes, negotijs omnibus sese implicantes, astrologiā item profitentes, & diuinandi artes porrò secretiores. Reuera non alij, q̃ circulatores & circumforanei archipla-

ni. Sed phaleris ac apicibus additis, quibus non vnus nitet digiti articulus, medicorum titulos ementiuntur, & Vestium cultu, honestorum personas assumunt. Denique in ipso mularum assessorum triumphantes, earundem micatus aurium, ad singulos propè passus, dinumerant, hoc ad grauitatis pondus pertinere existimantes. Atque his artibus sibi Suffragani omnibus salutem, sed non nisi ante numerata pecunia ac repræsentata, promittunt, quasiq; sub hasta sanitates auctionantur, quas (nisi facta indicatura) recuperandas conducunt nunquam, scilicet bonæ fidei redemptores. Sic fucum ordinibus omnibus faciunt, leoni me hercule Cumano persimiles: qui propterea quod auriculas gerunt, fustibus æquè vt asinus ille, pelle detracta, perdigni mihi videntur: duntaxat vt resipiscant, & quales sint ipsi tandem meminerint. Etenim vulgi id verbum est, lixiuij ita demum iacturam illud facere, qui abluendum asini caput ad se receperit. At mirum est esse pecoribus istis

fautores non obscuros, quorū nituntur studio, quorū gratia nihil nō audēt, quorū pol-
lent authoritate: adeo vt medicorū celeberrimus ordo efficere apud senatū non potuerit, vt vnus atq; alter, qui libitinā hic exercent luctuoso miserōq; infinitorū mortaliū fato, vrbe detruderētur. Moueri etenim se iudices æquissimi regijs tabulis causificānt, quas ab inscio tamē rege, ad maiore videlicet iugulādi homines securitatē, quia viribus suis diffidūt nudatæ plumis corniculæ, clādestino impetrarūt, Et quasi subreptitio dixerim iure, an potius iniuria? sic sese medicos regios triobolares isti veditāt, qui ne ad curādos tanti principis miliones arcesserentur. Sed quorsū diplomata ac codicillos sycophantæ isti producūt? quasi regis vllomodo intersit aut vacet, de eorū cognoscere doctrina. Siccine istiusmodi nebulones promedicis habebimus, quia diplomate emēdicato efferūtur arrogātius? Nōne bullatos citapōtificis authoritate per tabulas inaugura-

tas doctores dictitant) examinibus probandos, q̄ eā sibi ascribūt potestātē, sūmittūt? Et nos de regijs istis bullatis, aut ampullatis potius, tanq̄ archiatri nihil iudicabimus? nō eorum causas cognoscemus? Atqui opificū vulgus nō quosuis in suū artificiū allegant, quāuis regijs tabellis declaratos, nisi ex virorū bonorū arbitratu approbatū leue aliquod specimē suæ artis dederint. Neq̄ enim sartor ex cerdone, neq̄ faber ex coquo, legitimē renūtiaretur. Pensum itaq̄ philologiæ absoluāt, & cyclopædiā teneāt necesse est, qui ad medicinā curriculū facere moliuntur. Quale ergo futurū putabimus istorū specimē? Sed aniatrologetos & vappas id genus, cū obstetricibus, cū ægrorū administris mulierculis, cū ambubaiarū collegijs, pharmacopolis, mēdicis, mimis, balatronibus, cæterisq̄ huiusce farinæ in ordinē cogamus: eosque (si lubet) patiamur, Frigus quo, durāq̄ famē depellere possint. Nūc ad alterū hominum genus veniamus, qui ipsi

ægris laqueū mādāt, tāto sanè altero fla-
 gitiosius, quantū aliquo sibi eruditionis ti-
 tulo placēt: & vtinā gladio isto, qui furio-
 sorū in manibus periculosus est, exarmari
 possent. Sed perhibēdi tamē sūt illi nefarij
 me hercule, ac vitæ humanæ perniciosi ho-
 stes. Quare deesse mihi hac in parte nolui,
 quin eos etiā hic perstringerem. Hic nigræ
 succus loliginis, hæc est ærugo mera. Nec lō-
 gius faciā. Cupiūt certe illi, tum à pharma-
 copæis, tū assidentibus mulierculis, adde si
 placet & à tonstrina chirurgis, idq̃ genus
 seruitijs gratiā inire, & famam aucupari,
 quo in beatos breui euadāt, & potētia flo-
 reant. Quā ad rē de præscriptorū suorum
 formulis officinas referciūt, diaria cōplēt:
 Quod ad farinas quidē certe facere phar-
 macopæi vidētes, extēplo nomē eorū prædi-
 care, celebrare præconio, doctrinā euestigio
 extollere, & deniq̃ obseruare viros tantos
 nō dubitāt. Qui nec referre arbitrātur, q̃
 decūbētīū loculos exhauriāt, dūmodo mul-
 p.ij.

tiplicibus medicamentis abacos atque menses
valetudinarij oneret: sic fit ut clinicæ mini-
stræ religiosè etiam ab istis observatæ, &
numulo fortassis redemptæ, publicè clamitèt
egregios istos magistros nihil reliqui fecis-
se, quod ad morbi curationem pertineret: præ-
clare scilicet iudiciū de tanta arte ferentes.
Sed tamen medicamenta ab his instituta, so-
la propè formularū cōmutatione differūt,
aut easdē vires retinēt, nisi si promiscuè
oīa obtrudūt. Quas formulas, simulatque ex
iucundissimis elegatissimisque fastidiū cœpit
laborātē, in putida quædā atque abomināda
trāsmutāt, quæ moribūdus vetulæ illæ in-
culcāt, atque in os insertāt inuitis, cū hæc ip-
sa vix primis labellis velit sanus cōtinge-
re. Sed vestrā diui Medici fidem imploro.
Hūccine quæso venimus demētia, ut sanctū
hoc dei donariū tā dedita opera cōspurce-
mus, labefactemus, corrūpamus? siccine me-
dicamentorum fasce miseros non premimus
ægroto? Atqui si interdium vel decies eos

ad ægrū contingat accedere (Nam sunt qui crebra sua visitatione omnibus ad tædium vsq; molesti sunt:) toties nouū ascribetur Recipe: & mirū ni manū de tabula nesciāt tollere, quo videlicet nihil agētes aliquid fecisse videātur. O carnifices omni supplicio, omni cruce dignos! Nēpe perditī isti cacodæmones dū sic delyrāt, tum omnibus fucum faciūt, tum quicquid in natura bonæ frugis est, multitudine velut fomētorum perimūt: adeoq; pauci sunt, qui veneficas eorū manus effugiāt. Sed de tertio genere vt dicamus, iam nos manet expectatio. Pestilentiores autē homines secūdū proximè dictos tellurē ipsam nō ferre sæpe animo cōplector meo: qui mihi scribēdi segetē præbuerūt, qui materiā ad hoc opus suppeditarunt: quod vtinā pro rei dignitate exædificatū sit, & picturis dignis adornatū, quæ te optimū lectorē allicere saltē ac detinere tātis per queant, dū causæ æquitatē perspectā habueris examussim. Sed scitari te video, in quos tā

dem tā grauit̃er isti peccarūt, vt sic cōtume-
liosē tractari mereātur? Dicā autē, & quid
me ad has ineptias inuitū prop̃e traxerit,
proferā in mediū. Nā de curru loqui nō so-
leo: sed rei tamen indignitate permoueor.
Hoc autē loco Empusam illā, hoc Lamiam
nisi inuasero ac cōprehēdero, nō vlterius fi-
dem mihi velim adiūgi. Quid est enim nō
ita affectū, vt de quo mihi exploratū sit,
alienū ab instituto meo esse putem, corā
vobiscū libere cōqueri? Nimirū veteratores
quosdā tā piculosa in arte, noua cōminiscē-
tes paradoxa videas, quibus ab recto sentiē-
di tramite teneriores abducāt animos tyro-
num, & opinionibus imbuāt, hæreses siue
sectas miseris struētes: quo hominū genere
erit ne quicq̃ pestilētius? Vt enim vnguētis
sues nō capiūtur, sic illi præclaræ ac hone-
stæ veritatis studia nō ferūt: sed veluti ca-
ligātes ac lippi lucē phorrēt, nec demōstra-
tiōes aliquo habēt numero, nec sciētificis, te-
nētur lēmatis. Qui cū eruditionis ambitio-
ne florere cupiūt, & authoritate, & gratia

apud doctos valere, cuniculos omnes captu
rarū persequuntur, & suscipiunt omnia ver-
sant: Modo dialecticas exercitatoriāsq̃ pro-
bationes, modo verò suasorias: nō etiā ex
oratorum palestris, sed è mineruæ suæ late-
bris erutas: modo argutias in cryptoportu-
cu fortè Chrysippi abstrusas, proferunt: sic
dogmata cōsarcināt falsa, sic nouas inducūt
opiniones, & cū rationū momētis agere se-
se posse desperāt, lōgè latēq̃ quæsitis autho-
rū testimonijs, ac distortis ī sua vota suffra-
gijs, nos oppugnat. hīc rixæ exoriuntur, hīc
apologiæ, hīc cōuicia, cauilla, probra, inue-
ctiuæ, dicteria, sales, similitudines, cōiecta cri-
mina, & quid nō? Et quas nō, rogo vos, tra-
gœdias ex missione sanguinis in pleuritide
cōcitatas vidimus? & nouissime adhuc no-
ua atq̃ inaudita prodijt factio. quid dicā
academias, quid syruporū rationes? in qui-
bus illud etiā excutitur, nūq̃ tenues humo-
res ad purgationē per inferna increpādos,
& sexcēta huiusmodi: planè ijs q̃ in demō-
strationibus exercitati sūt, ridicula. sed hoc

*Scripturiētū genus, q̄ acri ac laceſſenti pruriat ſcabiē, nō facile quiſpiā dixerit. ſcabi cōtinēter amāt, hac re voluptatē capeſſūt incredibile, nō viuos ſcalpētū formidāt vn-
 gues, nō velli aut lacerari ad manātē etiā vſq̄ cruorē indignātur. Quæ ergo ſcabies mala ferāq̄ lepra nō eſt dicēda? Hæ proinde tot tātāq̄ præſtigie nōne Empuſam loquuntur? Sed quid vos ambagibus noſtris ſuſpēſos diutius teneo? Nōne Sophiſticē illā meretriculā ſuis appingimus coloribus? nōne lamiarū ſummā vobis exprimimus? quæ diuitias oſtētet inanes, quæ formā amatori-
 bus excellētē proponat: ſed nō alio propoſito, q̄ vt pdat, neq̄ alio animo q̄ vt belle ſaginos deuo-
 ret. Quāobrē agitedū quæſo optimi adoleſcētes procul à vobis hāc de-
 formē anū apagete, hāc ī barathrū, hāc in latomias rei-
 cite ac pſcribite. Et meo ſolius ſal-
 tē exēplo, qui facile nō tuli bagioxylō illud
 famoſum harpyiarū fæditate cōtaminari,
 vos ab ipudicæ meretricis ſeruitute aſſerite.*

E T N T S